

Slikarstvo Vincenta van Gogha u nastavi likovne kulture u primarnom obrazovanju

Fabijanec, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:492396>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-16**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Karla Fabijanec

SLIKARSTVO VINCENTA VAN GOGHA U NASTAVI
LIKOVNE KULTURE U PRIMARNOM OBRAZOVANJU

Diplomski rad

Zagreb, srpanj, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Karla Fabijanec

SLIKARSTVO VINCENTA VAN GOGHA U NASTAVI
LIKOVNE KULTURE U PRIMARNOM OBRAZOVANJU

Diplomski rad

Mentor rada:

doc. mr. art. Ivana Gagić Kičinbači

Zagreb, srpanj, 2024.

Sadržaj

Sažetak	
Summary	
1. Uvod	1
2. Postimpresionizam	3
2.2. Paul Cézanne	5
2.2. Paul Gauguin	9
2.3. Vincent van Gogh	12
3. Vincent van Gogh – život i djelo	17
3.1. Rani život Vincenta van Gogha	17
3.2. Mentalno zdravlje Vincenta van Gogha	20
3.3. Utjecaji i ostavština Vincenta van Gogha	22
3.4. Slikarstvo Vincenta van Gogha	24
4. Likovne radionice – implementacija slikarstva Vincenta van Gogha kao poticaja u nastavnom procesu.....	29
4.1. Planiranje i realizacija nastavnih jedinica	30
4.2. Analiza provedenih nastavnih jedinica	49
4.3. Analiza učeničkih radova	62
5. Zaključak.....	68
Literatura.....	69
Prilozi.....	72
Izjava o izvornosti diplomskog rada	100

Sažetak

Ovaj diplomski rad istražuje primjenu slikarstva Vincenta van Gogha u nastavi Likovne kulture u primarnom obrazovanju s fokusom na potencijal stvaralaštva Vincenta van Gogha kao poticaja za dječje likovno izražavanje. Cilj je rada povezati slikarstvo, tehnike, umjetnička djela i život Vincenta van Gogha s nastavnim metodama i strategijama u nastavi Likovne kulture i ostalih nastavnih predmeta. Također svrha je rada provjeriti utjecaj inovativnih tematskih metoda na razvoj kreativnosti i vizualnog mišljenja učenika. Prvi dio rada posvećen je teorijskoj analizi razdoblja postimpresionizma i umjetnika koji se smatraju predstavnicima tog razdoblja, s naglaskom na značaj umjetnika Vincenta van Gogha. Detaljno se istražuju razvoj umjetnikova rada od samih početaka, najznačajnija umjetnička djela, utjecaj i doprinos umjetnosti. U drugom dijelu rada provodi se istraživanje kroz likovne radionice održane u osnovnoj školi. Opisano je planiranje, priprema i realizacija nastavnih jedinica, putem kojih su se učenici upoznali sa stilom Vincenta van Gogha, proučavali njegova djela te se likovno izražavali vlastitim kreacijama. Analizom uspješnosti radionica uočena je snažna motivacijska uloga slikarstva spomenutog umjetnika u nastavi Likovne kulture, zbog koje su učenici komunikacijom i likovnim radovima pokazali zadovoljstvo i samouvjerenost u likovnom izražavanju. Rezultati također pokazuju učeničku visoku razinu kreativnosti, zainteresiranosti i motiviranosti potaknutu različitim tematskim aktivnostima. Rad potvrđuje pozitivan odnos integracije umjetničkih djela, poput onih Vincenta van Gogha, u nastavi Likovne kulture kao poticaj razvoja dječje vizualne pismenosti, estetike i mašte. Ovim nalazima potvrđeno je da postoji potreba za uvođenjem inovativnih metoda u nastavu Likovne kulture te za integracijom sadržaja o životu i radu značajnih umjetnika na učenicima zanimljiv, prilagođen i interaktivan način.

Ključne riječi: postimpresionizam, Vincent van Gogh, likovne radionice, Likovna kultura

Summary

The painting of Vincent Van Gogh in primary art education

This thesis explores the application of Vincent van Gogh's paintings in primary school art education, focusing on the potential of his work to inspire children's artistic expression. The aim is to connect Van Gogh's paintings, techniques, artworks, and life with teaching methods and strategies in art education and other subjects. The purpose of the study is also to examine the impact of innovative thematic methods on the development of students' creativity and visual thinking. The first part of the thesis is dedicated to a theoretical analysis of the Post-Impressionism period and artists considered representatives of this era, with an emphasis on the significance of Vincent van Gogh. It thoroughly investigates the development of his work from the very beginning, his most significant artworks, and his influence and contribution to future art. The second part focuses on art workshops conducted in primary schools. It describes the planning, preparation, and implementation of teaching units through which students became familiar with Van Gogh's style, studied his works, and expressed themselves artistically through their creations. The analysis of the workshops' effectiveness highlighted the strong motivational role of Van Gogh's paintings in art education, which led students to show satisfaction and confidence in their artistic expression through communication and art projects. The results also indicate a high level of student creativity, interest, and motivation stimulated by various thematic activities. The students' works are considered highly successful due to the clear depiction of artistic concepts, techniques, and assigned motifs. In conclusion, the thesis confirms the positive relationship between the integration of artworks, such as those by Vincent van Gogh, in art education and the development of children's visual literacy, aesthetics, and imagination. These findings clearly indicate a need for changes in conventional art education and for integrating the lives and works of significant artists in ways that are engaging, tailored, and interactive for students.

Key words: Post-Impressionism, Vincent van Gogh, art workshops, Arts

1. Uvod

Dosadašnjih istraživanja o slikarstvu i radu Vincenta van Gogha ima mnogo, no mali je broj onih koji opus Vincenta van Gogha povezuju s nastavom Likovne kulture. Većina istraživanja temeljena je na korištenju različitih vizualnih motiva kao poticaja dječjem likovnom stvaralaštvu, u koje su uključena i djela slikara Van Gogha. Članak o jednom takvom istraživačkom radu napisali su Matjaž Duh, Jenera Herzog i Miroslav Huzjak (2016). Željeli su provjeriti preferencije učenika hrvatskih i slovenskih osnovnih škola prema umjetničkim motivima (Duh i sur., 2016). Koristili su različite reprodukcije, od kojih su likovno-umjetnička djela Vincenta van Gogha bili *Žuta kuća* iz 1888. godine i *Zvezdana noć* iz 1889. godine. Učenici su pomoću evaluacijskih lista uspoređivali i ocjenjivali grupirana djela od jedan do pet. U objema grupama, pri biranju između predloženih djela, učenici su djelima Vincenta van Gogha dali prednost pred ostalim likovno-umjetničkim djelima. Autori su prema rezultatima istaknuli da učenici preferiraju realistična djela te da dječaci naginju prema dinamičnim i fantastičnim motivima, dok djevojčice više privlače majčinski i nježni motivi (Duh i sur., 2016). Osim toga Duh i sur. (2016) zaključuju da učitelji trebaju birati umjetničke reprodukcije koje su primjerene, zanimljive učenicima, kreirane na neobičan način te koje prikazuju potrebne umjetničke koncepte. Istraživanje na sličnu temu napravili su Lopatovska, Hatoum, Waterstraut, Novak i Sheer (2016) pomoću intervju s učenicima. Također za dvije su faze izabrali razna umjetnička djela, u kojim se kao autor pojavio Paul Cézanne i Vincent van Gogh. Uvidjeli su da su učenici pokazali najviše zainteresiranosti za djela iz razdoblja impresionizma i ekspresionizma, a za djelo Vincenta van Gogha (*Terasa kafića u noći na trgu Forum*, 1888) sudionici su najviše verbalno opisivali boje (Lopatovska i sur., 2016). Autori (2016) su zaključili da su učenici pozitivno reagirali i na umjetnička djela i diskusije o njima. Isto tako pokazali su visoko znanje o jednostavnim likovnim elementima te gotovo nikakve teškoće u usvajanju kompliciranijih elementa. Učenici su bili spremni za primanje uputa o vizualnom jeziku, naravno, pomoću umjetničkih djela (Lopatovska i sur., 2016). Istraživanje koje je temom najbliže ovom diplomskom radu jest ono pod nazivom *Primjena metoda estetskog transfera u nastavi likovne kulture – Vincent van Gogh*. Autorica Marija Brajčić (2016) željela je ostvariti nove spoznaje u Likovnoj kulturi i utvrditi razlikuju li se učenici trećeg i četvrtog razreda u poznavanju rada umjetnika Van Gogha te prihvaćanju novih sadržaja i znanja. Provela je longitudinalno istraživanje na 216 učenika, a djela koja je izabrala jesu *Suncokreti*, *Spavaća soba*, *Zvezdana noć* i *Autoportret*. Rezultati pokazuju učeničku preferenciju prema djelima

Van Gogha, učeničko prihvaćanje i zanimanje za nove sadržaje u nastavi, potvrdno razumijevanje Vincentovih djela, učeničku spremnost za izazove i likovno izražavanje. Učenici su od ponuđenih četiriju slika najveće zanimanje pokazali za sliku *Zvezdana noć*, a zanimljivo je uočiti da postoji razlika između učenika koji prihvaćaju umjetnička djela i onih koji ih razumiju (Brajčić, 2016). Autorica kao rješenje tog problema predlaže kvalitetniju obradu sadržaja na nastavi Likovne kulture.

Prema Turković (2009) umjetnost ima veliku i važnu ulogu u podizanju kvalitete obrazovanja te se putem umjetničkog obrazovanja potpomaže emocionalnom, estetskom, kreativnom, osobnom i socijalnom razvoju. Autorica također ističe da „kreativnost u obrazovanju podrazumijeva nesputavanje djece, oslobađanje od nepotrebnih pravila” (Turković, 2009; str. 12), a kao primjer država gdje se potiče sloboda u nastavnom procesu navodi Finsku, Švedsku i Norvešku. Uspoređujući sa stanjem likovnog obrazovanja u Hrvatskoj, jasno je da u Republici Hrvatskoj postoji disproporcija između zahtjevnog programa i predviđenog vremena za realizaciju. Nadalje, jedini cilj likovnog obrazovanja jest učenike pripremiti za svijet slike (Turković, 2009). Autorica (2009) za kraj predlaže ostvarenje svih dimenzija umjetničkog obrazovanja: proučavanje umjetnina, neposredan susret s djelima i sudjelovanje u umjetničkom stvaranju. Kao što i Brajčić (2016) ističe, učenicima je potrebno omogućiti „da istražuju, obogaćuju svoja iskustva, koriste različite likovne tehnike te da se susreću s novim likovnim motivima i izazovima” (Brajčić, 2016; str. 215). Osim toga Kuščević (2016) spominje važnost likovnog djela koja nose uzročno-posljedičnu povezanost s vremenom, prostorom i kulturom u kojima su stvorena. Upravo komunikacijom s likovnim djelom učenici razvijaju kulturu opažanja, promatranja, promišljanja i tumačenja doživljaja likovnih sadržaja (Kuščević, 2016). Autorica (2016) također navodi da se time stvaraju temelji za razvoj mašte, emotivnosti, shvaćanja odnosa svijeta, dječjeg mišljenja i otvaranja novih horizonta gledanja. Uz sve navedene nedostatke umjetničkog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, prijedloge nastavnih metoda, postupaka i procesa još jedan od razloga zašto sam izabrala ovu temu rada objasniti ću pomoću kriterija prema Duh i Zupančić (2009). Prvo sam istraživanjem potvrdila važnost autora Vincenta van Gogha i njegovih djela, zatim sam opravdala osobitost slikara i rada činjenicom da je predstavnik postimpresionizma i prethodnik ekspresionizma. Proučavanjem njegovih djela uočila sam zornost i sadržajnu primjerenost radova koji su dobri primjeri likovnog izražavanja, pojmova te motiva. Posljednje, praktično-izvedbenu primjerenost djela dokazujem osmišljavanjem tema i likovnih zadataka svih radionica. Kao cilj ovog rada postavljam ispitivanje učeničkog zadovoljstva i spremnosti

prihvaćanja drugačijih sadržaja na nastavi Likovne kulture, povezanih sa slikarstvom Vincenta van Gogha. Želja mi je dati primjer mogućnosti različitih zanimljivih aktivnosti temeljenih na samo jednom slikaru, koje su motivirajući i mogu potaknuti razvoj različitih vještina i sposobnosti. Ovaj diplomski rad strukturiran je u tri glavna poglavlja, od kojih se prvo odnosi na razdoblje postimpresionizma i njegove predstavnike. Nadalje će biti riječi o životu i djelu Vincenta van Gogha i na kraju o implementaciji njegova slikarstva u nastavu Likovne kulture u primarnom obrazovanju.

2. Postimpresionizam

U Francuskoj krajem 19. stoljeća vlada napredak, nova industrijska revolucija, ekonomski rast te građansko dobrostanje. U svijetu umjetnosti pojavljuje se „nova žena” *femme fatale*, ponovna potraga za duhovnim, otpor tradiciji i društvenom napretku te nastanak mnogih umjetničkih stilova i pokreta (Davies, 2008). Neki su od njih Art Nouveau, simbolizam i postimpresionizam. Prethodio im je impresionizam, umjetnički pokret čiji je cilj bio stvaranje savršenog odraza vizualne impresije i potpuna pobjeda nad prirodom, odnosno slikanje prirode kako ju vidimo (Gombrich, 1999). Umjetnici 19. stoljeća bili su mnogo privrženiji prirodi nego njihovi prethodnici. Temelj impresionističkog slikanja bio je povratak čistoj boji i čistom obliku, bez literarno-alegorijskih asocijacija (Ruhrberg, Schneckenburger, Fricke i Honnef, 2005). Umjetnici su težili savršenom prikazu pojavnosti i slikarskoj očaranosti trenutkom. Za impresioniste nije bilo važno što je na slici, već kako je djelo naslikano. Uz to na djelima je trebala biti vidljiva osobnost slikara, njegov rukopis i odraz o životu (isto). Prema Gombrichu (1999) impresionisti su slikali „iz prirode” odbacujući miješanje pigmenata na paleti i nanoseći ih u malim mrljama i potezima na podlogu. Zbog toga su nastale slike bile briljantne, ali ponekad konfuzne. Dok su neki mladi umjetnici pokušavali tu konfuznost dovesti u red, neki su odlučili krenuti u još veće ekstreme i isprobavati nešto potpuno drugačije.

Završetkom impresionizma na umjetničku scenu u Francuskoj stupa postimpresionizam, avangardna umjetnost kojoj je naziv dao kritičar Roger Fry 1910. godine izložbom *Manet i postimpresionisti* (Arnason, 2009). To je bila inovativna skupina umjetnika koji su odbacili empirističke premise realizma i pasivno izražavanje perceptivnog iskustva impresionizma. Potkraj 19. i početkom 20. stoljeća postimpresionisti su tragali za načinom kojim će izraziti svoje osjećaje i ideje, a koji će se i dalje kositi s akademskim i buržoaskim

stavom. Za svoja djela inspiraciju su vukli iz japanske umjetnosti kako bi konačno stvorili jedinstvenu i vizionarsku umjetnost (Davies, 2008). Arnason (2009) smatra da su umjetnosti podarili veću napetost i uzbudljivost tako što su istaknuli vrijednosti idealnog nad stvarnim, simbola nad viđenim i pojmovnog nad perceptivnim. Iako se nisu slagali s kolektivnim načinom gledanja, postimpresionisti su osnovali udruženja te održavali izložbe u privatnim galerijama kako bi se promovirali i na kraju zarađivali za život.

Predstavnicima postimpresionizma smatramo Paula Cézannea, Paula Gauguina, Vincenta van Gogha te Georges Seurata. Dok će rad i život prve trojice biti detaljnije opisan u sljedećim poglavljima, lik i djelo potonjeg sažeto će se prikazati. Seurat je bio opsjednut teorijama i načelima organizacije boje te je eksperimentirao i radio s prijateljem umjetnikom Paulom Signacom. Vjerovao je da su boje mnogo intenzivnije kada ih doživljavamo putem optičkog miješanja, nego kad se boje miješaju mehanički na paleti, čime je razvio poentilizam, divizionizam i svjetlosni kolorizam (Ruhrberg i sur., 2005). Sitnim, točkastim potezima najčešće komplementarnih boja želio je stvoriti savršenu sadašnjost i čarobnu atmosferu. Sa svojim najpoznatijim djelom *Nedjeljno popodne na otoku La Grande Jatte* (Slika 1.) sudjelovao je na zadnjoj impresionističkoj izložbi 1886. godine. Gledamo li sliku iz daleka, sve se čini potpuno jasno: krajolik s rijekom, drveće, šetači; no približimo li se slici, i pejzaž i motivi djeluju kaotično. Za svako svoje djelo Seurat je radio mnogo posebnih studija, a za spomenuto popularno djelo prethodno je napravio 27 crteža i 30 skica u boji. Prema Daviesu (2008) drugi naziv za neoimpresionizam jest Seuratov stil, a obilježava ga znanstveni pristup, moderan izgled, monumentalnost, moćne ikone te asimetrična, stopljena kompozicija.

Slika 1. Seurat, *Nedjeljno popodne na otoku La Grande Jatte*, 1886., ulje na platnu

2.2. Paul Cézanne

Paul Cézanne rođen je u južnoj Francuskoj u bogatoj obitelji oca trgovca i bankara koji od rane dobi ne shvaća i ne prihvaća njegove želje za umjetničkom karijerom. Cézanne u mladosti postaje nerazdvojiv prijatelj s Émileom Zolom te Jean-Baptisteom Bailleom s kojima putuje, odlazi na izlete i kupanja, bavi se lovom i ribolovom te piše poeziju (Nonhoff, 2005). Iako neodlučan, Cézanne na nagovor oca upisuje studij prava, a u večernjim satima odlazi na sate slikanja. Za to ga vrijeme Zola nagovara da kao i on dođe u Pariz i započne slikarsku karijeru. Nakon što je njegova obitelj kupila ljetnu kuću Jas de Bouffan, 1861. godine Cézanne odlazi u Pariz. Tamo je radio na privatnom fakultetu, upoznao mnoge umjetnike, ali je bio u potpunosti nezadovoljan. Kao zadnji pokušaj Zola ga nagovara da naslika njegov portret, što je Cézannea još više razočaralo i potaklo da se vrati kući u Aix (Nonhoff, 2005). Zapošljava se u banci kod oca, no obojica ubrzo shvaćaju da to nije posao za njega te se Paul Cézanne vraća u Pariz, ovaj put s džeparcem od 150 franaka. Ponovno ne upada u Ecole des Beaux-Arts, već upisuje akademiju Suisse. Do tada je bio samouk, kopirajući slike Eugenea Delacroixa i Gustavea Courbeta.

U to su vrijeme u Parizu svi umjetnici pokušali svoje slike slati u Salon, mjesto u palačama gdje su se održavale prestižne izložbe. Sudci su tamo priznavali tradicionalna, akademska djela te kritizirali bilo kakve inovacije (Nonhoff, 2005). Davies (2008) ističe kako Cézanne za Salon predaje morbidne, sirove i anonimne orgije, silovanja, otmice i ubojstva koje su trebale šokirati. Očekivano, biva odbijen te se pridružuje protestu zbog neprihvaćenih djela izlažući na *Salon de Refuses*, čiji je skandalozni neuspjeh zbližio mlade slikare. Ulrike (2007) Cézanneovo neuklapanje u pariški umjetnički svijet objašnjava njegovom ekscentričnošću.

Cézanne se 1870. s partnericom Hortense povlači u ribarsko selo na jug Francuske kako bi izbjegao novačenje u vojsku. Tamo slika pejzaže i prirodu, teme koje će preferirati do kraja života, te portrete Hortense, s kojom dvije godine kasnije u Parizu dobiva sina Paula. Prema Ulrike (2007) Cézanne, ljut zbog neuspjeha, odlazi posjetiti Camillea Pissarroa kako bi razvio vlastitu tehniku. Pod utjecajem Pissarroa počinje koristiti žive i svijetle boje, prikazivati točan dojam prirode na njega, i to malim potezima kista (Nonhoff, 2005). Cézanne je puno naučio od impresionista te mu je impresionistička tehnika pomogla u pronalaženju osobnog stila. Cézanne je shvatio da ga ne zanima spontana impresija scene, već ga je više brinula struktura kompozicije. Kao što i Ulrike (2007) navodi, on je osjećaj neuredne žurbe pretvorio u dojam

stabilnosti i postojanosti. Njegova je želja bila impresionizam pretvoriti u nešto trajnije, poput umjetnosti koja se može naći u muzejima (Gombrich, 1999).

Nonhoff (2005) spominje par Cézanneovih pokrovitelja: doktora Paula Gacheta, trgovca bojom i prodavača slika P. Tanguya te privatnog sakupljača V. Chocqueta. Nakon što ga je javnost kao umjetnika napadala i nakon što je društvo mladih nepoznatih umjetnika, kojem je pripadao, ismijano, Cézanne postaje ravnodušan prema javnom mišljenju (Ulrike, 2007). Godine 1882. prvi put izlaže svoje djela u Salonu, a financijski neovisan postaje tek nakon smrti oca koji mu ostavlja veliku ostavštinu. Prijateljstvo sa Zolom prekida nakon što on objavljuje roman *L'Oeuvre* kojim Cézanne biva povrijeđen. Vezu s Hortense očvršćuje ženidbom, a njegov odnos sa sinom ostaje blizak, iako najčešće komuniciraju pismima. Prema Nonhoff (2005) Cézanne tek u zadnjem periodu života dobiva na važnosti te 1895. godine ima prvu samostalnu izložbu u Parizu, koju je organizirao trgovac Vollard u svojoj galeriji. Divili su se već tada njegovu radu mnogi umjetnici poput Claudea Moneta, Pierrea Augustea Renoira, Edgara Degasa i Camillea Pissarroa, koji je jedini od početka imao vjere u Cézannea (Mason, 1995). Osim toga, održavaju se još dvije izložbe s vrlo visokim cijenama njegovih djela. Pred kraj života Paul se, iako napokon poznat u Francuskoj, osamio te postao razdražljiv i osjetljiv, možda i zbog dijabetesa od kojega je bolovao. Prekinuo je kontakte s prijateljima i živio sam s majkom (Ulrike, 2007). Nakon njegove smrti, 22. listopada 1906. godine, žena i sin stavili su sve Cézanneove slike na prodaju misleći da će samo kratko postizati visoke cijene, što se pokazalo kao pogrešna procjena

Prema Ruhrbergu i sur. (2005) Cézanneov cilj bio je pretvoriti svijet u sliku te dati oblicima stalnost, nekoristeći liniju već boju. Boju je koristio kako bi prikazao dubinu te sredio kaos na površini slike. Na temelju modulacije gradio je slike tako što su tople boje zamijenile osvijetljene dijelove, a hladne boje dijelove u sjeni. Za prijelaze iz svijetla u sjenu Cézanne je slijedio obrazac konstrukcije boja, rastavljanjem boja na primarne; na taj je način dobivao geometrijsku čistoću (Rismondo V. i Rismondo K., 2012). Arnason (2009) spominje kako Cézanne Sunčevu svjetlost nije htio reproducirati, već ju je spomenutim načinima prikazivao bojom. Boju je oblikovao pomoću polutonova i četvrttonova, kako Ruhrberg i sur. (2005) navode, bio je poput glazbenika koji mijenja tonalitete. Slike je gradio od manjih prema većim dijelovima, a njegov rukopis mogao bi se opisati kao kontroliran, sitno strukturiran i miran (isto). Što se tiče perspektive, Cézanneova velika briga bio je sukob dvodimenzionalnog i trodimenzionalnog prostora. Ulrike (2007) objašnjava kako je Paul otkrio da dubina proizlazi iz suprotstavljanja okomitih i vodoravnih površina te da boje i oblici trebaju imati istu težinu i

jasnoću bez obzira na to jesu li blizu ili daleko na slici. Zaključno, želio je naglasiti dvodimenzionalnost slike, a prostornost je postigao koristeći plohe toplih i hladnih boja te preklapanjem oblika (Ulrike, 2007). Zbog ovako detaljnog razmišljanja i proučavanja Cézanne je vrlo sporo radio u samoći, a neke slike dovršavao je godinama.

Paul Cézanne najčešće je slikao pejzaže, mrtvu prirodu i portrete. Slikajući formalne i stroge pejzaže, oblici su zadržali sličnost s prirodom, zbog toga što je jedan od njegovih ciljeva bio stvaranje „harmonije slične prirodi” (Ulrike, 2007). Autor opisuje Cézanneov odnos s prirodom promatranjem kojim je naučio puno više nego tijekom mnogih sati promatranja djela u muzejima: „Cézanne je doživljavao prirodu kao istinskog učitelja, sa svojim beskrajno različitim pojavama; priroda je bila ta koja je uglavnom zaslužila proučavanje” (Ulrike, 2007; 84). Jedan od prvih pejzažnih motiva koji je kasnije postao, moglo bi se reći, Paulova opsesija jest planina Sainte-Victoire u Provansi. Bila je vidljiva iz obiteljskog doma u Aixu te s brda iznad njegova umjetničkog studija. U prvim je inačicama uokvirena drvećem (Slika 2.), a u kasnijim inačicama stoji sama i veličanstveno se uzdiže iz tla. Primjer je toga slika *Mont Sainte-Victoire* (Slika 3.) na kojoj je vidljivo koliko se Paul odmaknuo od impresionizma prema realizmu (Mason, 1995). Arnason (2009; str. 54) o slici s ovim motivom ističe: „To je strukturirana i lirski slika, ona u kojoj je umjetnik postigao integraciju strukture i boje, prirode i slikarstva.”

Slika 2. Cézanne, *Mont Sainte-Victoire*, 1885., ulje na platnu

Slika 3. Cézanne, *Mont Sainte-Victoire*, 1906., ulje na platnu

Osim pejzaža Cézanne je bio očaran motivom mrtve prirode jer se mogao najlakše kontrolirati. Prvo bi pažljivo slagao i namještao predmete poput voća, biljaka, tkanina, skulptura i drugih, a zatim bi toliko dugo slikao da bi se voće već pokvarilo, a cvijeće uvenulo. Mason (1995) ističe nedostatak Cézanneovih potpisa na većini slika. Razlog je tomu njegovo nezadovoljstvo vlastitim djelima ili pak mišljenje da nisu završena. Osim uobičajenih portreta Cézanne je obradio i jednu žanrovsku temu – kartaše. Za portrete je uzimao modele koje je mogao platiti da dugo budu nepokretni, a to su najčešće bili poljoprivrednici. Na slici *Kartaši* (Slika 4.) prema Arnasonu (2009) vidljiva je uravnotežena kompozicija i punoća likova kartaša. U svojim kasnim djelima Cézanne osim poznate planine slika grupe kupaca koji nisu sami za sebe dominantan element, već je to njihova povezanost s prirodom. Portrete, poput onih njegova vrtlara Valliera, započinje preciznim i dugotrajnim promatranjem, a slika tek nakon što model otiđe (Nonhoff, 2005).

Slika 4. Cézanne, *Kartaši*, 1892–1895., ulje na platnu

Cézanne je osim realizmu težio apstrakciji novim pristupom prostoru te odbacivanjem konvencionalnih pravila. Svoje slike oslobodio je od nevažnih pojedinosti u prirodi te je tako slika postala paralelna, ali i jedinstvena stvarnost (Arnason, 2009). Samog je sebe smatrao prethodnikom nove umjetnosti, a to su kasnije i potvrdili predstavnici moderne umjetnosti. Osnivači kubizma, Pablo Picasso i Georges Braque, bili su očarani Cézanneovim prekidom s tradicionalnim načinima predstavljanja perspektive (Nonhoff, 2005). Još veće poštovanje Cézanne je postigao dvjema izložbama nakon smrti, a njegova slava od tada samo raste te društveno nespretni umjetnik postaje ikonom i predstavnikom umjetničkog pokreta postimpresionizma.

2.2. *Paul Gauguin*

Otac Paula Gauguina, Clovis Gauguin, potjecao je iz trgovačke obitelji s kojom je bio prisiljen pobjeći iz zemlje tijekom državnog udara Louisa Napoleona 1851. godine. Na tom putu prema Peruu, gdje je njegova žena imala rođake, Clovis umire od srčane kapi. Paul Gauguin rođen je 7. lipnja 1848. godine, a već sa sedamnaest biva poslan u francusku mornaricu kako bi postao časnik trgovačke flote (Arnason, 2009).

Paula Gauguin, sin umjetnika Paula Gauguina, napisao je cijelu knjigu o životu svoga oca i opisuje ga: „Paul Gauguin bio je prema svima svojim unutarnjim dispozicijama izraziti optimist. Imao je povjerenje u život, prema drugim ljudima, a prije svega prema sebi samome” (Gauguin, 1946; str. 59). Mettu Gad, svoju buduću ženu, Gauguin je upoznao nenadano u blagovaonici jednog restorana. Zaintrigirao ga je njezin glas, zanimanje za ista područja, svježina i zdravlje kojim je zračila. Nedugo nakon toga Dankinja Metta i Paul pronašli su malen stan i vjenčali se u gradskoj vijećnici i protestantskoj crkvi, iako Gauguin tada nije pripadao nikakvoj crkvi (Pola, 1946). Metta je ubrzo ovladala francuskim jezikom te se nije miješala u Gauguinove poslove. Paul je radio kao burzovni mešetar u Parizu, a slikanje je uzeo kao hobi. Uskoro su dobili sina, a zajedno su imali petero djece. Metta je Paula kao marljivog bankara poštovala, ali umjetnik Gauguin uvijek joj je bio nepoznat i nerazumljiv (Gauguin, 1946). Od početka je vidljiv Gauguinov osjećaj za dekorativno u slikarstvu. Iako jedna njegova slika biva prihvaćena u Salon, Gauguin i dalje sebe ne smatra umjetnikom, no propituje zašto ga slikarstvo više ispunjava nego njegov bankarski posao. Počinje se kretati u umjetničkom društvu, no prvi pravi susret s umjetnikom bio je kada je upoznao Camilla Pissarroa. Gauguin je pažljivo slušao

i učio od njega te je Pissarro ubrzo postao stalni gost u njegovoj obiteljskoj kući. Gauguin se također divio djelima Paula Cézannea toliko da je čak kopirao jednu njegovu sliku (Gauguin, 1946). Nakon što se osmjelio, Gauguin je sudjelovao na četirima izložbama impresionista, gdje su njegova djela privlačila sve više pozornosti. Nastavio je ambiciozno i intenzivno slikati te istraživati čak i u području kiparstva izrađujući kipove u drvu. Uskoro se počinje gubiti u svojem radu te pokušava pronaći način zarade s obzirom na to da više nije radio u banci. Metti je neopisivo nedostajao dom i nekakva praktična djelatnost osim one majčinske. Rezultat tih nedaća bila je selidba u Dansku, k obitelji Gad. Paul se u novoj sredini nije snašao te je slijedio rastanak s Mettom. Sa sobom je u Pariz poveo sina Clovisa, s kojim je vrlo siromašno i bijedno preživljavao.

Dvije sličnosti postojale su između Paula Gauguina i Vincenta van Gogha: kasni početak slikanja (s tridesetak godina) te činjenica da su obojica samouki. Osim toga, kako i Pola Gauguin objašnjava, ti umjetnici bili su potpune suprotnosti: „Koliko su god oba slikara bila različita karaktera, oni su jedan drugoga neodoljivo privlačili” (Gauguin, 1946; str. 125).

Gauguin je odbijao bilo kakvu ideju o napretku civilizacije i težio je za slobodom od iskvarenog modernog industrijskog svijeta (Arnason, 2009). Zgađen civilizacijom prezasićene Europe i zabrinut o njezinu utjecaju na umjetnost, 1886. godine odlučuje otputovati u Panamu, u potrazi za jednostavnijim društvima (Ruhrberg i sur., 2005). Želio je živjeti poput „divljaka” te ponovno steći zdravlja i snage za umjetnost. Kada se vratio u Pariz, kao siromašni beskućnik, u svoju ga je kuću primio slikar Schuffenecher. Kasnije ga je on upoznao s Theom van Goghom, bratom Vincenta van Gogha, koji je radio kao trgovac umjetninama Goupila. Upravo Vincent van Gogh pismima poziva Paula Gauguina da mu se pridruži u Arlesu te nakon mnogo nagovaranja i nagodbe s Theom Paul odlazi živjeti na jug Francuske. Već nakon mjesec dana počeli su se nizati problemi. Gauguin nije znao kako komunicirati i postupati s Vincentom van Goghom. Njegova čudna narav i nenadani napadaji nepovjerenja bili su samo početak raskola tog od početka klimavog odnosa umjetnika. Sve je završilo jedne večeri tijekom šetnje u parku kada je, prema Gauguinu, Vincent jurio u ruci držeći otvorenu britvu (Gauguin, 1946). Gauguin je nakon tog događaja bez ikakve grižnje savjesti uzeo sobu u hotelu, a ujutro, nakon što je uočio gomilu ljudi oko njihove bivše zajedničke kuće, glavom bez obzira, pošao kući. Ostatak događaja, s Vincentove strane, bit će opisani u sljedećem poglavlju. Paul se zatim smjestio u malom ribarskom selu u Bretanji, gdje je razmišljao o svojoj obitelji, radu i položaju u društvu. Skupinu pobožnih bretonskih žena Gauguin prikazuje na slici *Vizija nakon mise* (Slika 5.). Suprotstavljene motive – kravu i hrvače – postavlja na suprotne strane drveta, na polja crvene

boje koja prevladava cijelim djelom (Davies, 2008). Arnason (2009) također navodi da Gauguin forme glavnih junaka oblikuje inspiriran japanskim grafikama.

Slika 5. Gauguin, *Vizija poslije mise*, 1888., ulje na platnu

Vrlo se brzo pojavila Gauguinova želja za novim putovanjima i san o golim primitivnim ljepotama prirode. Arnason (2009) ističe da je Paula zbog ranog djetinjstva u Peruu vukla nostalgija za dalekim egzotičnim mjestima. Odlučio se za Tahiti, gdje će naći primitivca uronjenog u prirodu, u harmoniji sa svemirom (Davies, 2008). Iščekivao je to putovanje s velikim uzbuđenjem, u nadi da će živjeti u tropskom raj:

„Doći će dan, a on će naskoro doći, kad ću se sakriti u šumama južnih otoka i kad ću u zanosu i u miru živjeti potpuno za svoju umjetnost, okružen obitelji, koja ne pozna evropsku borbu za novac. Ondje na Tahitiju, u divnim tropskim noćima osluškić ću strastvenu harmoniju s tajanstvenim bićima oko sebe i blagu glazbu svog uzdrhtalog srca. Napokon slobodan, bez novčanih briga moći ću ljubiti, pjevati i umrijeti” (Gauguin, 1946; str. 160).

Gauguin je otputovao 1891. godine i odmah ostao oduševljen prirodom, atmosferom, kolibom i domorodcima Maorima. Počeo se polako zbližavati s „divljacima”, a slikanje Tahićanki uvodio je vrlo oprezno. Njegova najpoznatija slika (Slika 6.), duga 3,5 metara, prikazuje upravo Tahićanke opuštene u zemaljskom raj, bez traga europske civilizacije (Arnason, 2009). Naziv slike jest *Otkud dolazimo? Što smo? Kamo idemo?*, što se zapravo odnosi na tri stadija života: rođenje, mladost i starost. Na taj se način unutar jedne slike stapa više realnosti. Gauguin dubinu i forme povezuje sa zelenim i plavim tonalitetima. Boju je nazivao tajanstvenim jezikom, jezikom sna (Arnason, 2009). Ruhrberg i sur. (2005) uočavaju da je Paul bio nadaren za slaganje kompozicije ploha te se držao stroge kompozicijske ravnoteže vertikalnog i horizontalnog (slika 6.).

Slika 6. Gauguin, *Otkud dolazimo? Što smo? Kamo idemo?*, 1897., ulje na platnu

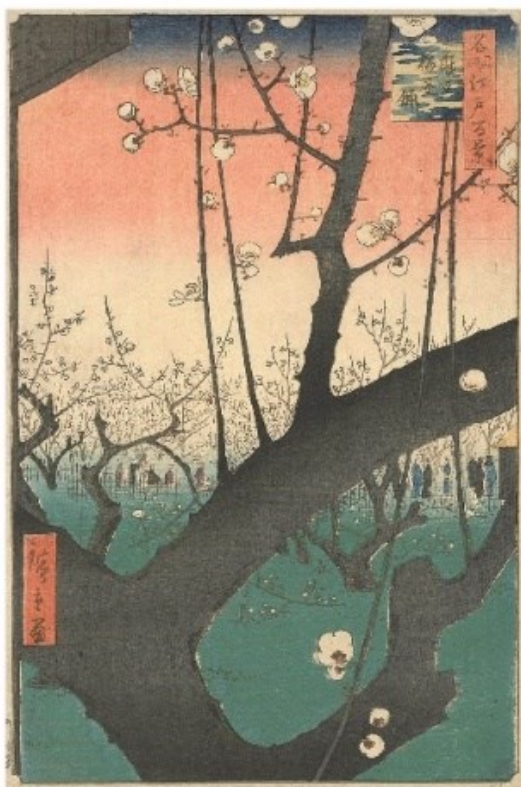
Osim što je doktrinu primitivizma proveo u praksi, Gauguin je također bio povezan s poetskim simbolizmom. Davies (2008) definira simbolizam kao književni pokret najavljen pjesnikom J. Moreasom koji je svakodnevni život zamijenio svijetom snova. Simbolizam u slikarstvu prema Arnasonu (2009) obilježava traženje novih formi da bi se izrazili novi osjećaji i ideje koje nadilaze vidljivo. Slično tome Gauguinov umjetnički cilj bio je izraziti nevidljiva subjektivna značenja i emocije. Uz slikarstvo Gauguin se bavio izradom skulpture u mramoru i drvu, keramikom, izradom grafita i kipova idola. Svojim stavovima, putovanjima i idejama Paul je postao romantični simbol, umjetnik buntovnik protiv društva (Arnason, 2009).

2.3. Vincent van Gogh

Vincent van Gogh je kao i drugi postimpresionisti slikar umjetnosti pobune. Dolaskom u Pariz pod utjecajem impresionista zamjenjuje svoju tamnu paletu svjetlijom te otkriva da mu je najveća ljubav boja (Arnason, 2009). Također eksperimentira s drugim elementima impresionizma, kao što su motivi trenutka svakodnevice te debeli nanosi boja. U muzejima i na izložbama proučavao je radove Rubensa, Degasa i Delacroixa. Dugo se bavio i Delacroixovom teorijom boja, iz koje je otkrio primjenu komplementarnog kontrasta boja – neutraliziranje boja ako se pomiješaju ili pojačavanje intenziteta jedne boje drugom bojom na slici (Walther, 2001). Autor (2001) također spominje da Vincent osim toga posjećuje školu crtanja i slikanja Fernanda Cormona, gdje upoznaje mnoge umjetnike poput Toulouse-Lautreca, Bernarda, Gauguina te Pissarroa. S njima razmišlja i sanja o velikoj zajednici umjetnika. Van Gogh različite impresionističke tehnike spaja sa svojom intenzivnom vizijom te tako stvara prepoznatljiv stil

(Arnason, 2009). Zanimljivo je primijetiti u jednom njegovu pismu iz 1880. da je Van Gogh zapravo ogorčen i razočaran umjetnošću impresionista. Smatra da linije, boje i sve ostalo izgledaju očajno (Kapos, 1991).

Oko 1886. godine impresionizam postaje zastarjeli pokret, a na umjetničku scenu stupaju mladi umjetnici poput Seurata. Van Gogh se uključuje u pariški svijet umjetničke avangarde te prihvaća poentilizam kao novi izazov (Saggio, 2017). Japansku umjetnost uzima kao važnu inspiraciju te želi da njegove slike ostave tako jak dojam kao što su ostavljale japanske grafike. Uz novu japansku modu uzori postaju i japanski drvorezi. Van Gogh radi tri imitacije poput one prikazane na Slici 8., po uzoru na izvorno japansko djelo prikazano na Slici 7., na kojima nanos boje i format slike mijenja i prilagođava vlastitom izražaju (Walther, 2001). Kasnije u radu nastavlja koristiti plošnu kompoziciju te balans između reda i anarhije.

Slika 7. Hiroshige, *Vrt šljiva u Kameidu*, 1857., drvorez

Slika 8. Van Gogh, *Drvo šljive u cvatu*, 1887., ulje na platnu

Vincent van Gogh održavao je socijalni krug umjetnika oko sebe i uvijek je bio spreman učiti od svojih prethodnika i vršnjaka. Uključujući i uspoređujući svoj rad s radom ostalih, Van Gogh je postupno gradio svoj jedinstveni stil (Brower, 2005). Tako je poput Cézannea, ali zbog drugih razloga, odbacio vjerno prikazivanje stvarnosti i okrenuo se prikazivanju svojih osjećaja

i osjećaja koje je želio prenijeti drugima (Gombrich, 1999). Van Goghovo slikarstvo u Parizu objedinjeno je u portretima poznatog trgovca bojama Tanguya (Slika 9.). Walther (2001) uočava ova obilježja tog portretnog djela: frontalan i simetričan prvi plan, složena pozadina, jednostavan lik, plošno prikazivanje dubine te iluzija stvarnosti. Zaključno je prema Waltheru (2001) Vincent Van Gogh u Parizu prihvatio načelo svijetle boje impresionizma, dekorativnu plošnost japanske umjetnosti te grafičke strukture poentilizma, ali ih je koristio potpuno drugačije od ostalih majstora, na svoj individualni način.

Slika 9. Van Gogh, *Portret P. Tanguya*, 1887., ulje na platnu

Vincent Van Gogh je nakon dvogodišnjeg turobnog boravka u Parizu na zimu 1888. godine bio spreman krenuti Cézanneovim putem u svjetlije krajeve južne Francuske. Otputovao je u Arles, gdje je s ciljem stvaranja društva mladih umjetnika unajmio kuću. Kao individualni simbol sreće dao ju je obojiti u žuto i uselio se par mjeseci kasnije nakon nabavke osnovnog namještaja. Tu žutu kuću prikazao je na jednom od svojih poznatijih djela (Slika 10.), na kojem je i ostale kuće naslikao žutom bojom, naslućujući da su sve na raspolaganju zajednici umjetnika (Walther, 2001). Pozvao je mnogo svojih prijatelja umjetnika sa željom za umjetničkim, duhovnim i praktičnim druženjem (Brower, 2005), no jedino je dolazak Paula Gauguina bio vjerojatan. Vincent je pun ljubavi prema prijateljima i čovječanstvu dugo iščekivao svog prijatelja potpuno suprotnih umjetničkih stavova. Dok je Gauguin svoje plohe boja zatvarao obrisnim linijama, Van Gogh konture ne koristi ili se one pojavljuju po potrebi (Walther, 2001).

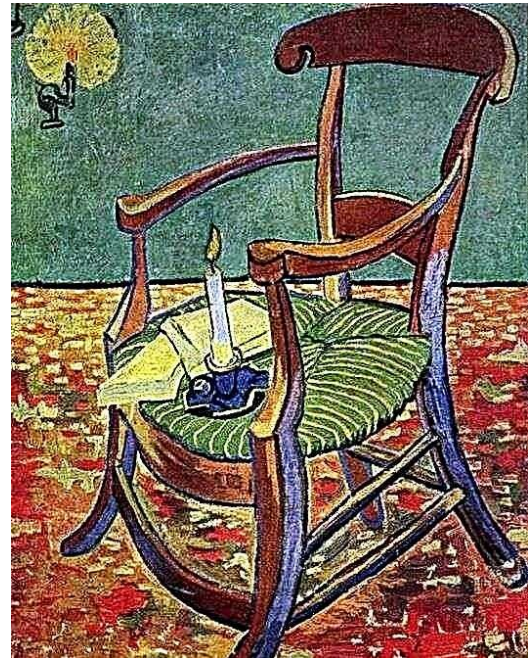
Slika 10. Van Gogh, *Žuta kuća*, 1888., ulje na platnu

Nakon mnogo pisama i trgovačkog ugovora Thea van Gogha i Paula Gauguina kojim je Theo pristao financijski podržavati Gauguina, prodavati njegove slike i otplatiti njegove dugove samo da pomogne svom bratu u njegovoj umjetničkoj i društvenoj želji, Van Goghu je napokon potvrđen Paulov dolazak. U tu čast ukrašava kuću slikama suncokreta koji simboličko nagovještaju dobar događaj (Saggio, 2017). Brower (2005) navodi da Gauguin stiže 23. listopada 1888. godine i ostaje točno devet tjedana. Nakon kratkog perioda zajedničkog rada, rasprava, odlaska u šetnje i barove kreću žustre prepirke i tenzije između dvojice umjetnika. Iako je Vincent želio učiti, bio je previše nestrpljiv te ga apstrakcija nije dugo zanimala. Walther (2001) navodi da se često zbog zabrinutosti noću šuljao u Gauguinovu sobu provjeriti je li on još uvijek tamo. Osjećaj usamljenosti Vincent prikazuje dvama djelima: *Gauguinova stolica* (Slika 11.) i *Van Goghova stolica i lula* (Slika 12.). Dok na svoju bijednu stolicu postavlja lulu, na Paulovu raskošnu stolicu postavlja svijeću i knjigu kao simbole obrazovanosti. Na slici prevladavaju crvena i zelena boja, predstavljajući tamu i izgublenu nadu (Walther, 2001). Njihove karakterne suprotnosti pomiješane s Vincentovim početkom bolesti, uzimanjem duhana, apsinta, čestim boravcima u bordelu, nesretnim završetkom s konobaricom Rachel te propasti projekta Atelijera kulminirale su jedne večeri u ulazu u gradski perivoj (Saggio, 2017). Van Gogh, bijesan zbog Paulove odluke o odlasku i optužbe da je Rachel prostitutka, na Božić 1888. uzima britvu i nasrne na Gauguina. Poneki smatraju da je u tom napadu Gauguin blokirao njegovo zapešće i gurnuo ga, što je rezultiralo odsječenom lijevom školjkom Vincentova uha. Međutim, prihvaćeniji rasplet jest Vincentovo samostalno odsijecanje uha, koje je odmah

zamotao u maramicu i odnio Rachel. Umjesto odlaska u bolnicu Van Gogh, nakon što se konobarica onesvijestila, bježi kući. Ujutro ga je Rachel pronašla polumrtvog, iskrvavljenog na krevetu i spasila mu život (Saggio, 2017). Prema Saggiu (2017) nakon tog događaja i prve krize umjetnik postaje predmet ismijavanja te biva zatvoren u ćeliju nakon peticije građana o njegovoj opasnosti. Van Gogh shrvan prihvaća svoju ludost i samovoljno odlazi u psihijatrijsku bolnicu Saint-Remy.

Slika 11. Van Gogh, *Van Goghova stolica*, 1888., ulje na platnu

Slika 12. Van Gogh, *Gauguinova stolica*, 1888., ulje na platnu

Zaključujući poglavlje o postimpresionizmu, potrebno je razmotriti posljedice proizašle iz umjetnosti ovog razdoblja. Osim što su mladi slikari bili zaokupljeni problemima poput potrebe gradacije boja ili pak očuvanja čistih boja, svaki je od predstavnika išao svojim putem. Paul Cézanne tražio je osjećaj za red i ravnotežu i tako potaknuo pokret kubizma te se malo približio apstrakciji. Paul Gauguin s druge je strane težio jednostavnosti i neposrednosti, što je rezultiralo početkom primitivizma. Vincent van Gogh svojom je strašću i intenzitetom uporabe boja u slikarstvu pokrenuo ekspresionizam, o kojem će još biti riječi (Gombrich, 1999). Također je svojim razmišljanjem o uključivanju vlastitog procesa misli i osjećaja u nešto poput pejzaža ili portreta dao poticaja za nastanak apstraktne umjetnosti. Tako su prema Gombrichu (1999) tri rješenja ove trojice umjetnika postala tri ideala, a zatim se pretvorila u tri pokreta u modernoj umjetnosti.

3. Vincent van Gogh – život i djelo

Vincent van Gogh bio je neshvaćeni umjetnik, koji je svoju strast vukao iz intenzivne reakcije na vanjski i unutarnji svijet. Slikarstvo je bio njegov ventil i sredstvo za komentiranje svijeta oko sebe (Walther, 2001). Iako je njegov slikarski period trajao samo pet godina, ispunio je svoj život i život svojih vršnjaka nezamislivom ljubavi prema umjetnosti. Saggio (2017; str. 16) navodi jednu njegovu rečenicu koja opisuje predanost radu: „Mogu živjeti samo ako dam život onomu što me okružuje”. Njegovo najznačajnije sredstvo izražavanja bili su boja i način vođenja kista, po čemu je i poznat. Tijekom života psihički problemi utjecali su na Van Goghovu slavu, što je rezultiralo i nerazumijevanjem njegovih djela (Arnason, 2009). Van Gogha to nije sputavalo i u zadnjim je godinama radio velikim intenzitetom i brzinom, iako često nije bio zadovoljan rezultatima svog rada. Walther otkriva da zbog toga često nije htio otkriti autorstvo svojih djela i opisuje kako su ga ljudi doživljavali:

„Tamo je, dakle, živio taj crvenokosi ekscentrik među ljudima u Arlesu: šutljiv, zatvoren, uz to umjetnik bez posla koji bi se mogao nazvati zanimanjem, stalno s financijskim poteškoćama, s imenom koje je gotovo nemoguće izgovoriti – činjenica je to koja ga je rano navela da se na slikama potpisuje samo imenom.” (Walther, 2001; str. 36)

Tek nakon smrti istražuje se Van Goghov život i slikarstvo. Uočen je njegov utjecaj na mnoge nadolazeće umjetnike i umjetničke pokrete. Čak mu i Picasso odaje počast govoreći da upravo Vincent van Gogh nije odustao kada se našao pred problemima, već je pronašao put prema budućnosti, koja je sada naša sadašnjost.

3.1. Rani život Vincenta van Gogha

Vincent Willem van Gogh rođen je 30. ožujka 1853. godine u malom selu Groot Zundert u Nizozemskoj, na granici s Belgijom. Od šestero braće i sestara Vincent je bio najstarije dijete Ane Cornелиe i Teodora van Gogha, protestantskog propovjednika (Brower, 2005). Brat Cornelius 1866. počinio je samoubojstvo, a Vincent kroz cijeli život ostaje u dobrim odnosima s bratom Theom i sestrom Wil. Točno godinu dana prije Vincentova rođenja njegova majka rodila je mrtvorodenče koje se također trebalo zvati Vincent Willem van Gogh. Nadgrobnu ploču svog brata s citatom iz Biblije Vincent je pronašao na groblju te ju i naslikao 1884. godine.

Tim događajem kao da je najavljena prisutnost smrti i morbidna mašta budućeg umjetnika (Saggio, 2017).

Vincentova umjetnička karijera kreće s nepunih sedamnaest godina, kada ga ujak Cent zapošljava kao pripravnika u pariškoj trgovini umjetninama Goulip&Co. (Cutts i Smith, 2002). Radi kao prodavač umjetnina u Londonu, Parizu i Haagu, ali s 23 godine biva otpušten zbog neprikladnog ponašanja. Okušao se u učiteljskoj praksi u siromašnijim dijelovima Londona, a zatim je u Nizozemskoj i Belgiji studirao za propovjednika. Vođen religijskom mišlju o životu i prirodi koje je naslijedio od oca, počinje raditi kao propovjednik laik u rudnicima u mjestu Borinage u Belgiji. Prema Cutts i Smith (2002) tamo se upoznaje s najstrašnijom socijalnom bijedom i uskoro postaje opsjednut Biblijom zbog čega ga crkva otpušta.

S dvadeset i sedam godina, inspiriran radnicima iz rudnika, Vincent odlučuje postati umjetnik. Radi studije i kopije djela svojih umjetnika uzora, Jean-François Milleta i Rembrandta (Davies, 2008). Koristio je radove drugih umjetnika kako bi oblikovao svoj stil te je također po Broweru (2005) pratio Da Vincieve upute za mlade umjetnike (uspostaviti kompetenciju crtanja, usvojiti perspektivu, razumjeti proporcije motiva, kopirati profesionalce, učiti crtanje i slikanje prirode, proučavati i analizirati radove ostalih te konstantno uvježbavati te koncepte). Odlazi u Haag raditi s Antonom Muaveom, obiteljskim rođakom. Prema Waltheru (2001) on je za Vincenta bio predstavnik akademskog poimanja umjetnosti koja podliježe normama i pravilima. Osim što ga je Muave upoznao s poznatim slikarima, i katkada mu dao pokoji savjet ili kutiju boja, Vincent je s njim imao više nesuglasica nego sličnih stavova. Zbog financijske nestabilnosti Van Gogh prvo bježi u samoću, a zatim u Nuenen svojim roditeljima, koji ga nisu podržavali u umjetničkoj karijeri. Ipak mu grade studio gdje radi pedeset skica lokalnih ljudi, seljaka ili radnika iz naroda. Najpoznatija slika iz tog razdoblja jest *Seljaci koji jedu krumpir* iz 1885. godine prikazana na Slici 13. Tamnim tonovima i snažnim potezima slikar želi prikazati suosjećajnost i poštovanje prema nižim klasama (Davies, 2008). Autor knjige o Van Goghovoj viziji stvarnosti ističe kako sam Vincent u jednom od pisama opisuje rad na ovom djelu:

„Jako sam se, naime, trudio da gledatelja navedem da pomisli da ti ljudi koji pod svjetiljkom jedu krumpir rukama kojima ga vade iz zdjele, također i okopavaju zemlju. Slika dakle govori o radu njihovih ruku i o tome da su oni na pošten način zaslužili svoje jelo... A oni koji bi ranije seljake vidjeli u nekom slatkastom ozračju, neka i dalje ustrajavaju u tome” (Walther, 2001; str. 12).

Slika 13. Van Gogh, *Seljaci koji jedu krumpir*, 1885., ulje na platnu

Tijekom kratkog studiranja na Akademiji primijenjenih umjetnosti Vincent proučava Rubensove slike i sakuplja japanske grafike. Tek nakon tog dolaska u Pariz k bratu Theu, s kojim sklapa ugovor o financijskoj pomoći, Vincent napušta tamne tonove i kreće koristiti impasto poteze kista (Anderson, 2002). Tamo upoznaje mnoge umjetnike poput Degasa, Pissarroa, Signaca, Seurata, Toulouse-Lautreca, Moneta te Renoira. Van Goghov otac umire u ožujku 1885. godine i on slika „portret” oca kojeg nikad nije portretirao. Slika 14. prikazuje mrtvu prirodu s Biblijom koja predstavlja obračun s prošlošću. Walther (2001) ističe da Biblija simbolizira roditeljski dom, dok se mala knjižica Émilea Zole sa strane suprotstavlja naturalizmom.

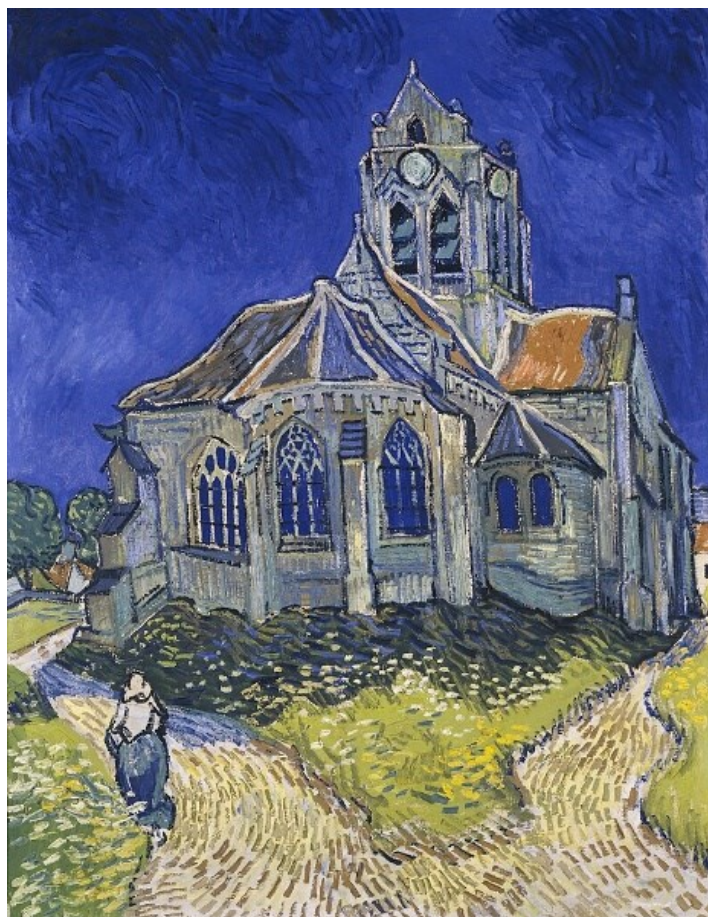

Slika 14. Van Gogh, *Mrtva priroda s Biblijom*, 1885., ulje na platnu

3.2. Mentalno zdravlje Vincenta van Gogha

Nakon spomenutog okršaja s Gauguinom i odsječenog uha Van Gogh dobrovoljno odlazi u bolnicu za duševne bolesti Saint-Remy u Provansi. Svjestan svega, ali uplašen, piše o situaciji u kojoj se našao: „Spreman sam preuzeti ulogu luđaka, iako uopće nemam snage za jednu takvu ulogu” (Walther, 2001; str. 63). U toj umobolnici Vincent je bio usamljen, prepušten sam sebi, te jedino što ga je u dosadi i žalosti držalo na životu jest umjetnost. Dozvoljeno mu je bilo uz pratnju čuvara slikati na otvorenom i u okolici bolnice, ali, kako su mu bile dijagnosticirane epileptične smetnje i napadaji tijekom kojih je bio sklon halucinacijama i nasilju, često je morao uzimati stanke od slikanja (Walther, 2001). Zbog depresivne anksioznosti napravio je radikalne promjene u stilu, boji i temi (Cutts i Smith, 2002). Arnason (2009) ističe da je u svoj rad prelio zapanjujuću inteligenciju i maštovitost. Predstavljao je simbol tipičnog umjetnika genija, kojeg cijelog društvo ne shvaća i prezire. Nakon svake epizode lucidnosti htio je što brže nadoknaditi propušteno vrijeme, čega su rezultat napetost i intenzitet prikazani na njegovim djelima. Tijekom ovog razdoblja četiri puta posjećuje Arles, većinom radi nesuđene partnerice Rachel. Tome slijede unutarnje krize te eksplozije kreativnosti, često povezane s romantičnim temama (Saggio, 2017).

Nakon otprilike godinu dana života u bolnici za duševne bolesti Saint-Remy Vincent van Gogh odlazi nakratko u Pariz posjetiti brata Thea, a zatim 1890. godine putuje u Auvers gdje će ga liječiti doktor Gachet, psihijatar, liječnik homeopatije te amaterski umjetnik (Brower, 2005). Nastavlja slikati kako bi zaboravio na bolest i kao opsjednut stvara više od osamdeset slika. Po prvi se put pojavljuju čempresi koji najavljuju kobno razdoblje, a potezi kista postaju žestoki, snažni, ali kontrolirani (Anderson, 2002). Primjer takvog djela jest *Crkva u Auvers-sur-Oisei*, iz 1890. godine prikazana na Slici 15. Dok Saggio (2017) smatra da raskrižje simbolizira odluku pred smrt, Cutts i Smith (2002) referiraju se na crkvu kao religijsku temu, koju je napustio nakon smrti oca propovjednika. Rismondo V. i Rismondo K. (2008) uočavaju kako je sve na slici povezano sitnim crticama, zarezima i uskim plohama boje. Također autori (isto) spominju slikarev specifičan način rada koji započinje preciznim promatranjem krajolika, a završava slikanjem okrenutim leđima prema motivu. Na taj je način Vincent van Gogh u djela unosio svoje osjećaje i sjećanja. Cijela slika izgleda vrlo živo, kao da kroz nju struji jaka energija, koja nas podsjeća na Van Goghov često spominjani vječni proces promjena u prirodi (isto).

Slika 15. Van Gogh, *Crkva u Auvers-sur-Oiseu*, 1890., ulje na platnu

Van Goghovo ludilo ponavlja se u jakom intenzitetu nakon što saznaje da je brat Theo u financijskim problemima te da ima bolesnog sina. Van Gogh bratu piše posljednje nedovršeno pismo i 27. srpnja 1890. godine tijekom slikanja u svoja prsa puca pištoljem. Dovukao se do gostionice, gdje je doktor Gachet mislio da rana nije teška, no odmah je stupio u kontakt s Theom u Parizu (Anderson, 2017). Vincent Willem van Gogh umire dva dana kasnije, 29. srpnja 1890., u 37. godini života na rukama brata Thea. Anderson (2017) spominje da je pokopan u Auversu, no ne u naslikanoj crkvi jer svećenik to odbija zbog počinjenog samoubojstva. Ruhrberg i sur. (2005) zaključuju da je samoubojstvo bilo vrhunac tragedije njegova umjetničkog ostvarenja. Autor ovako opisuje Vincentovo duševno stanje prije ponovnog odlaska u umobolnicu, no možemo te iste riječi povezati i s njegovim zadnjim opraštanjem: „Svijet do kojeg mu je tako bilo stalo i koji mu je komad po komad oduziman, svijet koji nije poklonio pozornost njegovom religijskom, političkom, ni umjetničkom angažmanu, tom svijetu više ne želi biti teret” (Walther, 2001; str. 61).

3.3. Utjecaji i ostavština Vincenta van Gogha

Vincent je priznanje stekao tek poslije svoje smrti, a sve slike koje su mu kasnije donijele slavu naslikao je u zadnje tri godine krize, bolesti i žalosti (Gombrich, 1950). Iako je smatran nesposobnim za osnivanje obitelji, skrbljenje za život i održavanje kontakta s prijateljima, Vincent uopće nije bio samotnjak. Štoviše, jedan od njegovih neostvarenih ciljeva bilo je društvo umjetnika. Ruhrberg i sur. (2005) opisuju ga kao neshvaćenog genija koji je u međuvremenu postao kliše. Navodno je za svog života prodao samo jednu sliku (*Crveni vinograd*, 1888.) za 400 franaka Anni Bock. Također baš pred kraj svog života Vincent počinje dobivati pozitivne kritičke osvrtne, par njegovih slika sudjeluju na izložbama te se pojavljuje i članak o njemu.

Jedina osoba koja ga je iskreno podupirala od početka njegove umjetničke karijere bila je brat Theo van Gogh. Oni su izmjenjivali pisma, koja su jedna od najzujbudljivijih objavljenih korespondencija. Gombrich (1950) ističe da kroz njih osjećamo umjetnikov poziv, borbu, uspjehe i padove te usamljenost. Pisma su dirljiva i vrlo informativna jer dokazuju Vincentovu visoku razinu teorijskog znanja o umjetnosti, književnosti i percepciji (Arnason, 2009). Nažalost, odgovori brata Thea nisu sačuvani, no ova pisma koja imamo tekstovi su doslovnog „razmišljanja na glas”. Vincent često pisma upotpunjuje skicama djela te opisuje i objašnjava motive, tehniku, odabir boja i tako dalje. Primjerice za sliku *Noćna kavana* iz 1888. govori kako crvenom i zelenom bojom želi prikazati užasne strasti čovječanstva (Arnason, 2009). Zadnje nedovršeno pismo bratu Vincent piše 27. srpnja 1890. godine te izražava svoju ljubav i nagoviješta rastanak:

„Rado bih ti pisao o puno toga, no osjećam kako je besmisleno. U svome djelu izložio sam svoj život opasnosti, pritom mi se pola razuma pomutilo. Kažem ti da si ti za mene bio uvijek nešto drugo od uobičajenog trgovca umjetninama” (Walther, 2001; str. 87).

Osim bratu Vincent je pisma slao sestri Wil, svojim prijateljima i suradnicima, u kojima je uvijek vidljiva njegova umjetnička strast. U rujnu 1890. godine, nakon smrti Vincenta, Theo s Émileom Bernardom organizira izložbu Vincentovih djela. Nakon toga Theo pada u krizu te umire šest mjeseci kasnije, s 34 godine (Saggio, 2017).

Najvažnija Van Goghova ostavština jesu njegova djela. Osim par crteža iz ranog razdoblja prevladavaju djela slikana tehnikom ulja na platnu. Kada se komu spomene Van Gogh, često je prva asocijacija jedna od njegovih najpoznatijih slika, *Zvezdana noć* iz 1889. godine prikazana

na Slici 16. Naslikana je u umobolnici nakon drugog psihičkog sloma. Intimni, prostrani pejzaž podsjeća na nizozemsko selo, dok se prema Arnasonu (2009) visoki drhtavi jablan uzdiže do zvijezda i planeta koji eksplodiraju u svemiru. Ta uskovitlanost zvijezda Andersona (2002) podsjeća na Van Goghovu ulogu sredstva u stvaralačkom procesu svemira. Autor također citira Vincentovu opsesiju zvijezdama: „Vječno je pitanje, je li život sve što ima život ili nam je samo dano da prije smrti spoznamo samo jednu hemisferu? Što se mene tiče, odgovora nema, ali zvijezde me uvijek potiču na razmišljanje” (Anderson, 2002; str. 64). Arnason (2009) navodi da su znanstvenici pokušali objasniti sadržaj slike preko književnosti, astronomije i religije, no još uvijek nisu pronašli glavni razlog zapanjujućeg učinka ovog remek-djela. Popularnosti ovog djela, iako ga autor uopće nije smatrao uspješnim (mislio je da nije dovoljno realistično), doprinijela je i balada Dona McLeana *Vincent (Starry, Starry Night)* kojom je slikaru dana zaslužena počast i priznanje (Cutts i Smith, 2002).

Slika 16. Van Gogh, *Zvezdana noć*, 1889., ulje na platnu

Walther (2001) zaključno ističe Vincentov utjecaj na umjetnost time što je uz sve svoje nedaće nastavio razvijati tri temeljna elementa svog slikarstva: boju, liniju i kompoziciju. Autor naglašava uspjeh koji rijetko koji umjetnik postigne: „Umjetnost i život postale su za njega nerazdvojna cjelina – tako je on praiskonski san umjetnika pretvorio u stvarnost” (Walther, 2001; str. 89). Svojim postignućima, djelima, savjetima, idejama i osjećajima Vincent van Gogh postaje uzor mnogim budućim umjetnicima u cijelom svijetu. Danas je njegov utjecaj vidljiv posvuda, no postoji jedno mjesto koje je na poseban način oživilo njegovu umjetnost. Potpuno drugačiju izložbu pod nazivom *Beyond Van Gogh: The Immersive Experience* osmislio je

2020. godine Mathieu St-Arnaud sa svojim timom (Geisert, 2024). Ova, predstava pruža jedinstvenu mogućnost posjetiteljima da postanu jedno s djelima i potpuno su uključeni u multisenzorno iskustvo. Čak tri stotine umjetničkih djela postavljeno je po cijelom prostoru te se uz glazbu pokreću (isto). Autori ovog iskustva spojili su današnju potrebu za razvitkom tehnologije sa slikarstvom Vincenta van Gogha. Osim toga Van Goghova ideja o osnivanju zajednice služila je kao temelj pri osnutku pedagoškog boravišnog programa u Brazilu (Feitosa, 2021). Studenti, budući učitelji, na sličan su način kao što je Vincent zamislio, zajedno boravili i učili jedni od drugih te su pomoću umjetnosti su razvili i neke životne vrijednosti poput strasti, osjetljivosti i ljubavi (isto).

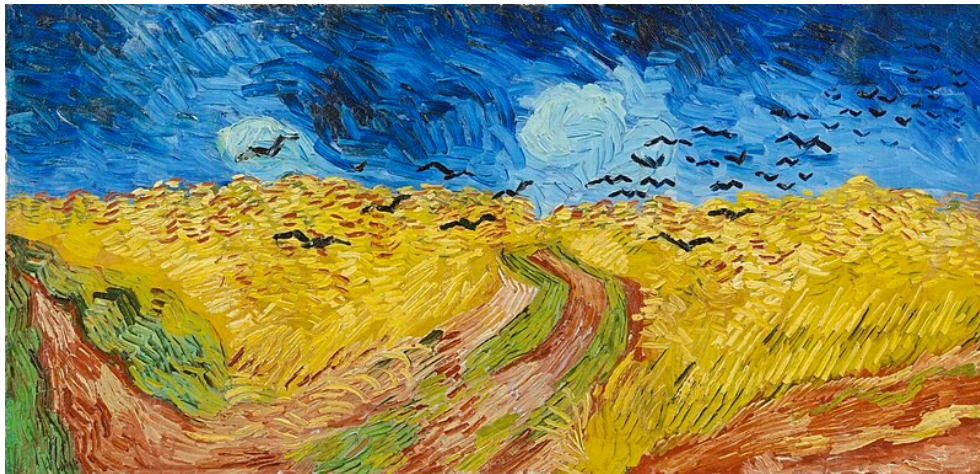
3.4. Slikarstvo Vincenta van Gogha

Na slikarstvo Vincenta van Gogha utjecali su impresionisti svojim osjećajem prirodnog svjetla, jakim primarnim bojama, nejasnim obrisima te impasto potezima kista (Cutts i Smith, 2002). On je sve naučeno prikazivao na svoj način i impresionističku je stvarnost interpretirao pomoću boje i kompozicije. Uvijek je nakon proučavanja prirode i skiciranja oblika i kontura predmeta okrenuo leđa svom motivu i slikao, po sjećanju slobodno određujući boje. Gombrich (1950) spominje da je tako potezima kista prikazivao i svoje stanje i uzbuđenje duha. Nije skrivao svoj grčovit rukopis, a ponekad bi čak i čistu boju iz tube istisnuo na platno (Ruhrberg i sur., 2005). Autori također ističu da je za njega slikarstvo bilo dinamičan i dramatičan čin, što je vidljivo i u njegovim početnim crtežima punim snažnih i bestjelesnih linija. Linije je kasnije koristio i u slikarstvu, i to prema Waltheru (2001) dva temeljna oblika linija: valovite linije koje se isprepliću te kratke isprekidane linije. Damjanov opisuje njegov rad pomoću jednog autoportreta: „slikar toliko poznaje, toliko osjeća tvar i posrednika između ruke i stvari, kist, da oni u potpunosti nose njegove kretnje” (Damjanov, 1991; str. 56).

Vincent van Gogh koristio je boju kako bi izrazio emocije. Smatrao je da ona ne igra samo dekorativnu ulogu na slici već i da svaka boja ima u tom trenutku neko svoje psihološko značenje (Brower, 2005). Prema Rismondo V. i Rismondo K. (2012) Van Gogh naslućuje da boja na slici može imati svoj vlastiti život te zbog toga uz neke prigušene boje uvijek na sliku precizno raspoređuje dijelove jakih i svijetlih kolorističkih naglasaka. Vincent je razvio i novi oblik tonskog slikarstva, kojem je cilj bio stapanje s autonomijom boja / tonsko variranje jedne boje (Walther, 2001). Autor objašnjava kako je boju rabio kako bi pojačao snagu iskaza i

potisnuo svjetlo i sjenu (isto). Osim toga, Damjanov (1991) spominje često korištenje komplementarnog kontrasta – totalnog, svjetlosnog ili kromatskog.

Vincent van Gogh svojim je odnosom prema prostoru i boji, koja je bila nositelj njegova izražavanja, te rotirajućim kolopletima crtica i oblika, kojim je prikazao pokrete prirode, postao prethodnikom ekspresionizma (Walther, 2001). Zbog utjecaja njegova osobnog simboličkog jezika, načina rada, uporabe boja i izražavanja intenzivnih emocija na platnu (Davies, 2008) neki ga čak smatraju praocem europskog ekspresionizma. Na slici *Žitno polje s gavranima* mogu se vidjeti sve značajke ekspresionizma zajedno: tri temeljne komplementarne jake boje, oštri potezi kista, simbolično značenje nejasnog horizonta i gavrana koji odaju osjećaj tuge i usamljenosti (Walther, 2001). Djelo je prikazano na Slici 17., a poruku koju je želio poslati nije ni sam mogao riječima izraziti. U pismima spominje uznemireno nebo, očitu usamljenost, ali i snagu sela (Cutts i Smith, 2002). Vjeruje se da je ovo djelo jedno od posljednjih koje je naslikao mjesec dana prije smrti i ostavio kao neku vrstu testamenta.

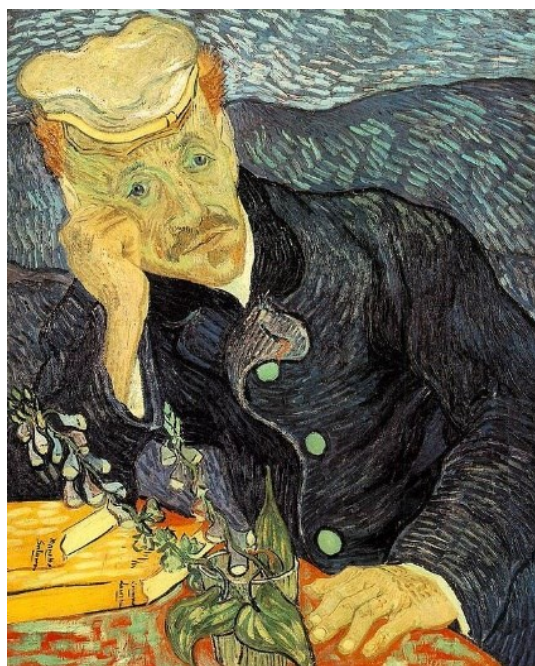

Slika 17. Van Gogh, *Žitno polje s gavranima*, 1890., ulje na platnu

Van Gogh se iskušao u nekoliko različitih tematskih krugova. Dok je biblijske figure slikao promatrajući slike starih majstora, Milleta i Delacroixa, prema Gombrichu (1950) je prvi među impresionistima otkrio ljepotu živica, žitnih polja, grana. Slikao je i skromne predmete svakodnevice, poput cvijeća u vazi (*Suncokreti*, 1888; *Irisi*, 1889), cipela, mrtve prirode, svoje sobe i predmeta koji su ga okruživali.

Ipak je Vincent van Gogh najviše vremena proveo slikajući portrete. Naslikao je mnogo portreta, od prvih crteža do svojeg autoportreta netom prije samoubojstva (Arnason, 2009). Često je portretirao svoje prijatelje i obične ljude iz okolice koji su zračili ljudskošću. Prema

Kapos (1991) u jednom od svojih pisama bratu Theu kojeg nikada nije portretirao, Vincent objašnjava kako se prema svakom modelu odnosi drugačije i u svojoj mašti pronalazi inspiraciju. Tako na primjeru dvaju portreta navodi suprotstavljanje boja pozadine i samog portreta te simboličko značenje svake boje. Na portretu svog prijatelja umjetnika želi ga prikazati kao misterioznu zvijezdu na pozadini plavog neba, dok na portretu seljaka pozadinu prikazuje žarkom narančasto-crvenom bojom koja dočarava užasne vrućine rada na polju (Kapos, 1991). Vrhunskim ostvarenjem njegove umjetnosti portretiranja smatra se portret doktora Gacheta (Slika 18.), specijalista za bolesti srca koji je ujedno bio i sakupljač umjetnina te umjetnik amater. Linije i boje Van Gogh je prilagodio melankoličnom raspoloženju (Walther, 2001). Doktora je smatrao nježnim i pametnim čovjekom (Anderson, 2002) te ga je takvim i prikazao. Umjetnost Van Goghova portretiranja najbolje je zaključiti njegovom rečenicom: „Omogućuje mi da izrazim ono što je u meni najbolje i najdublje” (Walther, 2001; str. 36).

Slika 18. Van Gogh, *Portret doktora Gacheta*, 1890., ulje na platnu

Tijekom ljeta 1888. godine Van Gogh se bavi jednom specifičnom temom – slikanjem noćnih prizora. Na sebe prihvaća problem prikazivanja mraka i tame bojama. Prvo se iskušava u radu pri unutarnjoj umjetnoj rasvjeti, što je prikazano slikom *Unutrašnjost kafića noću* iz 1888. godine, a zatim prelazi na istraživanje otvorenog prostora. Najbolji primjer takvog slikarstva jest poznata slika *Terasa kafića noću na trgu Forum* iz 1888. godine (Slika 19.). Prema Waltheru (2001), Van Gogh prikazuje crvenkasto-žuto osvijetljenu terasu kafića u komplementarnom kontrastu s plavom bojom noći. Saggio (2017) pak te boje plinskih svjetala

smatra fluorescentnim i umjetnim te navodi da one prikazuju uzburkanu modernost grada. Osim toga, autor (2017) smatra da prije Van Gogha tama nije nikada imala toliko boja i značenja: „Van Gogh nije samo slikar sunca, on je i slikar noći” (Saggio, 2017; str. 41).

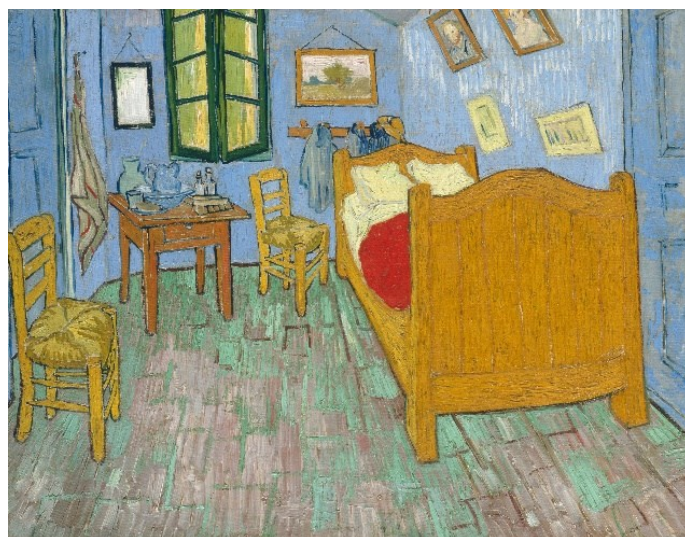
Slika 19. Van Gogh, *Terasa kafića u noći na trgu Forum*, 1888., ulje na platnu

Bez obzira na motiv koji je izabrao, Van Gogh je prikazivao svoju istinu i emocije. Njime je ponekad bio toliko obuzet da je nesvjesno radio nezamislivom brzinom. Moglo bi se reći da je slikao kao što su drugi pisali ili govorili (Gombrich, 1950). Walther (2001) ističe razloge i posljedice takvog rada: „Van Goghova snaga imaginacije, ... dolazila je uistinu iz njegove nutrine. Ona je bila iskaz snažne volje, preplavljenosti osjećajima, što je kasnije doprinijelo i njegovoj duševnoj bolesti” (Walther, 2001; str. 46). Na taj je način Vincent nevolje vanjskog svijeta prenosio nervoznom i eksplozivnom umjetničkom snagom (Ruhrberg i sur., 2005). Vincenta često obuzima melankolično shvaćanje njegove sudbine zbog nemogućnosti ženidbe, osnivanja obitelji i financijske ovisnosti o bratu Theu (Cutts i Smith, 2002). Bez obzira na taj tjeskobni aspekt Van Goghove osobnosti na precizno naslikanom djelu inspiriranom japanskim grafikama (Slika 20.) vidljiva je samo optimistična budućnost djeteta i nastavak obitelji Van Gogh. Prema Saggio (2017) na slici nazvanoj *Grane badema u cvatu* iz 1890. godine, koja je posvećena i darovana Vincentovu istoimenom novorođenom nećaku, osjećaj sreće i nade prikazan je živim cvjetovima koji naglašuju najjasnije plavetnilo pozadine.

Slika 20. Van Gogh, *Grane badema u cvatu*, 1890., ulje na platnu

Osim prikazivanja osjećaja cilj Vincenta van Gogha bio je pronaći dublje slojeve stvarnosti te ih pretvoriti u simbole. Želio je stvoriti ikone, udahnuti život stvarima u težnji za posve mirnim svijetom (Saggio, 2017). Takav osjećaj potpunog mira predstavlja slika *Vincentova soba* iz 1888. godine, prikazana na slici 21. Jednolične boje nanese impasto namazom prikazuju Seuratovu jednostavnost (Anderson, 2002). Predmeti u sobi ogledalo su samog slikara, a njihova dvostrukost ukazuje na njegovu nadu i iščekivanje ljubavi u životu. Obilje simbolike na slici zrači potrebom za vlastitim sigurnim prostorom te napetim stanjem zbog, tome suprotstavljene, realnosti (Walther, 2001). Vidljiv je slikarev napor pri pokušaju prenošenja smirujućeg prostora za spavanje koji po Saggiu (2017) predstavlja Vincentov autoportret.

Slika 21. Van Gogh, *Spavaća soba u Arlesu*, 1888., ulje na platnu

4. Likovne radionice – implementacija slikarstva Vincenta van Gogha kao poticaja u nastavnom procesu

Istraživački dio rada proveden je tijekom likovnih radionica u četvrtom razredu u Područnoj školi Pavla Štoosa Dubravica, Osnovnoj školi Pušća. Cilj radionica bio je učenike upoznati sa životom i slikarstvom Vincenta van Gogha te ih potaknuti na likovno izražavanje inspirirano slavnim umjetnikom. Tijekom procesa prikupljale su se povratne informacije učenika o uspješnosti radionica. Cilj je bio dobiti uvid u zadovoljstvo učenika sudjelovanjem u procesu otkrivanja djela i života Vincenta van Gogha i u procesu likovnog stvaralaštva.

Inspiracija za ovaj ciklus tematskih radionica potječe iz ranog djetinjstva i iz privrženosti likovnom izražavanju. kada me nisu mogli odvojiti od olovaka i boja. Oduvijek me privlačila likovna umjetnost, i u osnovnoj i srednjoj školi veselila sam se nastavi Likovne kulture i Likovne umjetnosti. Osvrćući se unazad shvaćam da je u nastavnom procesu nedostajala implementacija novih metoda - tehnika, motivacija ili inspiracija na nastavi. Stvaralaštvo koje se od učenika očekuje rijetko se kada pravilno potiče. Belamarić (1987) u svojoj knjizi *Dijete i oblik* spominje različite metode kojima se razvija stvaralačka percepcija i potiče stvaralaštvo. Pri usmjeravanju opažanja predlaže postavljanje pitanja te izbjegavanje korigiranja odgovora, a pri metodi aktiviranja sjećanja podsjeća na to da radovi prema sjećanju često prikazuju neko značenje. Nadalje autorica spominje maštanje i ilustraciju pomoću priča, pjesama ili događaja i još apstraktnije zamišljanje, primjerice pomoću glazbe. Igru s likovnim materijalima smatra vrlo važnom za osjećaj slobode, a potvrđivanje uspješnosti i ljepote učeničkih radova za razvijanje njihovih potencijala i ideja (Belamarić, 1987). Gospodnetić (2021) kao načine približavanja suvremene umjetnosti djeci navodi korištenje umjetničkih djela kao inspiracije i motivacije, upoznavanje različitih likovnih tehnika i materijala, pogotovo onih djeci potpuno nepoznatih, jer „djeca su već bila donekle ograničena dosadašnjim iskustvom i trebalo je vremena da odbace ustaljeni način likovnog izražavanja i krenu istraživati mogućnosti ponuđenih materijala” (Gospodnetić, 2021; str. 13). I Škrbina (2013) objašnjava da je pojedincu za stvaranje potrebna raznovrsnost materijala i tehnika, s kojima mu treba biti omogućeno eksperimentiranje. Gospodnetić (2021) naglašava i važnost samog procesa nastanka umjetničkog djela, bez obzira na završni produkt. U svojoj knjizi *Art terapija i kreativnost* Škrbina (2013) ističe načela koja bi se trebala pratiti u realizaciji vizualno-likovnog izražavanja: primjerenost sadržaja i metoda, aktivan odnos prema okolini, primjena stečenih iskustva tijekom likovnih aktivnosti, igra kao metoda i stav, oslobođenost od uzora, prožimanje

intrinzičnog i ekstrinzičnog cilja te individualizacija. Art terapiju opisuje kao oblik neverbalnog izražavanja misli i osjećaja koji se temelji na ideji da se kroz kreativni proces različitim medijima liječi i poboljšava kvaliteta života (Škrbina, 2013). Ovakvim bi se pristupom trebali voditi učitelji na nastavi koristeći različite elemente umjetnosti i razvijajući kreativnost učenika. Kušćević (2015) spominje likovne aktivnosti kojima se dijete kroz igru na spontan način susreće s kulturnom baštinom te priprema za samostalno otkrivanje i snalaženje u svijetu. One trebaju biti prilagođene dobi djeteta i uvedene od najranije dobi kako bi se dijete polako upoznavalo s likovnim jezikom. Naglasak stavlja na ulogu voditelja aktivnosti koji treba poticati učenikovo usvajanje novih znanja, vještina, sposobnosti i stavova (Kušćević, 2015).

U potrazi za daljnjom inspiracijom koja će omogućiti ostvarivanje spomenutih smjernica, u radu se odlučuje istražiti stvaralaštvo Vincenta van Gogha. Poznavanje djela Vincenta van Gogha ostvareno je na novoj razini pri susretu „uživo” s djelima umjetnika te je rezultiralo odlukom o povezivanju nastave Likovne kulture i njegova slikarstva. Istraživanjem o implementaciji rada Van Gogha u nastavni proces pronađeni su primjeri uporabe njegovih djela kao inspiracije, motivacije, primjeri tehnika, uglavnom kao vizualnih motiva. Rezultat je provedenih istraživanja zaključak o potrebi osmišljavanja radionica koje će obuhvatiti puno više od pukih promatranja reprodukcija kao motivacije. Cilj je bio da učenici upoznaju životnu priču umjetnika, isprobaju različite tehnike i materijale koje je koristio te pokušaju prikazati motive bliske Van Goghovu umjetničkom senzibilitetu.

4.1. Planiranje i realizacija nastavnih jedinica

Planiranje nastavnih jedinica krenulo je istraživanjem o već postojećim radionicama i aktivnostima povezanim sa slikarstvom i životom Vincenta van Gogha. Najviše inspiracija potaknuo je vodič za učitelje Nacionalne galerije umjetnosti u Washingtonu (2008). Na temelju članka iz tog vodiča izabrana su glavna težišta radionica: Van Goghov rukopis, korištenje žarkih boja za različite svrhe (izražavanje osjećaja, dubine u prostoru itd.), motivi vjetrova maestra (National Gallery of Art, 2008). Budući da je velika važnost stavljena i na utjecaj japanske umjetnosti na rad Van Gogha, jedna cijela radionica posvećena je tome. Motiv zadnje radionice osmišljen je na temelju osobnog iskustva i umjetnikovih mnogih autoportreta. Isto tako plan svake od četiriju radionica bio je ukomponirati različitu likovnu tehniku ili kombinirane tehnike, a kao motivacije razne metode i materijale. Sve reprodukcije pomoću

kojih su se demonstrirale tehnike, likovni pojmovi i motivi bile su djela Vincenta van Gogha. Kako bi se učenike još više približilo atmosferi njegova života, otkriveno im je mnogo zanimljivosti, a tijekom likovnog rada reproducirana je prigodna glazba (japanska, nizozemska, prigorska i francuska). Osim toga i način posljednje povratne informacije učenika povezan je s Van Goghovim dragocjenim pismima.

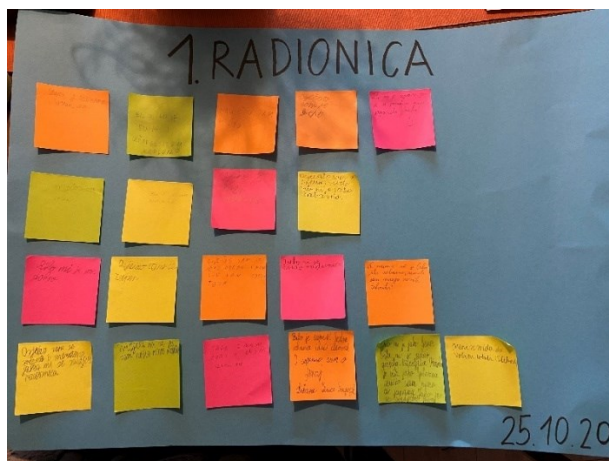
Nakon što je ravnatelj škole odobrio provođenje radionica, prikupljene su suglasnosti roditelja učenika o sudjelovanju i fotografiranju učenika tijekom radionica. Budući da je već otprije uspostavljen kontakt s učiteljicom i razredom, bio je potreban samo kratak posjet u svrhu najave radionica.

Planiranje prve nastavne jedinice krenulo je od japanske umjetnosti kao Van Goghove inspiracije. Proučavanjem obilježja te umjetnosti, poput ravnih površina boja, snažnih konturnih linija, specifične perspektive, dramatično kadriranih motiva i zumiranja detalja iz prirode (Division of Education, 2008), usporedila su se japanska djela s Van Goghovim. Pronađene su mnoge sličnosti, ali i razlike kojima je on ta obilježja prilagodio svojim vizijama. Uočen je jedan od češćih motiva na originalima japanskih grafika i Van Goghovim imitacijama, a to je bila krošnja. Prekrasan primjer rascvjetale krošnje badema Vincenta van Gogha (slika 20.) potaknuo je zamišljanje cvjetova japanskih trešanja, što je rezultiralo odabirom jednog dijela motiva nastavne jedinice. Razmišljajući o likovnim pojmovima koji se mogu povezati s radom nizozemskog slikara, naglasak je stavljen na njegove rane crteže. Proučavanjem je uočeno mnogo vrsta različitih crta po karakteru te korištenje geometrijske perspektive, što je rezultiralo odabirom likovnog područja crtanja. Kako Škrbina (2013) navodi, crtež je jedan oblik ljudske komunikacije, kojim se može izraziti čak i više od govora. Osim toga često predstavlja stvaran svijet i crtačev doživljaj tog svijeta. Za likovnu tehniku ipak je odabran nešto drugačiji tuš, točnije tuš-drvce i lavirani tuš. Tuš je prema Tanay i Kučina (1995) obojena tekućina koja je odavno poznata na Dalekom istoku, a na Zapadu se primjenjuje od srednjega vijeka. Na nastavi su za učenike pripremljeni drveni štapići, koji su pogodno sredstvo pri upoznavanju učenika s kontrastima crta po karakteru i problemima linearnih tekstura (Tanay i Kučina, 1995). Za dodatnu tehniku pripremljen je lavirani tuš, odnosno tuš razrijeđen vodom koji će se nanositi akvarel-kistom. Time je dobiven i privid plastičnosti oblika i tonska vrijednost crteža (Jakubin, 1990). Pomoću tih glavnih odluka osmišljen je tijek, motivacija i završni dio radionice te je za svaku radionicu napisana priprema za izvođenje (za prvu radionicu prikazana je u Prilogu 1).

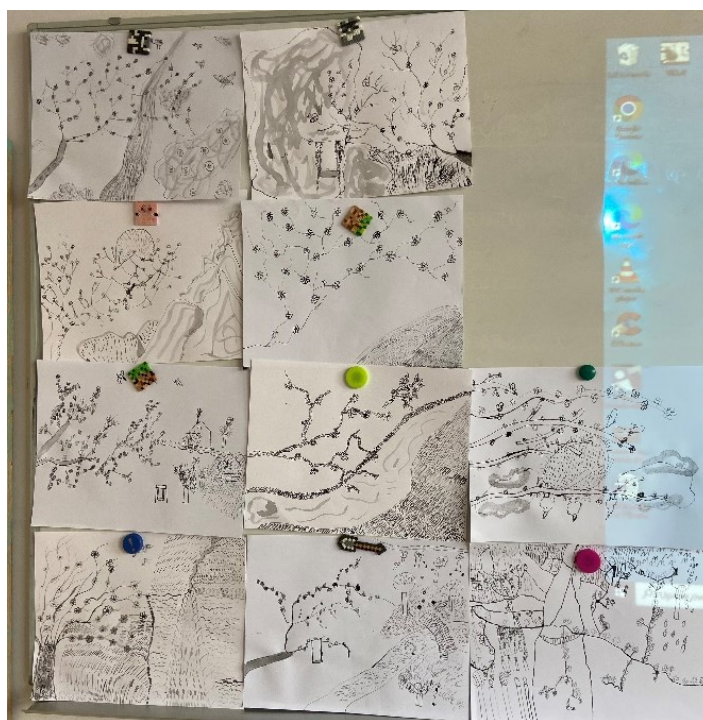
Prva radionica započela je pripremom pribora za likovnu tehniku. Učenici su izvadili svoje akvarel-kistove, tuš i tvrđi bijeli papir. Tehnika je demonstrirana na ploči uz pomoć učenika. Učenicima je pozornost usmjerena na baratanje tušem kako se ništa ne bi prolilo tijekom rada. Motivacija je započeta pitanjem o slikaru koji je spomenut u najavi radionica, čime slijedi gledanje videoisječka, dostupnog videozapisa na YouTubeu kao zanimljivog izvora informacija. Khrismawan i Widodo (2023) također navode da takve audiovizualne platforme imaju pozitivne praktične utjecaje na učitelje i učenike. Nakon što su spomenuti autori proveli istraživanje o korištenju videozapisa kao izvora učenja u likovnoj umjetnosti, zaključeno je da su se studenti zainteresirali za temu slikarstva Vincenta van Gogha, povezali svoja iskustva, usvojili nova znanja i životne vrijednosti (Khrismawan i Widodo, 2023). Videoisječak za radionicu izabran je na temelju dužine i vizualnih komponenti, a budući da je zvučni dio bio na engleskom jeziku, zamijenjen je instrumentalnom glazbom. Na satu je govorom popraćen videoisječak (većinski prevedeni tekst videoisječka) te je pitanjima potaknuta rasprava nakon gledanja. Pitanjem o mjestima gdje je umjetnik najčešće obitavao povezan je jedan od likovnih pojmova – geometrijska perspektiva. Na fotografijama ulica i parkova grada Pariza te polja suncokreta s juga Francuske učenici su proučavali promjene veličina predmeta i ljudi. Poticajnim pitanjima i diskusijom zaključeno je da koliko se nešto udaljava, toliko se i smanjuje na slici. Spoznat je naziv te definicija te perspektive. Geometrijska perspektiva objašnjena je prema Jakubin (1990; str. 63): „Ako se oblici istih veličina udaljuju od osnove piramide, dakle, od gledaoca, postaju prema horizontu proporcionalno sve manji ...Tako dobivamo iluziju dubine odnosno prostornosti.” Pomoću Van Goghovih djela (*Spavaća soba*, 1888. – Slika 21.; *Terasa kafića u noći na trgu Forum*, 1888. – Slika 19.; *Žetva*, 1888.) učenici su proučavali prikazivanje geometrijske perspektive te označavali najudaljeniju točku na reprodukcijama pomoću crvenog kruga od kolaža.

Zatim se učenike podsjetilo na to da je Vincent van Gogh svoju umjetničku karijeru započeo crtanjem te im je prikazano djelo *Ulica u Saintes-Maries-de-la-Mer* iz 1888. godine. Na tom crtežu zajedno su pronađeni primjeri različitih crta po karakteru, a zatim je jedan dobrovoljac to isto napravio samostalno na sljedećem primjeru. Objašnjenje motiva započeto je pričom o Van Goghovoj inspiraciji – japanskoj umjetnosti. Prikazana su originalna japanska djela i Van Goghove interpretacije na kojima su učenici pronašli sličnosti i razlike. Osvrnuta je pozornost učenika na motiv koji se pojavljuje na različitim interpretacijama rascvjetale krošnje (poput djela *Grane badema u cvatu*, 1890.). Kako bi učenici bili još više zaintrigirani, prikazan je isječak iz poznatog animiranog filma *Kung Fu Panda*, gdje se animacijom prikazuje rascvjetala

krošnja japanske trešnje. Isto tako povezan je sat Likovne kulture s učenjem životnih vrijednosti jer su učenici upozoreni da zapamte izreku mudre kornjače na kraju videoisječka: „Jučer je bila prošlost, sutra će biti misterija, a današnji dan je dar.” Naposljetku su prikazane razne fotografije rascvjetale krošnje japanske trešnje i učenici su zamoljeni da zatvore oči. Riječima su potaknuti da zamisle kako sjede na jednoj takvoj grani i kroz nju gledaju prirodu u daljini. Na taj je način uveden motiv nastavne jedinice: priroda kroz krošnju japanske trešnje. Na ploču su postavljene glavne reprodukcije te su napisani likovni pojmovi kao podsjetnici, a fotografija krošnje ostavljena je projicirana. Slijedi najava zadatka te učeničko ponavljanje likovnih pojmova, tehnika i motiva radionice. Naglašeno je da prvo crtaju ono što je najbliže – krošnju, a zatim ono što je dalje pomoću geometrijske perspektive. U pozadini je puštena instrumentalna japanska glazba i tijekom sata praćen je rad učenika. Učenike se podsjećalo da koriste što više različitih crta po karakteru kao što su prema Jakubin (1990) debele, tanke, kratke, dugačke, isprekidane, izlomljene, kontinuirane, oštre, oble, guste, jednolične, nejednolične i dr. Učenici su samostalno radili četrdesetak minuta (uz moguću kratku pauzu tijekom školskog odmora), a nakon toga uslijedilo je odlaganje radova na stalak za sušenje te pospremanje radnih mjesta. Radovi su zatim pričvršćeni magnetima za ploču (Slika 23.) te su učenici promatrali i analizirali djela. Učenik po učenik dolazio je pred ploču i uz pomoć pitanja analizirao rad jednog učenika. Analizom se provjerava je li učenik dobro koristio zadanu likovnu tehniku tuš-drvice i lavirani tuš te je li koristio različite crte po karakteru, je li vidljiva geometrijska perspektiva kao i zadani motiv. Osim toga zajednički se razgovara i odlučuje koji su radovi najuspješniji, najoriginalniji i najposebniji. Za kraj radionice učenicima se daju dva do tri samoljepljiva papirića u boji na kojima pišu kako su se osjećali tijekom radionice te što misle o istoj. Ti se papirići ne potpisuju te se lijepe na plakat postavljen na ploči (Slika 22.). Upravo ti osjećaji i mišljenja te osvrt učiteljice razreda služe kao povratna informacija o uspješnosti prve radionice.

Slika 22. Plakat s osjećajima o radionici

Slika 23. Likovni radovi prve radionice

Pri planiranju druge radionice inspiracija je pronađena u Van Goghovoj ljubavi prema toplom jugu Francuske – Provansi. Budući da je on naslikao mnogo očaravajućih pejzaža kraja gdje je proveo većinu svog života, zamisao je bila da se nastavna jedinica temelji na usporedbi francuskog juga i Prigorja, rodnog kraja učenika škole u kojoj se provode radionice. Prema Lopatovska i sur. (2016) učenikova interakcija s vizualnom umjetnošću poboljšana je povezanošću s njihovim svakodnevnim iskustvom. Tako je prvo određen motiv: pejzaž našeg kraja. Proučavanjem Vincentovih pejzaža Provanse uočeno je da je koristio mnogo jasnih i žarkih boja, često u toplo-hladnom kontrastu. Prema Jakubin (1990), neke boje u nama izazivaju osjećaj hladnoće (kao što su plava, zelena i ljubičasta), a neke osjećaj topline (poput žute, narančaste i crvene). Tople boje također podsjećaju na nešto sunčano, uzbuđujuće, zemljano, suho i blisko, dok hladne boje asociraju na sjenovito, umirujuće, nebesko, vlažno i daleko (Jakubin, 1990). Tako je uspostavljen likovni pojam kolorističke perspektive. Za likovnu tehniku odabran je kolaž, slikarska tehnika lijepljenja različitih papira i materijala na podlogu. Umjesto kista i bijelog papira korišteni su veliki crni plakati kao pozadine. Tanay i Kučina (1995) spominju da kolaž pomaže oslobađanju učenika od nelagode te razvijanju sposobnosti spontanog kombiniranja, variranja i rekonponiranja cjelina i dijelova. Autori naglašavaju i da je kolaž medij slobode i eksperimenta, savršen za usvajanje odnosa boja i kompozicije (Tanay

i Kučina, 1995). Kolaž osim rezanja škarama može nastati trganjem dijelova neke cjeline pri čemu se dobivaju neoštri rubovi. Prisjećajući se osjećaja zabave iz osnovne škole kada se radilo tehnikom trganja kolaža, zaključeno je da se tom tehnikom mogu načiniti vrlo zanimljivi radovi. Prije radionice za motivaciju je pripremljen kratak kviz o Vincentu van Goghu, simbolične nagrade za pobjednike, crteži osjeta za analizu, kolaži toplih i hladnih boja, reprodukcije te karakteristični proizvodi vezani uz jug Francuske i Prigorje. Završena priprema za izvođenje druge radionice prikazana je u Prilogu 2.

Prije druge radionice, tijekom odmora, učenički stolovi spojeni su u dvije skupine, a stolci pomaknuti u stranu. Na sredini učionice pred pločom u polukrug su postavljeni jastuci na pod. Ispod jastuka sakriveni su listići i flomaster za kviz. S učiteljicom je prethodno dogovorena podjela učenika u parove za kviz i dvije grupe za likovni rad. Sat započinje pričom o putovanjima i najavom mnogih postaja koje će se tijekom te radionice posjetiti. Tako putovanje kreće dolaskom u Milijunaš, poznatu televizijsku emisiju. Učenici sjede u parovima na jastucima, pripremaju svoje listiće i flomastere te slušaju upute. Njihov je zadatak da na pitanja o Vincentu van Goghu pokušaju odgovoriti točno, prisjećanjem na videoisječak s prethodno održane radionice ili nagađanjem. Nakon što svi parovi zapišu odgovor, na ploči će se prikazati točan odgovor koji je ukratko objašnjen. Na kraju kviza brzinski se provjerava točnost odgovora te pobjednički par dobiva simbolični poklon, dvije uokvirene slike Van Gogha. Osim jednog para koji je odgovorio točno na sva pitanja, ostali su imali jedan do dva promašaja. Slijedi spremanje jastuka i pripremanje likovnog materijala. Učenici vade svoje kolaž-papire i ljepila te se ukratko demonstrira trganje kolaža i lijepljenje na crni papir. Zatim kreće interaktivna motivacija za likovni pojam kroz putovanje u prošlost. Učenike se ispituje o bojama koje poznaju te vrste boja koje su učili. Zaustavljanjem nabranjanja na toplim i hladnim bojama prikazuju se kolaži žute, crvene, narančaste, plave, zelene i ljubičaste boje. Učenike se potiče da kolaže na ploči razvrstaju na tople i hladne boje, pri čemu dokazuju svoje znanje. Nastavlja se putovanje u još dalju prošlost, u vrijeme Vincenta van Gogha. Prikazuje se reprodukcija *Terasa kafića u noći na trgu Forum* iz 1888. godine. (Slika 19.) te se navodi učenike da prouče boje na toj slici. Potpitanjima o tome gdje se nalaze tople, a gdje hladne boje, zaključuje se kako ih je Van Gogh koristio. Za ono što je bliže, koristio je žutu i narančastu, a za ono što je htio prikazati dalje, plavu i ljubičastu. Usvojeno znanje potvrđuje se još dvjema reprodukcijama (*Žuta kuća*, 1888.– Slika 10.; *Žitno polje s gavranima*, 1890. – Slika 17.) te se uvodi likovni pojam kolorističke perspektive. Način korištenja toplih i hladnih boja ponavlja se s učenicima, a glavni likovni pojmovi zapisuju se na ploču (Slika 24.).

Slika 24. Plan ploče

Naše nas putovanje sada vodi na jug Francuske, u Provansu koja će poslužiti kao inspiracija za motiv. Multisenzorna aktivnost započinje reproduciranjem francuske glazbe kako bi se pobudio osjet sluha. Potom se učenicima predstavljaju autohtoni proizvodi tog kraja, poput limuna, maslina, maslinova ulja, lavande i ružmarina, i to osjećanjem mirisa i dodira, ali bez vizualnog dojma jer će proizvodi biti u zatvorenim neprozirnim kutijama, nakon čega se predmeti vade iz kutija te doživljavaju i vizualno. Na kraju će učenici moći okusom isprobati neke proizvode poput maslinova ulja i limuna. Putovanje se završava povratkom u rodni kraj pitanjem: „Što bi Vincent slikao kada bi došao k nama u Prigorje?“. Sličan multisenzorni postupak provodi se s našim autohtonim proizvodima kao što su svježi sir, šunka, slanina, mlinci, marmelada, kukuruz i kesten. Budući da su učenici već upoznati s ovim predmetima, osjećanjem mirisa i okusa pokušavaju pogoditi što se skriva u kutiji. Za kraj motivacijskog dijela prikazuju se fotografije općine Dubravica (u kojoj se nalazi škola), na kojima učenici prepoznaju obilježja svojega kraja – rijeku Sutla, kip Pavla Štoosa, vidikovac, rezervat Cret te crkvu sv. Ane. Dvije fotografije ostaju projicirane na ploči te su pripremljene i isprintane. Učenici se dijele u dvije skupine, a svakoj skupini dodijeljena je jedna fotografija. Fotografije su birane na temelju njihovih mogućnosti prikazivanja kolorističke perspektive. Najavljuje se zadatak i s učenicima se još jednom ponavlja tehnika, motiv i likovni pojam nastavne jedinice. U pozadini se reproducira prigodna prigorska i zagorska glazba te se prati rad učenika. Potiče ih se da podijele uloge u grupi te se upozorava na poštovanje kolorističke perspektive. Učenici rade oko 45 minuta.

Slika 25. Prva skupina učenika pri radu

Slika 26. Prikaz materijala prve skupine

Slika 27. Prva skupina učenika pri radu

Slika 28. Druga skupina učenika pri radu

Slika 29. Prikaz materijala druge skupine

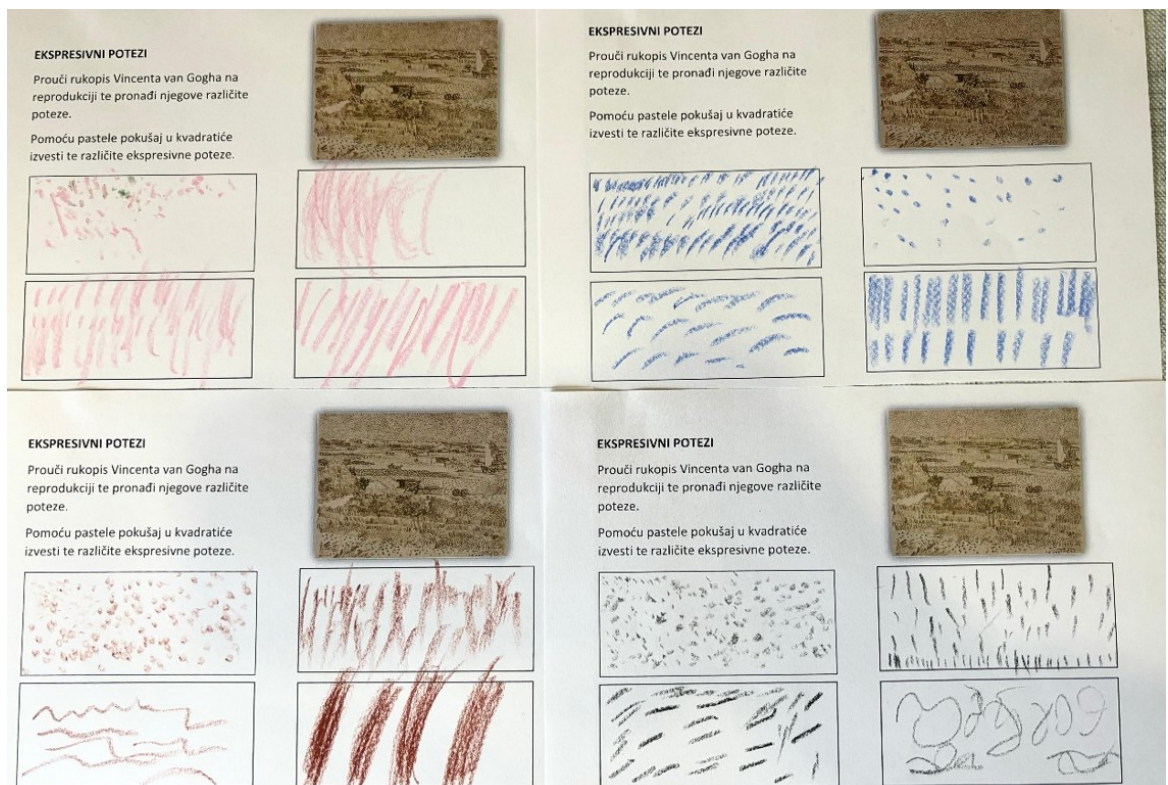
Slika 30. Učenica druge skupine pri radu

Pri završetku pospremaju se radne jedinice te se učenici vraćaju na jastuke. Likovni radovi postavljaju se na ploču te se uz njih prikazuju crteži osjetila (vid, sluh, njuh, miris, okus). Duh i Zupančič (2009) ističu da se tijekom evaluacije likovnih radova treba koristiti najmanje trima različitim osjetilnim kanalima; osim najčešćih (vizualni, auditivni) poželjno je ukomponirati kinestetički, olfaktivni i gustativni kanal. Nakon kratkog proučavanja vodi se razgovor o osjetilima koja se mogu doživjeti na ovim slikama. Uz pomoć kartica s crtežima učenici zamišljaju mjesta koja su prikazali. Kao oblik samovrednovanja i povratne informacije, otvara se platforma Menti na računalu i projiciraju se rezultati na ploču. Svaki učenik dolazi do računala te upisuje dvije do tri riječi o tome kako su se osjećali tijekom radionice te što su novo naučili.

Na trećoj se radionici istražuje Van Goghov ekspresivni rukopis. Ideja za ovu temu dobivena je već pri početku istraživanja o Van Goghovu slikarstvu, no cilj je bio što bolje ju približiti učenicima. Zato je osmišljeno nekoliko aktivnosti vezanih uz proučavanje i reproduciranje umjetnikovih poteza kistom: *zoom out/in* na detalje slika, izvođenje ekspresivnih poteza, razgovor o iskazivanju kretanja/osjećaja itd. Uz rukopis je povezana tehnika najbližnja Van Goghovu ulju na platnu, a to je tempera. Ime joj dolazi od latinske riječi *temperare*, u značenju promiješati, što učenici uvijek trebaju raditi s temperama. Prema Tanay i Kučina (1995), slikanjem temperom u školi potiče se postupnost i upornost rada te razvijanje slikarskog mišljenja. Na mnogo Van Goghovih djela uočeno je i tonsko slikanje. Tako se odlučilo da će likovni pojam ove nastavne jedinice biti tonovi boje. Tonska svojstva boje odnose se na količinu svjetlosti u boji, odnosno na dodavanje crne ili bijele neboje kako bi se boju učinilo svjetlijom ili tamnijom (Jakubin, 1990). Razmišljajući o motivu koji bi povezo ekspresivne poteze i tonove boja, prihvaćen je prijedlog aktivnosti o maestralu, vjetru koji je i Van Gogh prikazivao u svojim djelima. Svi elementi zapisani su u pripremu, koja je prikazana u Prilogu 3. Kao motivacija pripremljeni su zvučni zapisi i Vang Goghovi citati o maestralu kako bi učenički doživljaj bio što jači. Za kraj su osmišljeni upitnici o boji kako bi se u ovu radionicu ukomponiralo psihološko djelovanje i simbolika boja. Škrbina (2013, str. 98) ističe: „Boja je psihofizički doživljaj, što dokazuje činjenica da isti fizički podražaj kod različitih ljudi izaziva različite osjete, odnosno doživljaje boja.” Jakubin (1990) navodi da boje na naše raspoloženje utječu nesvjesno, mentalno i emocionalno. Osim toga boje prema Škrbini (2013) same po sebi ne znače ništa, već imaju kulturološka simbolička značenja. Crvena najčešće simbolizira ljubav, žuta svjetlost i mudrost, narančasta bogatstvo, zelena mir, plava vjernost i istinu, a ljubičasta

čarobnjaštvo (Jakubin, 1990). Na taj način učenici mogu pomoću boja izraziti svoje osjećaje i osobnost.

Za početak treće radionice podijeljeni su nastavni listići s KWL (*know, want to know, learned*) tablicom koja služi za ispisivanje znanja koje učenici već posjeduju, znanja koje žele usvojiti te znanja koje su usvojili nakon te nastavne jedinice. Učenici su u prvi stupac pisali što su sve znali o Vincentu van Goghu i njegovu slikarstvu, u drugi stupac što još žele znati, a treći stupac ostavljen je prazan za ispunjavanje na kraju ove radionice. Prijelaz na temu Van Goghov rukopis postignut je pomoću projicirane prezentacije. Najprije se *zoom out* tehnologijom od samih detalja do cjelokupne slike *Zvezdana noć* iz 1889. godine (Slika 16.) promatraju ekspresivni potezi te što je slikar njima postigao. Razgovaralo se i o tome kakve je osjećaje umjetnik iskazivao ovakvim načinom slikanja. Učenicima su zatim podijeljeni nastavni listići načinjeni na temelju aktivnosti predložene u vodiču Nacionalne galerije umjetnosti u Washingtonu (2008). Svaki je učenik samostalno prvo proučio različite poteze na reprodukciji, a zatim pokušao pastelom u četirima kvadratićima izvesti različite ekspresivne poteze. Na Slici 31. prikazana su četiri primjera ispunjenih nastavnih listića.

Slika 31. Primjeri nastavnih listića – ekspresivni potezi

Zatim učenici pripremaju materijale za zadanu likovnu tehniku: tempere, palete, kistove, vodu te papire. Za demonstraciju tehnike na sat donesen je slikarski stalak i platno. Uz demonstraciju same tehnike na platnu se prikazuje par primjera ekspresivnih poteza kistom. Motivacija za likovni pojam započinje prikazom tonova plave boje na prezentaciji. Učenici otkrivaju što taj prikaz pokazuje, što su to tonovi te kako oni nastaju. Potom se kao primjeri prikazuju tri reprodukcije Vincenta van Gogha: *Zvezdana noć* iz 1889. godine (Slika 16.), *Autoportret* iz 1889. godine te *Žitno polje s čempresima* iz 1887. godine. Pomoću zadnje reprodukcije prelazi se na motivaciju za motiv – vjetar. Prvo se potiču učenici da pokušaju ozvučiti Vn Goghova djela. Čita se kratka priča o maestralu te Van Goghovi citati iz pisama o istom. Uz pomoć dodatnih reprodukcija (*Vjetrom pobijeno drvo*, 1883.; *Pšenično polje sa ševom*, 1887.) potiče se diskusija o Van Goghovim i učeničkim doživljajima vjetra. Za kraj motivacije dijele se nastavni listići pomoću kojih će učenici odlučiti kojom će bojom danas slikati, s obzirom na to da će zadatak biti slikati tonovima samo jedne boje. Na nastavnom listiću odgovara se na pitanja o najdražoj boji te simbolici boje (koju boju učenici povezuju sa srećom, koju boju povezuju s ljubavlju i udobnosti). Na temelju svojih odgovora, odnosno boje koja se najviše puta pojavljuje u odgovorima, učenici odlučuju koju će boju koristiti. Prije najave zadatka učenici iz tempera uzimaju izabranu boju, akromatsku bijelu i crnu boju, a ostatak se odlaže sa strane. Najavljuje se slikanje tehnikom tempere, likovni pojam tonova jedne boje te motiv vjetar. Naglašava da je cilj pokušati slikati ekspresivnim potezima kista. S učenicima se još jednom ponavljaju glavni zadaci te oni kreću s radom. Pomaže im se sa savjetom da prvo na paletu istisnu čistu boju na barem tri različita mjesta, a zatim u jednu dodaju bijele i u jednu crne. Naravno, te tonove tijekom rada učenici mogu još nadograđivati. Dok učenici rade, u pozadini se puštaju zvukovi vjetra i prati se njihov rad. Učenici rade četrdesetak minuta, a pri završetku rada pospremaju svoja radna mjesta.

Slika 32. Učenički rad – 1

Slika 33. Učnički rad – 2

Slika 34. Učnički rad – 3

Slika 35. Učnički rad – 4

Slika 36. Učenički rad – 5

Nakon kratkog sušenja na stalku, učenički radovi postavljeni su na ploču. Analizira se uspješnost prikazanih likovnih pojmova, tehnike i tema Van Goghova rukopisa. Učenici se potiču da dođu pred ploču, izaberu jedan rad i pokušaju ga ozvučiti. Naposljetku učenici nadopunjuju treći stupac KWL tablice, upisujući što su novo naučili na ovoj radionici.

Slika 37. Izloženi učenički radovi

Za četvrtu je radionicu uloženo najviše pripreme, s obzirom na to da je odabrana zahtjevnija likovna tehnika, gips u kombinaciji s temperom. Jakubin (1990) ističe da se gips koristi u kiparstvu za izradu lijevane skulpture ili kalupa za lijevanje skulptura. Umjesto pravog

gipsa pribavljene su gipsane trake za koje su se izrađivali kalupi od gužvane aluminijske folije. Uz to, učenici su modele oslikavali temperama. Takvo korištenje različitih likovnih tehnika, materijala i kombiniranih likovnih tehnika potiče i Kušćević (2015) u svom članku o kulturnoj baštini kao poticatelju dječjeg razvoja. Razlog odabira ovih tehnika jest ideja o temi ove radionice. Vincent van Gogh osim mnogo pejzaža u svom životu volio je slikati portrete i autoportrete. Na njima je najčešće prikazivao intenzivne osjećaje modela, ali istodobno i emocije koje sam nije mogao držati u sebi. Na taj način povezala se izrada autoportreta aluminijskom folijom i gipsanim trakama te izražavanje osjećaja temperom. Što se tiče likovnih pojmova, osim očite plošno-istanjene mase, odlučeno je s učenicima ponoviti tonove boja, ali ovaj put u komplementarnim kontrastima. Kako bi se na još jedan način povezale i završile radionice u temi slikarstva Van Gogha, kao uvod u drugi dio rada pronađeno je jedno njegovo pismo. Kao zadnji zadatak i povratna informacija za učenike pripremljeni su papiri i upute za pisanje pisma. Sve to detaljno je zapisano u pripremi za izvođenje, prikazanoj u Prilogu 4.

Za sat su u učionici zaštićeni stolovi stolnjacima kao svaki put do sada te su ispred svakog učenika pripremljeni materijali. Odmah na početku sata, nakon upoznavanja s pojmom autoportreta, demonstrirana je tehnika gužvanja aluminijske folije i modeliranja gipsanom trakom. Učenici su prvi dio rada radili u paru, gužvujući aluminijsku foliju po licu svog para kako bi dobili obris njegova lica. Tijekom umakanja gipsanih traka u toplu vodu i prislanjanja na dobiveni kalup uveden je pojam plošno-istanjene mase. Prema Jakubin (1990) u plošno-istanjenom obliku prostor još više dolazi do izražaja, a masa se s obzirom na prostor još više smanjuje. Učenici su svoje kalupe postavili između pričvršćenih drvenih granica kako bi sve ostalo na mjestu. Modeliranje traje dvadesetak minuta.

Slika 38. Modeliranje aluminijskom folijom i gipsanim trakama – 1

Slika 39. Modeliranje aluminijskom folijom i gipsanim trakama – 2

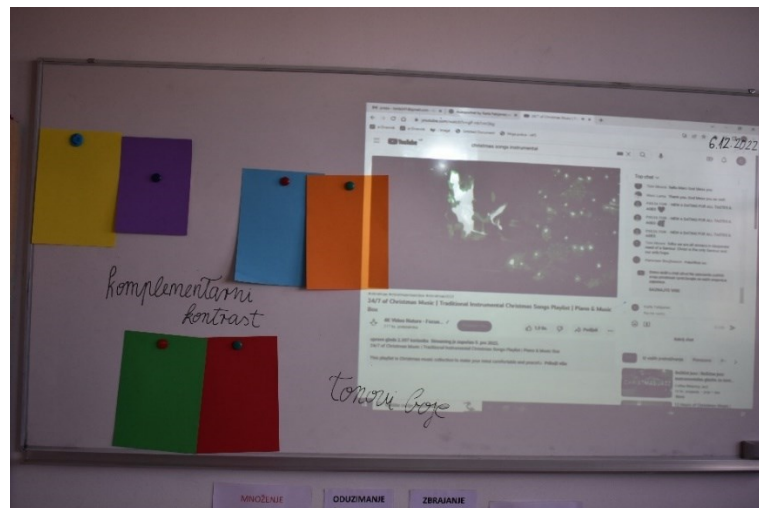

Slika 40. Modeliranje aluminijskom folijom i gipsanim trakama – 3

Slika 41. Modeliranje aluminijskom folijom i gipsanim trakama – 4

Plošno-istanjene mase zatim su postavljene na sušenje dok je provedeno par aktivnosti vezanih uz temu osjećaja i drugi likovni pojam. Prva aktivnost bit će povezana s osjetilima i autoportretom. Učenici će stati u dvije kolone pred ploču. Jednoj će skupini biti postavljeni povezi na oči, a poredak učenika druge skupine biti će izmijenjen. Zadatak skupine s povezima bit će prepoznati učenika ispred sebe, ali samo dodirrom njegova/njezina lica. Zatim se uz pomoć različitih fotografija vodi kratak razgovor o osjećajima koji dolaze na vidjelo na našim licima. Prijelaz na motivaciju za likovni pojam bit će napravljen pomoću Van Goghova pisma. Pismo se čita dok je na ploči projicirano djelo koje opisuje te se učenici potiču na kratku diskusiju o informacijama iz pisma. Nakon toga ponavljaju se boje koje je Van Gogh spomenuo te one koje učenici poznaju. Na ploči (Slika 42.) će biti prikazani kolaži osnovnih i izvedenih boja, koje će dobrovoljci razvrstati u komplementarne. Komplementarne kontraste uočava se uz pomoć Van Goghovih slika poput *Spavaće sobe* iz 1888. godine (Slika 21.), *Terase kafića u noći na trgu Forum* iz 1888. godine (Slika 19.) i *Noćnog kafića u Arlesu*, iz 1888. godine. Također uočavaju se i ponavljaju tonovi boja i kako se dobivaju.

Slika 42. Plan ploče

U ovom trenutku učenici pripremaju pribor za drugi dio rada: kistove, vodu, paletu, crnu i bijelu temperu. Na paletu se istiskuju dvije komplementarne boje i miješanjem s akromatskom crnom ili bijelom bojom dobivaju se tonovi. Svoje modele autoportreta sada pripremaju za daljnji rad. Najavljuje se slikanje temperom, tonovima komplementarnog kontrasta boja te se upozorava da osjećaji ne budu prikazani doslovno, već apstraktnim i geometrijskim oblicima. Prema Belamarić (1987) upravo takvo postavljanje boja bez označavanja oblika potiče razvoj sposobnosti opažanja i pamćenja cjelovitosti pojava. U pozadini se pušta instrumentalna glazba Van Goghova rodnog kraja, Nizozemske.

Slika 43. Slikanje osjećaja na plošno-istanjenim masama – 1

Slika 44. Slikanje osjećaja na plošno-istanjenim masama – 2

Slika 45. Slikanje osjećaja na plošno-istanjenim masama – 3

Slika 46. Slikanje osjećaja na plošno-istanjenim masama – 4

Slika 47. Slikanje osjećaja na plošno-istanjenim masama – 5

Pri završetku rada plošno-istanjene mase postavljene su na drvene stalke kako bi postigle pravi oblik autoportreta. Osim analize uspješnosti tehnika i likovnih pojmova na svakom autoportretu opisani su osjećaji koje prikazuje. Za kraj ove i svih radionica učenicima će biti dodijeljen jedan kratak zadatak, pokušat će napisati pismo o svom radu i djelima, poput Van Gogha. Svaki će učenik dobiti pripremljen papir s poticajnim pitanjima i kratkom natuknicom o strukturi pisma.

4.2. Analiza provedenih nastavnih jedinica

Nakon svake nastavne jedinice provedeno je kratko ispitivanje osjećaja i zadovoljstva učenika i učiteljice razredne nastave. Za svaku radionicu osmišljena je drugačija aktivnost kako bi taj dio bio učenicima zanimljiv i zabavan. Na kraju prve radionice, kojoj je tema bila japanska umjetnost kao inspiracija, učenicima su podijeljeni šareni samoljepljivi papirići na koje su zapisivali osjećaje o radionici, svom radu i usvojenom znanju. Odgovori koji su se više istaknuli jesu:

- „Osjećao sam se sretno i uzbuđeno, jako mi se svidjela radionica.”
- „Osjećala sam se sretno, veselo i bilo mi je jako zabavno.”
- „Bilo je super. Jedva čekamo idući utorak. I saznao sam o slikaru Vincent Vangogh.”
- „Bilo mi je ugodno jer je u pozadini svirala japanska glazba.”
- „Na radionici mi je bilo jako zabavno, naučila sam mnogo novih tehnika!”
- „Bilo mi je jako lijepo, bila mi je super glazba. Učiteljica Karla je bila jako ljubazna naučio sam puno o japanu. Jako mi se svidjelo.”
- „Svidjela mi se jer sam nešto novo naučio.”

Učenici su papiriće lijepili na plakat pričvršćen na ploči, koji je prikazan na Slici 23. Prema komentarima vidljivo je da su se učenici osjećali ugodno i radosno. Dok je nekima raspoloženju najviše pridonijela glazba, drugi su bili zadovoljni usvojenim znanjem o slikaru ili novoj likovnoj tehnici. Učiteljica je bilješkom naglasila da su likovni pojmovi i tehnike bili izvrsno objašnjeni te da su učenici bili zainteresirani i motivirani za rad. Za analizu uspješnosti druge radionice uvedena je aktivnost povezana s novom tehnologijom. Na kraju sata zaslon računala projiciran je na ploču i otvorena je aplikacija Mentimeter. Iako bi bilo efektivnije da su učenici imali svoje tablete, dolazili su jedan po jedan do računala i upisivali odgovore na pitanja: „Kako ste se osjećali? Što ste naučili?” Svi su bili uzbuđeni radi pisanja svojih odgovora, a još su više bili iznenađeni kada su proučavali kako se prikaz odgovora mijenja na ploči. Naime ova aplikacija povećava odgovore koji se ponavljaju ili koji su slični, a ostale dodaje na prikaz u interesantnom rasporedu. Krajnji prikaz vidljiv je na Slici 48., a ovdje je sačuvana poveznica tog prikaza: <https://www.mentimeter.com/app/presentation/alhk6nz6d8zihg7ozzxh6t996ov8rxa5/bdm9adb1bzt8/edit>.

Kako ste se osjećali? Što ste naučili?

12 responses

Slika 48. Prikaz odgovora na Menti aplikaciji

Vidljivo je da je su se učenici zadržali na prvom pitanju, a drugo zanemarili. Bez obzira na to očito je zadovoljstvo i uspješnost druge radionice. Većini učenika bilo je lijepo i zabavno te su smatrali da je nastavna jedinica bila zanimljiva. Usvojeno znanje zato je bilo ukratko provjereno i ponovljeno razgovorom. Razgovor i suradnja s učenicima, artikulacija sata i ispunjenost odgojno-obrazovnih ishoda pohvalila je učiteljica razredne nastave. Uočena je i uspješna povezanost međupredmetnih tema s odgojno-obrazovnim ishodima i korelacijom s drugim predmetima.

Na trećoj radionici, više se usredotočilo na dobivanje povratnih informacija o usvojenom znanju. Zato je već na početku sata predstavljena KWL tablica, koja služi za ispisivanje znanja koje učenici već posjeduju, znanja koje žele usvojiti te znanja koje su usvojili nakon te nastavne jedinice. Prva dva stupca ispunjeni su na početku sata. Na slikama tablica (Slika 49., Slika 50., Slika 51., Slika 52., Slika 53.) mogu se pronaći različiti odgovori. Proučavajući sve tablice, uočeno je da je većina učenika u prvi stupac pisala o Vincentu van Goghu kao slikaru i crtaču, tehnikama koje su koristili. Osim toga neke pojedinosti o njegovu životu, kao što je život u Parizu, odnosno u Francuskoj, odsijecanje uha ili pak povezanost s bratom zapamtili su neki učenici. Jedan je učenik čak zapamtio naziv poznatog Van Goghova djela – *Zvezdana noć*, a jedna je učenica spomenula posvećenost jednog djela (*Badem u cvatu*, 1890.) Van Goghovu nećaku. Što se tiče drugog stupca tablice, učenici su bili zainteresirani za mnogo stvari, i to većinom potpuno različitih od ostalih. Dok su neki bili zainteresirani za njegov život (roditelji, ženidba), druge je više zanimao njegov rad primjerice broj njegovih slika, njemu najljepša slika, broj crteža koje je završio u jednom danu, njegova zadnja slika, s koliko godina je završio crtati ili pak koliko mu je vremena trebalo da naslika *Zvezdanu noć*.

Dva odgovora u ovom stupcu ponešto su drugačija, promišljena i potaknuta osobnim iskustvom:

- „Kako je tako dobar slikar”
- „zbog čega se zaljubio u crtanje”

Na kraju radionice učenici su tablice ponovno pogledali i ispunili su treći stupac, tj. dopunjen je znanjem usvojenim na tom satu. Preko 70% učenika u ovom je stupcu napisalo da su upoznali „Vincentov rukopis”, tj. kratke, brze, poteze kista. Jedna učenica to je vrlo detaljno objasnila: „naučila sam da postoje i druge tehnike slikanja koje su možda brže od ostalih”, a jedan je učenik spomenuo i korištenje boja i nijansi boja. Ostatak učenika fokusirao se na motiv radionice, tj. vjetar. Ovu je radionicu učiteljica ocijenila potpuno uspješnom, s ostvarenom komunikacijom i svim odgojno-obrazovnim ishodom. Osim toga uočeno je da su učenici aktivni i zainteresirani.

Vincent van Gogh – 3. radionica

ŠTO ZNAM	ŠTO ŽELIM ZNATI	ŠTO SAM NAUČIO
Da je živio u Parizu on je crtao sa uljanim bojama	-2 polips. godina se zamislo crtati	Naučio sam Vincentov rukopis

Slika 49. Prikaz ispunjene KWL tablice – 1

Vincent van Gogh – 3. radionica

ŠTO ZNAM	ŠTO ŽELIM ZNATI	ŠTO SAM NAUČIO
Većinu života je proveo u francuskoj u crtanju jer je podržavao brat	-zbog čega se zaljubio u crtanje	Da je Vincent crtao brzo i brzim potezima.

Slika 50. Prikaz ispunjene KWL tablice – 2

Vincent van Gogh – 3. radionica

ŠTO ZNAM	ŠTO ŽELIM ZNATI	ŠTO SAM NAUČIO
<ul style="list-style-type: none"> - da je u početku crtao - da je na broju počeo slikati 	<ul style="list-style-type: none"> - koliko ima slika - koliko mu je trebalo da načetos završava noć 	<p>Da je Vincent napravio puno slika.</p> <p>Da su sve te slike bile napravljeni brzim potezima.</p>

Slika 51. Prikaz ispunjene KWL tablice – 3

Vincent van Gogh – 3. radionica

ŠTO ZNAM	ŠTO ŽELIM ZNATI	ŠTO SAM NAUČIO
<ul style="list-style-type: none"> - da je volio crti završava noć. 	<p>Koja mi je zadržana slika?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - da je volio crti

Slika 52. Prikaz ispunjene KWL tablice – 4

Vincent van Gogh – 3. radionica

ŠTO ZNAM	ŠTO ŽELIM ZNATI	ŠTO SAM NAUČIO
<ul style="list-style-type: none"> - Da je slikar i da se ogreva uho 	<p>Kako je tako dobar slikar</p>	<p>Naučio sam da je vrlo zanimljivo i zanimljivo</p>

Slika 53. Prikaz ispunjene KWL tablice – 5

Vincent van Gogh – 3. radionica

ŠTO ZNAM	ŠTO ŽELIM ZNATI	ŠTO SAM NAUČIO
on je slikar posjetio je sliku nečaku	tko su mu roditelji	naučilo sam slikanje Vinceta

Slika 54. Prikaz ispunjene KWL tablice – 6

Na kraju posljednje, četvrte radionice učiteljica razredne nastave pohvalila je uspješno izvođenje radionica. Navela je ostvarenu komunikaciju s učenicima koja je rezultirala motivacijom i zainteresiranošću. Istaknula je i u potpunosti ostvarene odgojno-obrazovne ishode. S učenicama nisu provedene aktivnosti vezane samo uz zadnju radionicu, već im je podijeljen upitnik koji se odnosio na zadovoljstvo sa svim provedenim radionicama.

UPITNIK

Zaokruži tvrdnju koja najbolje opisuje tvoje mišljenje.

- Zaokruži broj 1 ako se uopće ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 2 ako se uglavnom ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 3 ako se uglavnom slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 4 ako se u potpunosti slažeš s tvrdnjom.

Tvrdnja	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Uživao/la sam na radionicama jer su bile zanimljive i zabavne.	1	2	3	4
Upoznao/la sam rad Vincenta van Gogha i proučavao/la njegova djela.	1	2	3	4
Koristio/la sam različite likovne tehnike.	1	2	3	4
Želio/željela bih da ovako izgledaju sati likovne kulture.	1	2	3	4
Želio/željela bih upoznati rad drugih umjetnika.	1	2	3	4

Što ti se najviše sviđelo na radionicama?
Što smo upoznali novog umjetnika.

Što ti se NIJE sviđelo na radionicama?
Sve mi se sviđelo

Slika 55. Ispunjen upitnik – 1

Upitnik je sadržavao upute i objašnjenje mogućih odgovora izraženih vrijednostima od 1 do 4: 1 (uopće se ne slažem), 2 (uglavnom se ne slažem), 3 (uglavnom se slažem) i 4 (u potpunosti se slažem). Nadalje je navedeno pet tvrdnji o zadovoljstvu i osjećajima oko radionica te o želji za više ovakvih radionica. Petero učenika za svih je pet tvrdnji zaokružilo najveću vrijednost (4), čime su potvrdili sve ciljeve radionica. Primjeri dvaju upitnika te skupine učenika prikazani su na Slici 55. i Slici 57. Neki su se učenici (poput onih koji su ispunjavali upitnike na slici 56., Slici 58. i Slici 59.) dvoumili oko druge tvrdnje koja je bila: „Upoznao/la sam rad Vincenta van Gogha i proučavao/la njegova djela”, što bi moglo značiti da je za bolje upoznavanje rada jednog slikara potrebno više vremena, odnosno više od osam školskih sati.

UPITNIK

Zaokruži tvrdnju koja najbolje opisuje tvoje mišljenje.

- Zaokruži broj 1 ako se uopće ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 2 ako se uglavnom ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 3 ako se uglavnom slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 4 ako se u potpunosti slažeš s tvrdnjom.

Tvrdnja	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Uživao/la sam na radionicama jer su bile zanimljive i zabavne.	1	2	3	4
Upoznao/la sam rad Vincenta van Gogha i proučavao/la njegova djela.	1	2	3	4
Koristio/la sam različite likovne tehnike.	1	2	3	4
Želio/željela bih da ovako izgledaju sati likovne kulture.	1	2	3	4
Želio/željela bih upoznati rad drugih umjetnika.	1	2	3	4

Što ti se najviše sviđelo na radionicama?
 NAJVIŠE MI SE SVIĐELO KADA SAM U SKUPINAMA
 TRGALI PAPIRIĆE I POBILI SLIKE.

Što ti se NIJE sviđelo na radionicama?
 SVE MI SE SVIĐELO.

Slika 56. Ispunjen upitnik – 2

Dvoje se učenika također za prvu tvrdnju („Uživao/la sam na radionicama jer su bile zanimljive i zabavne”) uglavnom složilo, što je u potpunosti razumljivo s obzirom na to da nemaju svi učenici jednog razreda jednaku sklonost prema likovnoj kulturi i aktivnostima

povezanim s umjetnošću. Unatoč tome ti su učenici, čiji su upitnici prikazani na slici 56. i Slici 59., zaokružili da se u potpunosti slažu sa željom da ovako izgledaju sati Likovne kulture. Na samo jednom upitniku za treću je tvrdnju („Koristio/la sam različite likovne tehnike.”) zaokružen odgovor „uglavnom se slažem”, što potvrđuje učeničku svijest o raznolikosti tehnika na radionicama. Činjenica da su se svi učenici u potpunosti složili s četvrtom tvrdnjom „Želio/željela bih da ovako izgledaju sati likovne kulture.”, govori nam da je potrebna promjena u artikulaciji uobičajenih sati Likovne kulture i reorganizacija kurikuluma, odnosno obilježja školskog sustava u Republici Hrvatskoj. Učenici su nakon samo četiri ovakve radionice zaželjeli da nastava u školi izgleda baš tako.

UPITNIK

Zaokruži tvrdnju koja najbolje opisuje tvoje mišljenje.

- Zaokruži broj 1 ako se uopće ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 2 ako se uglavnom ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 3 ako se uglavnom slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 4 ako se u potpunosti slažeš s tvrdnjom.

Tvrdnja	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Uživao/la sam na radionicama jer su bile zanimljive i zabavne.	1	2	3	4
Upoznao/la sam rad Vincenta van Gogha i proučavao/la njegova djela.	1	2	3	4
Koristio/la sam različite likovne tehnike.	1	2	3	4
Želio/željela bih da ovako izgledaju sati likovne kulture.	1	2	3	4
Želio/željela bih upoznati rad drugih umjetnika.	1	2	3	4

Što ti se najviše sviđelo na radionicama?
Kada smo radili maske.

Što ti se NIJE sviđelo na radionicama?
Sve mi se sviđalo.

Slika 57. Ispunjen upitnik – 3

Zaokruži tvrdnju koja najbolje opisuje tvoje mišljenje.

- Zaokruži broj 1 ako se uopće ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 2 ako se uglavnom ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 3 ako se uglavnom slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 4 ako se u potpunosti slažeš s tvrdnjom.

Tvrdnja	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Uživao/la sam na radionicama jer su bile zanimljive i zabavne.	1	2	3	4
Upoznao/la sam rad Vincenta van Gogha i proučavao/la njegova djela.	1	2	3	4
Koristio/la sam različite likovne tehnike.	1	2	3	4
Želio/željela bih da ovako izgledaju sati likovne kulture.	1	2	3	4
Želio/željela bih upoznati rad drugih umjetnika.	1	2	3	4

Što ti se najviše sviđelo na radionicama?
Kada smo radili sa kolovrem.

Što ti se NIJE sviđelo na radionicama?
Sve mi se sviđelo

Slika 58. Ispunjen upitnik – 4

Zaokruži tvrdnju koja najbolje opisuje tvoje mišljenje.

- Zaokruži broj 1 ako se uopće ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 2 ako se uglavnom ne slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 3 ako se uglavnom slažeš s tvrdnjom.
- Zaokruži broj 4 ako se u potpunosti slažeš s tvrdnjom.

Tvrdnja	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Uživao/la sam na radionicama jer su bile zanimljive i zabavne.	1	2	3	4
Upoznao/la sam rad Vincenta van Gogha i proučavao/la njegova djela.	1	2	3	4
Koristio/la sam različite likovne tehnike.	1	2	3	4
Želio/željela bih da ovako izgledaju sati likovne kulture.	1	2	3	4
Želio/željela bih upoznati rad drugih umjetnika.	1	2	3	4

Što ti se najviše sviđelo na radionicama?
Najviše mi se sviđelo kada smo radili u skupinama

Što ti se NIJE sviđelo na radionicama?
Što mi se sviđelo kada smo radili vijetar od tempere

Slika 59. Ispunjen upitnik – 5

Evaluacijski upitnik

Molimo Vas da na skali od 1 do 5 ocijenite zadovoljstvo navedenim radionicama, pri čemu je:

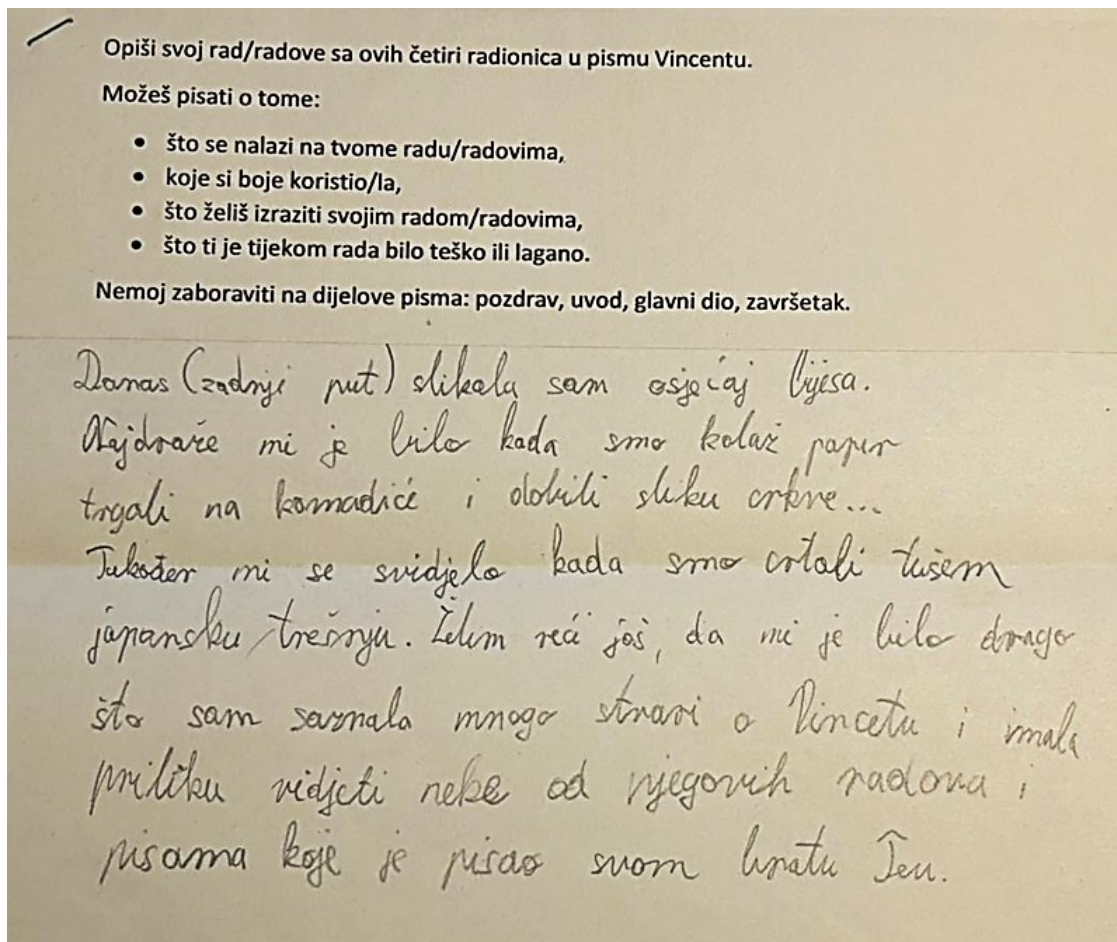
1 – nedovoljno, 2 – dovoljno, 3 – dobro, 4 – vrlo dobro, 5 – izvrsno.

1. Kako ocjenjujete zanimljivost teme radionica.
1 2 3 4 (5)
2. Omogućuju li radionice razvijanje vještina.
1 2 3 4 (5)
3. Ocijenite način i pripremljenost radionica i predavača.
1 2 3 4 (5)
4. Kako ocjenjujete metodičke/predavačke sposobnosti predavača?
1 2 3 4 (5)
5. Ocijenite jasnoću i razumljivost prezentiranja predavača!
1 2 3 4 (5)
6. Ocijenite ostvarenje ishoda likovne kulture na radionicama.
1 2 3 4 (5)
7. Ocijenite komunikaciju predavača s učenicima.
1 2 3 4 (5)
8. Konačna ocjena radionica u cjelini!
1 2 3 4 (5)

Slika 60. Evaluacijski upitnik s ocjenama učiteljice

Osim učenika i učiteljica razredne nastave, koja je prisustvovala svim radionicama, ispunila je evaluacijski upitnik. Na sedam tvrdnja o zanimljivosti, razvijanju vještina, pripremljenosti i sposobnostima predavača, jasnoći i razumljivosti, ostvarenju ishoda i komunikaciji predavača odgovorila je ocjenom 5 (izvrsno), što je ujedno bila i konačna ocjena radionica u cjelini (Slika 60.). Učiteljica je iskazala zadovoljstvo ovakvim oblikom rada.

Učenici su nakon posljednje radionice dobili jedan zadatak za domaću zadaću – pisanje pisma Vincentu van Goghu. Na taj način povezana su umjetnikova pisma s povratnom informacijom. Svaki je učenik dobio pripremljen papir i upute (prikazane na slici 61). Postavljena su im poticajna pitanja te podsjetnik o dijelovima pisma. Kao oblik zahvale svaki je učenik na posljednjoj radionici dobio simbolično pismo zahvale.

Slika 61. Pismo učenice sa zadanim uputama

Učenica u ovom pismu (Slika 61.) osim zadovoljstva rada s različitim likovnim tehnikama navodi da joj je „bilo drago što sam saznala mnogo stvari o Vincentu i imala priliku vidjeti neke od njegovih radova i pisama koje je pisao svom bratu Teu”, što zapravo sažima svrhu ovih radionica. Učenici koji su pisali pisma prikazana na Slici 62. i Slici 63., prisjećaju se tehnika, materijala i motiva koje smo obrađivali na svim radionicama. Više puta ponavljaju lijepu, zabavnu i super atmosferu na radionicama. Ostali učenici opisivali su svoja djela, motive i likovne tehnike te boje koje su koristili. Većina je svojim djelima htjela izraziti osjećaje i svoj trud. Par je učenika spomenulo da im je teško bilo crtati japansku krošnju, dok su gotovo svi uživali u izradi autoportreta.

Pozdrav od Lubasa!

Rachonics sa učiteljicom Karlom.

Na mojim radovima nalazila se kromnja puna crjetovih
boje i nijansama, radili smo masku od gipsa i laka.

Koristio sam plavu, zelenu, crnu, bijelu.
Svojim radovima htio sam izraziti veselje, mir i
dobrotu. Bilo mi je lakše kada smo radili svoju
masku od folije, i gipsa i laka, a bilo mi je teže kada
smo radili kromnju i tušem.

U ovoj rachonici bilo mi je zabavno i lijepo.

Slika 62. Pismo učenika – 1

Pozdrav je sam Juraj

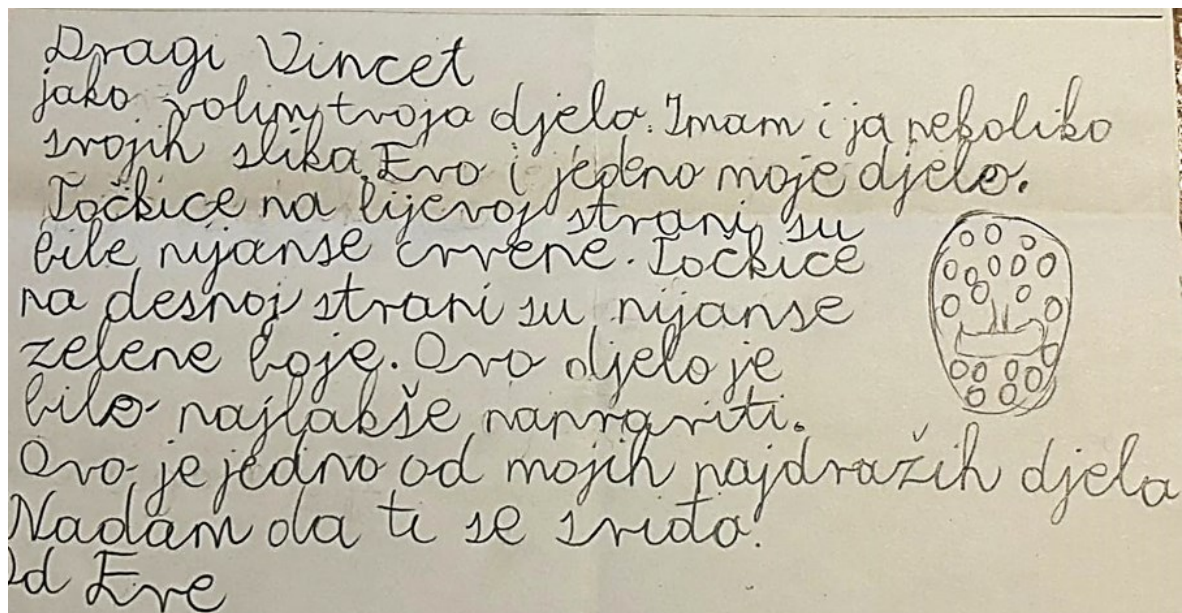
Bilo mi je lijepo sudjelovati na ovim radionicama.
Crtali smo japanku kromnju tušem (crnim). Radili smo nijanse svoje najdraže
e boje i onda ih slikali koristili smo temperu, tuš, kaloz papir, radili
smo svoj portret folijom i onda umakali u vodu gipsane trale i
stavljali na svoj portret. Bojali ga temperom i istaknuli oči i nos.

Na ovoj radionici mi je bilo super

Hvala učiteljici Karli na ljubavosti i trudu

Juraj ☺

Slika 63. Pismo učenika – 2

Slika 64. Pismo učenika – 3

Vidljivo je da se nisu svi vodili uputama o dijelovima pisma, ali učenici su pokušali odgovoriti na sva poticajna pitanja. Pismo učenice na slici 64. jedno je od najuspješnijih jer je učenica kao Van Gogh detaljno opisala svoje djelo i pored napravila skicu. Ovdje su izdvojene još dvije rečenice iz pisama drugih učenika:

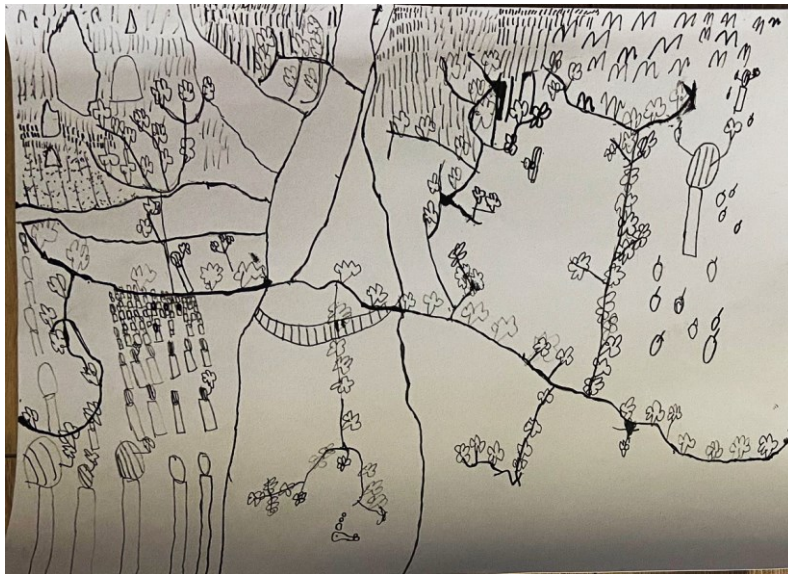
- „Nalazi se umjetnost koju sam sama nacrtala.”
- „Želim izraziti da su bili uspješni.”

Ovim riječima učenici pokazuju osjećaj samopouzdanja u sebe i svoj rad. Time se može sa zadovoljstvom zaključiti da su radionice potaknule razvoj različitih učeničkih sposobnosti.

Prema Duh i Zupančič (2009) postoji niz komponenti umjetnosti koje privlače učenike i studente. Provjerom njihove pojavnosti u ovim radionicama potvrdit će se još jedan aspekt njihove uspješnosti. Prvo, autori spominju vizualnu zanimljivost umjetnosti te spajanje nespojivog (Duh i Zupančič, 2009). Prva komponenta bila je zadovoljena odabirom zanimljivih i vizualno privlačnih reprodukcija slikara Van Gogha, a druga njegovim spajanjem različitih inspiracija sa svojom vizijom. To je primjerice bila imitacija plošnih japanskih grafika svojim ekspresivnim potezima žarkih boja. Zatim Duh i Zupančič (2009) navode korištenje predmeta u neobične svrhe i općenito interesantnu ideju. Predmeti koji su korišteni na neobične načine mogli bi biti različit prehrambeni proizvodi povezani s Provansom i Prigorjem koje su učenici mirisali, dodirivali i isprobavali na satima Likovne kulture. Učenicima je također bilo čudno koristiti aluminijsku foliju za stvaranje obrisa lica, odnosno za izradu kalupa za modeliranje.

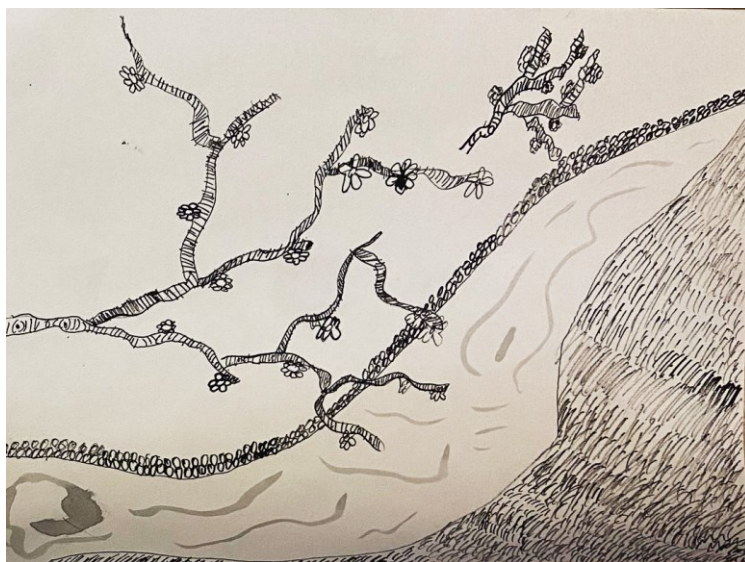
Posljednje, zanimljivom idejom može se smatrati i cijela ideja ovog diplomskog rada i radionica, no učenicima je ipak najzanimljivije bilo slikanje apstraktnog vjetra. Osim toga pokušalo se osmisлити nastavne jedinice s raznim nastavnim metodama koje su prema Grgurić i Jakubin (1996) analitičko promatranje, metoda likovnog scenarija, metoda razgovora, metoda demonstracije, metoda rada s tekstem, metoda usmenog izlaganja, građenje, kombiniranje, variranje i razlaganje. Na svim su se radionicama pomoću metode usmenog izlaganja predstavljale informacije o Vincentu van Goghu, a pomoću metode demonstracije učenici su se upoznavali s likovnim tehnikama. Likovne pojmove usvajali su razgovorom i diskusijama te analitičkim promatranjem reprodukcija, dok je metoda rada s tekstem bila prisutna pri čitanju Vincentovih pisama i citata o vjetru maestralu. Osim toga metodom kombiniranja kombinirali su se pojmovi geometrijske perspektive i različitih crta po karakteru te više likovnih tehnika na prvoj i zadnjoj radionici. Prema Brajčić (2016) bi se u nastavi Likovne kulture trebala koristiti i metoda estetskog transfera, kojom se ne prenose samo informativni podaci već i estetske komponente umjetničkog djela. Autorica ovom metodom želi postići interakciju između promatrača i djela na razini osjećaja, sjećanja, asocijacija i iskustva (Brajčić, 2016). Babić (1978) u svojoj knjizi *Promatranje likovnih djela u osnovnoj školi* uz ove osnovne metode spominje i korištenje filma kao prikladnog upoznavanja s nekom umjetničkom ličnošću. Tako je na prvoj radionici reproduciran videoisječak o Vincentu van Goghu, no kao daljnja razrada ovakvih radionica (možda za starije učenike) predlaže se i korištenje filma *Loving Vincent*. To je prvi potpuno slikani animirani film o slikaru, u kojem su svih 65 000 kadrova prikazani kao umjetnička djela. Kao i mnogi drugi autori, Babić (1987) predlaže i ekskurzije, posjete muzeja i galerija kao originalnu i vrlo korisnu metodu promatranja likovnih djela. Lopatovska i sur. (2016) navode muzeje kao načine upoznavanja djece u ranim godinama s umjetnošću, potičući ih na kreativno mišljenje i tumačenje umjetničkih djela. U analizi uspješnosti radionica vrijedno je spomenuti i korelaciju nastavnih jedinica s međupredmetnim temama i drugim predmetima. Korelacija s Matematikom pojavila se putem geometrijske perspektive, a s Prirodom i društvom pomoću povezanosti druge radionice s povijesnim nasljeđem i prirodnom različitosti rodnog mjesta. Predmet Hrvatski jezik bio je u korelaciji na više radionica, i to korištenjem slušanja s razumijevanjem, prepričavanjem sadržaja teksta te pisanjem pisama. Međutim, korelacija s predmetom Glazbeni jezik bila je prisutna na svakoj radionici jer je tijekom svakog rada u pozadini bila puštena prigodna glazba (japanska, prigorska, francuska, nizozemska). Što se tiče međupredmetnih tema, na radionicama su se razvijale komunikacijske kompetencije, timski rad, radne navike, kreativnost i kreativno mišljenje, samovrednovanje, rješavanje problema, uspoređivanje ideja i kulturni identitet.

4.3. Analiza učeničkih radova

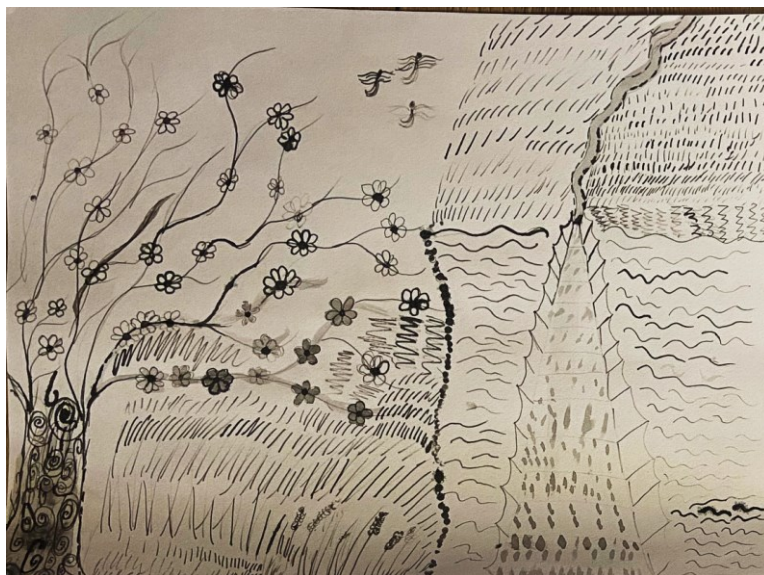
Slika 65. Uspješan rad učenika prve radionice – 1

Na Slici 65. prikazan je uspješan rad učenika prve radionice. Motiv krošnje japanske trešnje učenik je na svoj način ukomponirao s prirodom koju je zamislio. Gledajući izdaleka čak je pomalo teško razlučiti što su grane, a što priroda na slici, no to radu daje posebnost i originalnost. Na radu su vidljive različite crte po karakteru te je učenik geometrijskom perspektivom prikazao drveće. Također je spontano postavljao udaljenije prostore iznad bližih. Time je potvrdio da je svjestan kako je slika samo mali prozor u veliki svijet (Belamarić, 1987). Na ovom radu jedino nedostaje tehnika laviranog tuša.

Slika 66. Uspješan rad učenika prve radionice – 2

Slika 66. prikazuje uspješan rad učenika koji je kroz krošnju japanske trešnje prikazao rijeku. Vrlo je precizno mijenjao karakter crta na krošnji i prirodi. Geometrijsku perspektivu prikazao je udaljavanjem rijeke, čije je kretanje naslikao valovitim i oblim potezima kista. Nizovi crtica u donjem desnom kutu slike prikazuju pravilnost i ritam, za što je učenik vjerojatno inspiraciju dobio žitnim poljima. U radu je koristio obje zadane tehnike, tuš-drvice i lavirani tuš.

Slika 67. Uspješan rad učenice prve radionice – 3

Uspješan rad učenice prikazan na Slici 67. ističe se crtama različitog karaktera koje je koristila pri crtanju drveća te prirode. Kružnim linijama na kori drveća prikazala je građu i osjećaj za kontinuiranim živim tokovima. Geometrijska perspektiva najbolje je vidljiva u udaljavanju mosta s ogradom. Osim tehnike tuš-drvice učenica je ispunjavanjem latica cvijeća prikazala punu materiju laviranim tušem.

Za uspješnost druge radionice proučit ćemo radove obaju skupina. Na obama radovima prikazanim na Slici 68. i Slici 69. vidljiva je koloristička perspektiva. Učenici su dalji prostor poput neba, planina i drveća prikazali hladnim bojama (plavom, zelenom, ljubičastom), a bliže objekte poput crkve, puta, klupice toplim bojama (crvenom, žutom, narančastom). Likovna tehnika trganja kolaža pokazala se vrlo efektnom i uspješnom, pogotovo zato što su učenici kombinirali različite nijanse nekih boja poput plave za nebo, zelene za livadu. Pomno su razmišljali na koji će način postaviti hladne i tople boje jedne pored drugih kako bi se objekti istaknuli. Tako je na primjeru rada prve skupine izrazito uočljiva ograda. Motiv pejzaža rodnog kraja koji su obje skupine postigle, vrlo je jasan i zanimljiv.

Slika 68. Uspješan rad prve skupine druge radionice

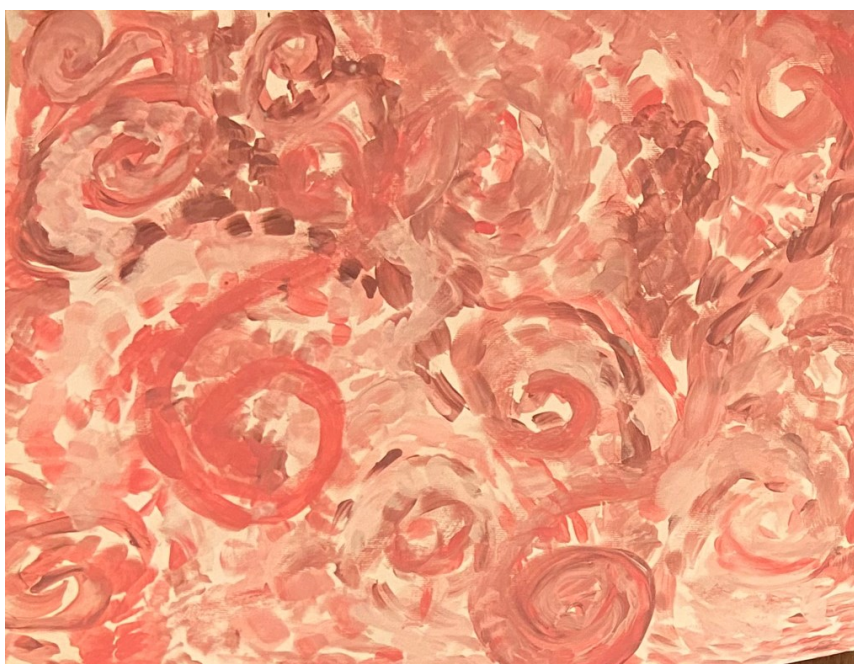
Slika 69. Uspješan rad druge skupine druge radionice

Likovni radovi učenika prikazani na Slici 70. i Slici 71. prikazuju motiv vjetra treće radionice. Oba su rada u potpunosti popunjena ekspresivnim potezima. Na radovima su korišteni i tonovi plave i roza boje. Vidljivo je da su učenici bili inspirirani Van Goghovim rukopisom vidljivim na slici *Zvezdana noć* iz 1889. godine. Tako su osim spontanijh kratkih crtica i točkica slagali poteze u kružne strukture kako bi prikazali strujanje vjetra. Treći rad (Slika 72.) nešto je drugačiji. Iako na njemu nisu vidljivi kružni pokreti, jasno su izraženi

istinski i ekspresivni potezi kista. Takvim slikanjem učenik je postigao privid vjetra koji ostavlja dojam oluje i nevremena. Tome su doprinijeli i različiti tonovi zagasito zelene boje, koji prelaze i u sivu boju.

Slika 70. Uspješan rad učenika treće radionice – 1

Slika 71. Uspješan rad učenice treće radionice – 2

Slika 72. Uspješan rad učenika treće radionice – 3

Za analizu četvrte radionice izabrana su četiri uspješna rada, četiri autoportreta. Iako potpuno drugačijih oblika zbog modeliranja aluminijskog folijom i gipsanim trakama, ova četiri rada postavljena na drvene stalke predstavljaju uspješno izvedene plošno-istanjene mase. Osim toga likovni pojmovi radionice bili su komplementarni kontrast i tonovi boje. Dok su na svim radovima korišteni komplementarni kontrasti (crveno-zeleni, plavo-narančasti), samo na drugom i trećem radu (Slika 74. i Slika 75.) vidljivi su tonovi crvene i zelene boje. Zadatak ove radionice bio je bojama prikazati osjećaje, pa je većina učenika zamislila bojom podijeljene strane lica. Možemo pretpostaviti da su time željeli iskazati sretne i tužne emocije, odnosno suprotne emocije. Poticajem za slikanje nepostojećih i geometrijskih oblika odvukli smo misli učenika od jednoličnog realizma. Maštom, igrom i komponiranjem boja slikali su nove oblike, umjesto očiju, usta, nosa i drugog. Neki su učenici čak radili ritmove uzoraka i šara, što može potvrditi dječju snažnu potrebu za redom (Belamarić, 1987). Rad učenika i učenice na Slici 73. i Slici 74. vrlo su posebni i zanimljivi jer su ispunjeni apstraktnim i neobičnim oblicima, kojima se boje na par mjesta čak i preklapaju. Učenici su time možda htjeli prikazati kako se osjećaji katkad miješaju.

Slika 73. Uspješan rad učenika četvrte radionice – 1

Slika 74. Uspješan rad učenice četvrte radionice – 2

Slika 75. Uspješan rad učenika četvrte radionice – 3

Slika 75. Uspješan rad učenika četvrte radionice – 4

Zaključno, mnogo radova svih radionica smatra se uspješnima. Svaki rad originalan je i poseban na svoj način jer „svako dijete slobodno izražava svoje viđenje ili ideju o nekoj pojavi, vođeno unutrašnjim bićem ono spontano donosi i stvara prave i žive odnose boja i oblika i uravnotežuje cjelinu” (Belamarić, 1987; str. 218). Škrbina (2013) također ističe da je svako dječje izražavanje individualno, gledano unutar šireg razvojnog, emocionalnog, socijalnog i kulturnog konteksta. Učenici su svojim likovnim radovima prikazali usvojenost likovnih pojmova, sposobnosti korištenja različitih likovnih tehnika te razlikovanje između figurativnih i apstraktnih motiva. Na svim su radovima vidljive teme vezane uz slikarstvo Vincenta van Gogha, od inspiracije Japanom i slikanja pejzaža do ekspresivnih poteza i autoportreta.

5. Zaključak

Likovnoj kulturi kao nastavnom predmetu u primarnom obrazovanju ne pridaje se dovoljna važnost. Mnogi smatraju da je svrha predmeta upoznavanje s osnovnim likovnim tehnikama, pojmovima i učeničko razumijevanje svijeta slike. Ovaj predmet skriva u sebi mnogo više mogućnosti i može služiti kao temelj za razvitak različitih sposobnosti i vještina. Sati podučavanja i istraživanja likovne umjetnosti mogu biti vrlo zanimljivi, motivirajući i korisni. Uloga učitelja u tome je procesu vrlo važna jer je potrebno osmisliti povezane i kvalitetne aktivnosti, zatim ih svojim vođenjem provesti u razredu te cijelo vrijeme biti uzor i poticaj učenicima u radu. Radionice kojima je u sate Likovne kulture implementirano slikarstvo Vincenta van Gogha samo su jedan primjer interaktivne tematske nastave. Koristeći maštu, kreativnost, iskustvo i usvojeno znanje, moguće je osmisliti različite aktivnosti, nastavne jedinice kao i dugotrajnije projekte koji će motivirati učenike za interakciju s umjetničkim djelima. Četiri dvosatne radionice provedene u istraživačkom dijelu rada dokazale suda učenici imaju volje i sposobnosti za komunikaciju, usvajanje i likovno izražavanje potaknuto životom i djelom umjetnika., U nastavu Likovne kulture potrebno je uvoditi inovativne ideje kojima se razvija dječja mašta i stvaralaštvo na dobrobit primarnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Literatura

- Anderson, J. (2002). *Van Gogh: život i djelo*. Bath: Parragon.
- Arnason, H. H. (2009). *Povijest moderne umjetnosti*. Varaždin: Stanek.
- Babić, A. (1978). *Promatranje likovnih djela u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Belamarić, D. (1987). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brajčić, M. (2016). Primjena metode estetskog transfera u nastavi likovne kulture - Vincent van Gogh. *Školski vjesnik*, 65, 201-217.
- Brower, R. (2005). The role of social comparison in the artistic development of Vincent van Gogh. *In Education, arts, and morality: Creative journeys*, 63-84.
- Cutts, J., & Smith, J. (2002). *Van Gogh*. Bath: Parragon.
- Damjanov, J. (1991). *Vizualni jezik i likovna umjetnost*. Zagreb: Školska knjiga.
- Davies, P. J. (2008). *Jansonova povijest umjetnosti*. Varaždin: Stanek.
- Duh, M., & Zupančić, T. (2009). Komunikacijske mogućnosti suvremene umjetnosti u okviru likovno-pedagoškog rada. *Informatologia*, 42(3), 180-185.
- Duh, M., & Zupančić, T. (2009). Suvremeno likovno stvaralaštvo kao sadržaj likovnoga. *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*, 51-77.
- Duh, M., Herzog, J., & Huzjak, M. (2016). Popularity of Art Motifs among Fourth-Grade Primary school students in slovenia and Croatia. *The New Educational Review*, 43, 92-103.
- Duh, M., Herzog, J., & Ros, Š. (2013). Preference for visual motifs in first grades of primary school. *Innovative issues and approaches in social sciences*, 6(3), 92-116.
- Education, D. o. (2008). Effects of the Sun in Provence. 111-137.
- Feitosa, R. A. (2021). New public policy for teacher training in Brazil: Vincent van Gogh as an inspiration for the action of the Pedagogical Residency program? *Policy Futures in Education*, 19(1), 28-43.
- Gauguin, P. (1946). *Moj otac Paul Gauguin*. Zagreb: Suvremena naklada.
- Geisert, M. (2022). Art and technology: Reviving Van Gogh for a New Generation.

- Gombrich, E. H. (1999). *Povijest umjetnosti*. Zagreb: Golden Marketing.
- Gospodnetić, L. (2021). Umjetnost i djeca. *Dijete, vrtić i obitelj*, 99, 12-15.
- Grgurić, N., & Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.
- Jakubin, M. (1990). *Osnove likovnog jezika i likovne tehnika - priručnik za likovnu kulturu*. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Kapos, M. (1994). *Impressionismus*. Köln: Könemann.
- Khrismawan, B., & Widodo, H. W. (2023). Using YouTube Video Vincent Van Gogh's the Starry Night: Great Art Explained in Teaching Art and Language Appreciation Classroom. In *20th AsiaTEFL-68th TEFLIN-5th iNETAL Conference (ASIATEFL 2022)*, 70-81.
- Kuščević, D. (2015). Kulturna baština - poticatelj dječjeg razvoja (likovni aspekt). *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 479-491.
- Kuščević, D. (2016). Likovno-umjetnička djela u nastavi likovne kulture. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*(6-7), 43-54.
- Lopatovska, I., Hatoum, S., Waterstraut, S., Novak, L., & Sheer, S. (2016). Not just a pretty picture: visual literacy education through art for young children. *Journal of Documentation*, 72(6), 1197-1227.
- Mason, A. (1995). *Cezanne - an introduction to the artist's life and work*. London: Watts Books.
- Nonhoff, N. (2005). *Cezanne - life and work*. Könemann: Königswinter.
- Rismondo, V., & Rismondo, K. (2012). *Povijest umjetnosti 20. stoljeća - udžbenik likovne umjetnosti za 4. razred gimnazije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ruhrberg, K., Schneckenburger, M., Fricke, C., & Honnef, K. (2005). *Umjetnost 20. stoljeća*. Köln: Taschen GmbH.
- Saggio, A. (2017). *Tajni Van Gogh*. Zagreb: Meandarmedia.
- Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble Commerce.
- Tanay, E. R., & Kučina, V. (1995). *Tehnike likovnog izražavanja - od olovke do kompjutera*. Zagreb: Naklada Lakej.

Turković, V. (2009). Umjetničko obrazovanje u tranziciji: likovno obrazovanje u europskom obrazovnom sustavu. *Metodika*, 10(18), 8.38.

Ulrike, B.-M. (2007). *Paul Cezanne - pionir modernizma*. Zagreb: Europapress holding.

Walther, I. F. (2001). *Vincent van Gogh : 1853.-1890. : vizija i stvarnost*. Zagreb: V.B.Z. .

Prilozi

Prilog 1. Priprema za izvođenje prve radionice

STUDENTICA: Karla Fabijanec	Razred: 4.b	Datum: 25.10.2022
UČITELJICA: Vlatka Babić		
MENTORICA: Ivana Gagić Kičinbači		
<p>PRIPREMA ZA IZVOĐENJE PRVE RADIONICE za potrebe istraživanja diplomskog rada</p> <p><i>Implementacija rada Vincenta van Gogha u nastavu primarnog obrazovanja</i></p>		

Tema: japanska umjetnost kao Vincentova inspiracija

Vrijeme trajanja: 2 školska sata (90 min)

Odgojno – obrazovni ishodi:

OŠ LK A.4.1. Učenik likovnim i vizualnim izražavanjem interpretira različite sadržaje.

OŠ LK A.4.2. Učenik demonstrira fine motoričke vještine upotrebom različitih likovnih materijala i postupaka u vlastitom likovnom izražavanju.

OŠ LK B.4.1. Učenik analizira likovno i vizualno umjetničko djelo povezujući osobni doživljaj, likovni jezik i tematski sadržaj djela.

OŠ LK B.4.2. Učenik opisuje i uspoređuje svoj likovni ili vizualni rad i radove drugih učenika te opisuje vlastiti doživljaj stvaranja.

Ciljevi sata (podishodi):

Kognitivni: usvojiti pojam geometrijske perspektive te tehniku tuša, koristiti znanje tih pojmova na svom likovnom radu, ponoviti znanje o crtama po karakteru

Psihomotorni: razvijati sposobnost crtanja tušem i drvcom, razvijati originalnost i maštovitost

Afektivni: razvijati vrednovanje poduprto argumentima svojih i tuđih radova, razviti pozitivan odnos prema radu i samostalnost u radu

Povezanost s ishodima međupredmetnih tema:

osr B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije.

uku A.2.3. Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema.

uku A.2.4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje.

Povezanost s ishodima drugih predmeta:

MAT OŠ C.4.5. Povezuje sve poznate geometrijske oblike.

OŠ HJ A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.

Načini rada: prema zamišljanju

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: analitičko promatranje, demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje

Nastavna sredstva i pomagala: reprodukcije, Power Point, PC, fotografije, ploča, kreda

NASTAVNA JEDINICA

Likovno područje: crtanje

Likovni pojmovi: geometrijska perspektiva, crte po karakteru

Motiv: priroda kroz krošnju japanske trešnje

Likovni materijali i likovne tehnike: tuš

Digitalni alati: laptop ili PC, projektor

Nastavno sredstvo – reprodukcija:

Vincent van Gogh, The Bedroom 1888.

Vincent van Gogh, Almond Blossoms, 1890.

Vincent van Gogh, Street in Saintes-Maries-de-la-Mer, 1888.

Artikulacija nastavnog sata

Aktivnosti učitelja i učenika

1. Uvodni dio:

Priprema i upoznavanje umjetnika

Pozdravljam učenike i najavljujem prvu radionicu u sklopu istraživanja za potrebe diplomskog rada. Za početak provjeravam imaju li svi spreman pribor – tuš, drvce i deblji bijeli papir. Ponavljam s učenicima kako se koristi tuš i što treba paziti prilikom crtanja njime.

Govorim učenicima da se udobno smjeste jer će kroz kratki video isječak (originalna verzija-<https://youtu.be/Zy3K2Lcw7hQ>) i moju pratnju govorom upoznati umjetnika Vincenta van Gogha (prilog 1 – tekst koji prati video isječak). Nakon reproduciranja vodim kratki razgovor s učenicima o životu i radu Vincenta van Gogha.

2. Srednji dio:

Motivacija

Navodim učenike da se prisjete gdje je Vincent proveo većinu svoga života – u Francuskoj. Zatim prikazujem fotografije cesta, ulica i vrtova Pariza kako bi učenici vođenim pitanjima uočili geometrijsku perspektivu: *Što vidite na fotografiji? Jesu li ulice iste širine u stvarnosti? A na fotografiji?(ako učenici ne budu sigurni doći će pred ploču izmjeriti širine ulice) Zašto? Što izgleda bliže, a što dalje? Bi li izgledalo drugačije da ih gledamo iz aviona? Kako se zove taj način prikazivanja prostora na slici?* Zatim im predstavljam da se ova perspektiva naziva geometrijska. Prikazujem reprodukciju Vincenta van Gogha: *The Bedroom* pomoću koje objašnjavam geometrijsku perspektivu na način da prikazujem osi piramide koje vode u središte. Zatim prikazujem sljedeće reprodukcije na kojima učenici samostalno određuju središte – mjesto koje je najudaljenije. Za kraj zapisujem pojam geometrijske perspektive na zelenu ploču kao podsjetnik.

Zatim prikazujem Vincentov crtež juga Francuske te ispitujem učenike kakve sve crte vide. Ponavljamo kakve sve crte postoje po karakteru – debele, tanke, kratke, dugačke, isprekidane, oštre, ugle. Prikazujem sljedeći Vincentov crtež na kojem učenici trebaju zaokružiti sve vrste crta po karakteru koje vide. Za kraj zapisujem pojam crte po karakteru na zelenu ploču kao podsjetnik.

Motivaciju za motiv krećem pričom o Vincentovoj inspiraciji – japanskoj umjetnosti. Prikazujem naslovnu stranu japanskog časopisa i djelo Vincenta van Gogha inspirirano njome. Učenici trebaju uočiti sličnosti i razlike. Zatim proučavamo sve detalje tog Vincentovog djela, potičem učenike da sve zapamte jer će na sljedećem primjeru japanske umjetnosti pokušati pronaći što je još Vincent koristio kao inspiraciju. Prikazujem još par primjera na kojem su uočljive podebljane konturne linije, zumiranje detalja iz prirode. Za kraj prikazujem reprodukciju Vincenta van Gogha, *Almond Blossoms, 1890.*, te potičem učenike da se prisjete za koga je naslikana. Nakon proučavanja slike, reproduciram video isječak animiranog filma kako bih zaintrigirala učenike te prikazujem fotografije rascvjetanih japanskih krošnji trešanja. Potičem učenike da zamisle kako sjede na grani jedne te trešnje te kroz nju gledaju prirodu u daljinu. Ostavljam fotografiju krošnje japanske trešnje projiciranu, a isprintane glavne reprodukcije pričvršćujem magnetom na ploču.

Najava zadatka: Danas geometrijskom perspektivom te različitim crtama po karakteru tušem crtamo prirodu kroz krošnju japanske trešnje.

Realizacija

Naglašujem da prvo naslikaju ono što je najbliže – krošnju, a zatim ono što je dalje na način da je vidljiva geometrijska perspektiva. U pozadini puštam instrumentalnu japansku glazbu.

Pratim rad učenika te ih podsjećam da koriste što više različitih vrsta crta po karakteru.

3. Završni dio:

Analiza i vrednovanje

Učenici na završetku rada pospremaju svoja radna mjesta i donose svoje radove pred ploču. Kada su svi gotovi dolazi učenik te svatko analizira rad jednog učenika– *Je li tehnika tuša dobro korištena? Je li prikazan zadani motiv? Jesu li korištene različite crte po karakteru? Je li vidljiva geometrijska perspektiva?* Ja simultano postavljam radove na ploču. Na kraju razgovaramo o tome koji je rad najuspješniji, najoriginalniji ili najposebniji. Kako bih dobila povratnu informaciju o uspješnosti radionice dijelim svakom učenika po dva-tri samoljepljiva papirića na koje trebaju samostalno napisati kako su se osjećali tijekom radionice te što misle o istoj. Zatim te papiriće pričvršćujem na mali plakat.

Plan ploče

- Geometrijska perspektiva
- Crte po karakteru

	RADOVI	

Reprodukcije

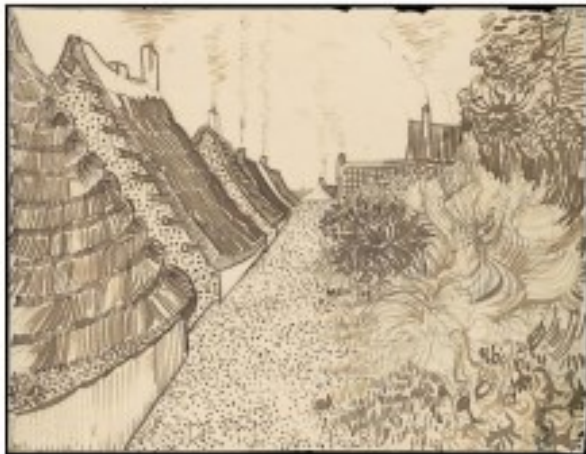
Vincent van Gogh, The Bedroom 1888.

Vincent van Gogh, Almond Blossoms, 1890.

Vincent van Gogh, Street in Saintes-Maries-de-la-Mer, 1888.

Ispis slajdova

1

2

3

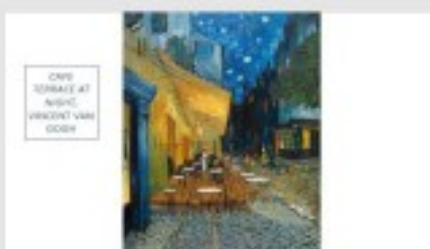
4

5

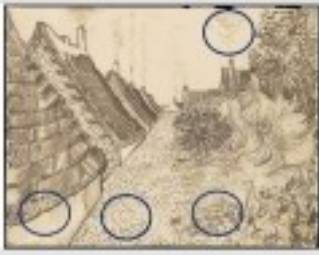
6

7

8

STREET IN
SAN FRANCISCO
CALIFORNIA

9

ENTRANCE
GATE TO A
PARK WITH
WATERFALLS

10

AN INTRICATE
DESIGN

11

12

CHERRY BLOSSOM
IN JAPAN

13

14

15

16

17

18

Prilog 1 - tekst koji prati video isječak

Ovo je Van Goghov muzej u Amsterdamu. Ljudi iz cijelog svijeta dolaze u ovaj muzej diviti se djelima Vincenta van Gogha. Ovih dana, Vincent je poznat diljem svijeta, ali kada je još bio živ skoro nitko nije poznavao njegov rad. Želite li znati tko je on zapravo bio? Dođite sa mnom na putovanje u prošlost, a ja ću vam ispričati kako je Vincent postao umjetnik. Vincent je odrastao u uzbudljivo vrijeme, vrijeme parnog vlaka. Putovao je njime u ostale zemlje. On zapravo nije znao što želi postati, ali nasreću njegov brat Theo imao je dobru ideju. Napisao je: "Vincent, pa ti dobro crtaš, zašto ne bi pokušao nešto s time?". To je bila istina, Vincent je obožavao crtati, a slikanje se valjda moglo naučiti. Od tog trenutka, Vincent je znao što želi postati, želio je biti umjetnik. Ono što je najviše volio crtati i slikati su životi običnih ljudi kao što je ova obitelj farmera, krumirojedi – tako ih je zvao. Vincent je bio ponosan na svoj rad, ali ostalima se to uopće nije sviđalo. Nos ove žene izgleda kao cijev sa mrljom boje na kraju – govorili su. Ali Vincent je svejedno nastavio slikati i naporno radio. Vježbao je i vježbao. Zatim je odlučio otići živjeti sa svojim bratom Theom u Pariz. Tamo je puno naučio od drugih umjetnika. Oni su koristili mnogo različitih boja i to se Vincentu sviđalo. Počeo je slikati tim istim jarkim, radosnim bojama – crvenom, žutom i plavom. Vincent je imao malo novaca pa je bio oprezan sa svojom bojom. Prije no što je krenuo slikati neko djelo, stavio je klupka vune zajedno kako bi uočio pašu li si te boje. Još uvijek se u muzeju čuva ta njegova kutija vune. Nakon nekog vremena, Pariz je postao previše užurban za Vincenta, a i nitko nije htio kupiti njegove slike. Pa se zato on odlučio odseliti na jug, prema suncu i svjetlu, prema bojama. Na jugu Francuske, Vincent je slikao boje kukuruza, boje noći i mora. Vincent je vrlo detaljno promatrao more i uočio da ono nije samo plave boje, već je načinjeno od mnogo više boja – zelene, ljubičaste, plave, roze. More mijenja boje kao koža ove ribe. Vincent je htio slikati život onako kako ga je on vidio i osjećao, pričao je o tome drugima, ali nisu ga svi razumjeli. Što treba biti na slici? Nešto što možeš zamisliti u svojoj glavi ili nešto što ti je tu pred očima? Vincent se ponekad čak prepirao oko tih stvari i bio očajan. Zbog toga je bio nesretan, bolestan i zbunjen, jako zbunjen. Jeste li čuli priču o tome kako si je odrezao jedno uho? Nasreću, u blizini je bila dobra bolnica. Bila su to teška vremena, ali Vincent je nastavio raditi. Stvorio je jako lijepe slike, kao što je ova posvećena njegovom novorođenom nećaku. Kada se malo oporavio, Vincent je otišao na selo blizu Pariza. Cijelo vrijeme je samo slikao i slikao, ali čak ni tada nije bio sretan. Vincent nije bio jako star kada je umro. On je bio odlučan i znatiželjan te nikada nije odustajao od svog rada. A pogledajte sada, vrijednost njegovih slika ne možemo ni iskazati u kunama. Ono što možemo naučiti od Vincenta van Gogha je da trebamo raditi ono u čemu smo dobri. Za Vincenta je to bilo crtanje i slikanje. A u čemu ste vi dobri?

Prilog 2. Priprema za izvođenje druge radionice

STUDENTICA: Karla Fabijanec UČITELJICA: Vlatka Babić MENTORICA: Ivana Gagić Kičinbači	Razred: 4.c	Datum: 8.11.2022
<p>PRIPREMA ZA IZVOĐENJE DRUGE RADIONICE za potrebe istraživanja diplomskog rada</p> <p><i>Implementacija rada Vincenta van Gogha u nastavu primarnog obrazovanja</i></p>		

Tema: naš kraj = Vincentova Provansa

Vrijeme trajanja: 2 školska sata (90 min)

Odgojno – obrazovni ishodi:

OŠ LK A.4.1. Učenik likovnim i vizualnim izražavanjem interpretira različite sadržaje.

OŠ LK A.4.2. Učenik demonstrira fine motoričke vještine upotrebom različitih likovnih materijala i postupaka u vlastitom likovnom izražavanju.

OŠ LK B.4.1. Učenik analizira likovno i vizualno umjetničko djelo povezujući osobni doživljaj, likovni jezik i tematski sadržaj djela.

OŠ LK B.4.2. Učenik opisuje i uspoređuje svoj likovni ili vizualni rad i radove drugih učenika te opisuje vlastiti doživljaj stvaranja.

Ciljevi sata (podishodi):

Kognitivni: usvojiti pojam kolorističke perspektive te tehniku kolaža, koristiti znanje tih pojmova na svom likovnom radu, ponoviti znanje o hladnim i toplim bojama

Psihomotorni: razvijati sposobnost slikanja kolažem, razvijati kreativnost

Afektivni: razvijati pozitivan stav prema grupnom radu, razvijati formiranje stavova i argumentiranje

Povezanost s ishodima međupredmetnih tema:

osr C.2.4. Razvija kulturni i nacionalni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini.

osr A.2.4. Razvija radne navike.

uku A.2.3. Kreativno mišljenje

uku B.2.4. Samovrednovanje/samoprocjena

Povezanost s ishodima drugih predmeta:

PID OŠ C.4.1. Učenik obrazlaže ulogu, utjecaj i važnost povijesnoga nasljeđa te prirodnih i društvenih različitosti domovine na razvoj nacionalnoga identiteta.

OŠ HJ A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.

Načini rada: prema promatranju

Oblici rada: frontalni, grupni

Nastavne metode: analitičko promatranje, demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje

Nastavna sredstva i pomagala: reprodukcije, Power Point, PC, fotografije, ploča, markeri, autohtoni proizvodi, kartice s osjetlima

NASTAVNA JEDINICA

Likovno područje: slikanje

Likovni pojmovi: toplo-hladni kontrast, koloristička perspektiva

Motiv: pejzaž našeg kraja

Likovni materijali i likovne tehnike: kolaž (trganje)

Digitalni alati: laptop ili PC, projektor

Nastavno sredstvo – reprodukcija:

Vincent van Gogh, Cafe Terrace at Night 1888.

Vincent van Gogh, The Yellow House 1888.

Vincent van Gogh, Wheatfield with Crows 1890.

Artikulacija nastavnog sata

Aktivnosti učitelja i učenika

1. Uvodni dio:

Priprema i upoznavanje umjetnika

Pozdravljam učenike i najavljujem drugu radionicu u sklopu istraživanja za potrebe diplomskog rada.

Govorim učenicima da se udobno smjeste na jastucima koji su posloženi u parove. Ispod svakog para jastuka učenici će pronaći jedan listić (prilog 1) i flomaster. Zatim im govorim upute za motivacijski zadatak. Igrat će kviz znanja i nagađanja o Vincentu van Goghu (LINK). Nakon svakog pitanja će par zapisati svoj odgovor na listić flomasterom te će se odmah pojaviti i točan odgovor. Nakon završetka kviza provjerit ćemo koji par ima najviše točnih odgovora i oni će dobiti jednu simboličnu nagradu.

Zatim provjeravam jesu li svi učenici izvadili svoje kolaž papire i ljepila. Uz pomoć malog crnog papira objašnjavam današnju tehniku. Pokazujem tehniku trganja kolaža i lijepljenje na papir.

2. Srednji dio:

Motivacija

Navodim učenike da se prisjete što više boja. Zatim ih ispitujem koje vrste boja su učili i zaustavljam nabranje na toplim i hladnim bojama. Prikazujem kolaže plave, zelene, ljubičaste, narančaste, žute i crvene boje. Pozivam učenike da razvrstaju boje na tople i hladne. Prikazujem reprodukciju *Vincenta van Gogha: Cafe Terrace at Night* te navodim učenike da se prisjete o kojoj smo perspektivi pričali tijekom prošle radionice. Zatim učenici proučavaju boje na toj reprodukciji, te gdje se pojavljuju tople, a gdje hladne boje. Zaključujemo da možemo koristiti tople i hladne boje kako bi prikazali prostor – za ono što je bliže koristit ćemo tople boje, a za ono što je dalje hladne boje. Prikazujem reprodukcije *Vincenta van Gogha: Whetfields with Crows, The Yellow House* pomoću kojih uvodim pojam kolorističke perspektive. Ponavljam s učenicima kada ćemo koristiti tople boje, a kada hladne boje. Proučavanjem također zaključujemo o Vincentovom ekspresivnom korištenju boja.

Motivaciju za motiv počinjem autohtonim proizvodima Provanse (limun, masline, maslinovo ulje, lavanda, ružmarin, suncokreti, češnjak...), ali želim pobuditi sve osjete učenika. Prvotno ću pustiti instrumentalnu glazbu koja bi učenike trebala podsjetiti na Provansu. Zatim će autohtone proizvode Provanse moći osjetiti dodiranjem i mirisom. Iskazat će svoje doživljaje, a ja ću zatim izvaditi sve proizvode kako bi ih doživjeli i osjetom vida. Za kraj će učenici moći osjetom okusa doživjeti neke proizvode. Učenici će tako moći bolje doživjeti Vincentove slike pejzaža Provanse (koje će biti prikazane na prezentaciji). Nakon kratkog razgovora, ispitujem učenike o tome što bi Vincent slikao kada bi došao u Zagorje. Zatim ću isti postupak doživljaja osjeta odraditi s autohtonim proizvodima našeg zagorskog kraja (svježi sir, salama i šunka, špek, mlinci, pekmez i zimnice, kuruzur, kesten) te ću prikazati fotografije Općine Dubravice u kojoj svi učenici iz razreda žive. Zadnje dvije fotografije ostavit ću projicirane.

Najava zadatka: Danas kolorističkom perspektivom trganjem kolaža slikamo pejzaž našeg kraja.

Realizacija

Naglašujem da učenici rade u dvije grupe – svaka grupa na svojem plakatu te tako tvore dva prikaza pejzaža svog kraja. Upozoravam ih da paze na to koje će boje koristiti. U pozadini puštam zagorsku instrumentalnu glazbu.

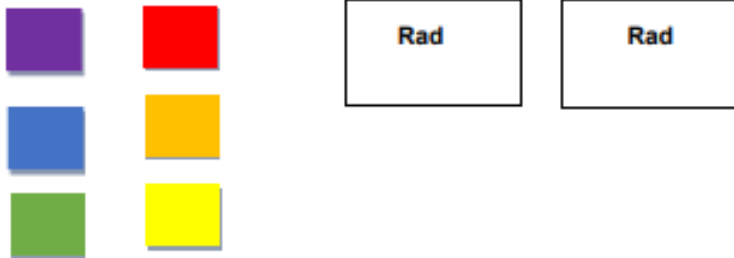
Pratim rad učenika te ih podsjećam da trgaju kolaž.

3. Završni dio:

Analiza i vrednovanje

Učenici na završetku rada pospremaju učionicu te sjedaju natrag na jastuke. Dajem im minutu da prouče svoj grupni rad te ga pokušaju osjetiti svim osjetilima. Zatim prikazujem crteže osjetila na karticama (prilog 2) i vodim razgovor o tome što bi mogli čuti, namirisati, okusiti te osjetiti pomoću njihovog rada. Kao samovrednovanje i povratnu informaciju otvaram menti aplikaciju na računalu te dajem priliku svakom učeniku da upiše riječ ili dvije koje su naučili tijekom ove radionice, te kako su se osjećali.

Plan ploče

Reprodukcije

Vincent van Gogh, Cafe Terrace at Night 1888.

Vincent van Gogh, The Yellow House 1888.

Vincent van Gogh, Wheatfield with Crows 1890.

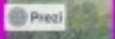
Ispis slajdova

Prezi

provansa

Prezi

Prezi

Prezi

Prezi

Prezi

naš kraj

Zagorje

Prezi

Prezi

Prilog 1 – listić za kviz

Učenici: _____ i _____

broj pitanja	odgovor
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

Prilog 2 – osjeti

Prilog 3. Priprema za izvođenje treće radionice

STUDENTICA: Karla Fabijanec	Razred: 4.c	Datum: 22.11.2022
UČITELJICA: Vlatka Babić		
MENTORICA: Ivana Gagić Kičinbači		
<p>PRIPREMA ZA IZVOĐENJE TREĆE RADIONICE za potrebe istraživanja diplomskog rada</p> <p><i>Implementacija rada Vincenta van Gogha u nastavu primarnog obrazovanja</i></p>		

Tema: Vincentov rukopis

Vrijeme trajanja: 2 školska sata (90 min)

Odgojno – obrazovni ishodi:

OŠ LK A.4.1. Učenik likovnim i vizualnim izražavanjem interpretira različite sadržaje.

OŠ LK A.4.2. Učenik demonstrira fine motoričke vještine upotrebom različitih likovnih materijala i postupaka u vlastitom likovnom izražavanju.

OŠ LK B.4.1. Učenik analizira likovno i vizualno umjetničko djelo povezujući osobni doživljaj, likovni jezik i tematski sadržaj djela.

OŠ LK B.4.2. Učenik opisuje i uspoređuje svoj likovni ili vizualni rad i radove drugih učenika te opisuje vlastiti doživljaj stvaranja.

Ciljevi sata (podishodi):

Kognitivni: usvojiti pojmove rukopis i tonsko slikanje te tehniku tempera, koristiti znanje tih pojmova na svom likovnom radu, ponoviti znanje o bojama

Psihomotorni: razvijati sposobnost slikanja temperom, razvijati maštovitost

Afektivni: razvijati argumentirano vrednovanje svog i tuđih radova te pozitivan odnos prema radu

Povezanost s ishodima međupredmetnih tema:

osr A.2.4. Razvija radne navike.

osr A.2.3. Razvija osobne potencijale

uku A.2.3. Kreativno mišljenje

Povezanost s ishodima drugih predmeta:

OŠ HJ A.4.2. Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.

Načini rada: prema zamišljanju

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: analitičko promatranje, demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje

Nastavna sredstva i pomagala: reprodukcije, prezentacija, PC, fotografije, ploča, markeri, upitnik o bojama, nastavni listić, KWL tablica

NASTAVNA JEDINICA

Likovno područje: slikanje

Likovni pojmovi: tonovi boje

Motiv: vjetar

Likovni materijali i likovne tehnike: tempera

Digitalni alati: laptop ili PC, projektor

Nastavno sredstvo – reprodukcija:

Vincent van Gogh, The starry night 1889.

Vincent van Gogh, Self-portrait 1889.

Vincent van Gogh, Wheat field with a Lark 1887.

Artikulacija nastavnog sata
Aktivnosti učitelja i učenika
<p>1. Uvodni dio:</p> <p><i>Priprema i upoznavanje umjetnika</i></p> <p>Pozdravljam učenike i najavljujem treću radionicu u sklopu istraživanja za potrebe diplomskog rada.</p> <p>Svakom učeniku dajem listić s „KWL“ tablicom gdje će upisati što već sada znaju o umjetniku Vincentu van Goghu te što još žele naučiti. Zadnji stupac ostavit će prazan te ga ispuniti na kraju ove radionice.</p> <p>Na prezentaciji prikazujem približenu reprodukciju te s učenicima analiziram Vincentove ekspresivne poteze, uvodim pojam likovnog rukopisa. Analizom, udaljavanjem dolazimo do stvarnog djela. Zatim svaki učenik dobiva nastavni listić s jednim Vincentovim djelom te četiri prazna kvadratića. Trebaju samostalno proučiti djelo te reproducirati različite Vincentove poteze.</p> <p>Zatim provjeravam jesu li svi učenici izvadili tempere, palete, kistove te papire. Uz pomoć svog slikarskog stalka i platna demonstriram tehniku tempera te također prikazujem par ekspresivnih poteza sličim onim Vincentovim.</p>
<p>2. Srednji dio:</p> <p><i>Motivacija</i></p> <p>Započinjem motivaciju likovnog pojma prikazom tonova jedne boje na prezentaciji. Učenici trebaju otkriti što taj prikaz pokazuje te objasniti što su tonovi te kako nastaju. Zatim prikazujem reprodukcije Vincenta van Gogha pomoću kojih analiziramo tonsko slikarstvo – Vincent van Gogh, <i>Starry Night</i>; Vincent van Gogh, <i>Autoportret</i>. Pomoću reprodukcije Vincent van Gogh, <i>Wheat Field with Cypress</i> prelazimo na motiv – vjetar.</p> <p>Prvo zadajem učenicima zadatak da pokušaju ozvučiti Vincentova djela te ja dajem jedan primjer gdje imitiram vjetar i drveće. Čitam priču o Mistralu te Vincentova pisma/citate o istom. Razgovaram s učenicima o Vincentovim doživljajima vjetra pomoću dodatnih reprodukcija (<i>A wind beaten tree</i>, <i>Wheat field with a Lark</i>)</p> <p>Prije najave zadatka sata, svaki učenik rješava kratki upitnik o bojama. Na temelju njega odlučuju s kojom će bojom danas slikati.</p>
<p>Najava zadatka: Danas temperom, Vincentovim rukopisom i tonovima jedne boje slikamo vjetar.</p> <p>Realizacija</p> <p>Naglašujem da učenici na paletu prvu istisnu čistu boju na tri različita mjesta. Jednu da ostave takvu kakva je, u jednu da dodaju bijele, a u jednu malo crne boje. Ostale tonove mogu nadograđivati.</p> <p>Pratim rad učenika te ih podsjećam pokušaju raditi ekspresivne poteze nalik Vincentovom rukopisu. U pozadini puštam zvukove vjetra.</p>

3. Završni dio:

Analiza i vrednovanje

Učenici na završetku rada pospremaju učionicu te sjedaju natrag na svoja mjesta. Projiciram reprodukcije te postavljam njihove radove na ploče ili klupe. Nakon kratke analize likovnog pojma i tehnike, potičem učenike da izaberu jedan rad i pokušaju ga ozvučiti. Za kraj učenici nadopunjuju KWL tablice, upisuju što su naučili na ovoj radionici.

Plan ploče

Radovi

Reprodukcije

Vincent van Gogh, *The Starry Night* 1889.

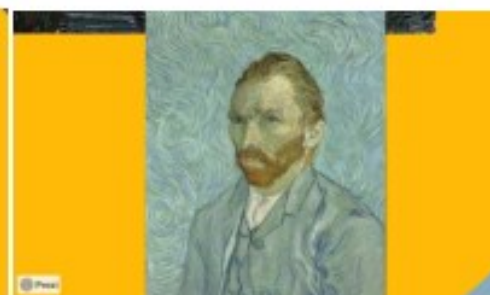
Vincent van Gogh, *Self-portrait* 1889.

Vincent van Gogh, Wheat field with a Lark 1887.

Ispis slajdova

Prilog 1 – KWL tablica

Vincent van Gogh – 3. radionica

ŠTO ZNAM	ŠTO ŽELIM ZNATI	ŠTO SAM NAUČIO

Prilog 2 – ekspresivni potezi

EKSPRESIVNI POTEZI

Prouči rukopis Vincenta van Gogha na reprodukciji te pronađi njegove različite poteze.

Pomoću pastele pokušaj u kvadratiće izvesti te različite ekspresivne poteze.

Prilog 3 – boja

BOJA

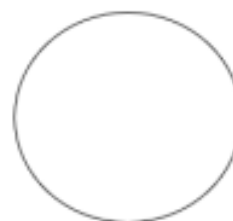
Odgovori na pitanja te u kružić upiši boju se najčešće pojavljuje.

Koja je tvoja najdraža boja? _____

Odjeću koje boje najčešće nosiš? _____

S kojom bojom povezuješ osjećaj radosti i sreće? _____

S kojom bojom povezuješ osjećaj ljubavi i udobnosti? _____

Tema: Autoportret

Vrijeme trajanja: 2 školska sata (90 min)

Odgojno – obrazovni ishodi:

OŠ LK A.4.1. Učenik likovnim i vizualnim izražavanjem interpretira različite sadržaje.

OŠ LK A.4.2. Učenik demonstrira fine motoričke vještine upotrebom različitih likovnih materijala i postupaka u vlastitom likovnom izražavanju.

OŠ LK B.4.1. Učenik analizira likovno i vizualno umjetničko djelo povezujući osobni doživljaj, likovni jezik i tematski sadržaj djela.

OŠ LK B.4.2. Učenik opisuje i uspoređuje svoj likovni ili vizualni rad i radove drugih učenika te opisuje vlastiti doživljaj stvaranja.

Ciljevi sata (podishodi):

Kognitivni: usvojiti pojmove komplementarnog kontrasta i tonsko slikanje te tehniku aluminijske folije, gipsanih traka i tempera, koristiti znanje tih pojmova na svom likovnom radu, ponoviti znanje o bojama

Psihomotorni: razvijati sposobnost slikanja temperom, modeliranja aluminijskom folijom i gipsanim trakama, razvijati maštovitost

Afektivni: razvijati pozitivan odnos prema radu

Povezanost s ishodima međupredmetnih tema:

osr A.2.4. Razvija radne navike.

osr A.2.3. Razvija osobne potencijale

uku A.2.3. Kreativno mišljenje

Povezanost s ishodima drugih predmeta:

OŠ HJ A.4.2. Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i preporučava sadržaj poslušanoga teksta.

Načini rada: prema izmišljanju

Oblici rada: frontalni, individualni, rad u paru

Nastavne metode: analitičko promatranje, demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje

Nastavna sredstva i pomagala: reprodukcije, prezentacija, PC, fotografije, ploča, markeri

NASTAVNA JEDINICA

Likovno područje: modeliranje, slikanje

Likovni pojmovi: plošno-istanjena masa, komplementarni kontrast (tonovi boje)

Motiv: autoportret

Likovni materijali i likovne tehnike: aluminijska folija, gipsane trake, tempera

Digitalni alati: laptop ili PC, projektor

Nastavno sredstvo – reprodukcija:

Vincent van Gogh, Self-portrait 1889.

Vincent van Gogh, The night cafe in Arles 1888.

Vincent van Gogh, Cafe Terrace at Night 1888.

Artikulacija nastavnog sata

Aktivnosti učitelja i učenika

Na početku sata ćemo odmah nakon najave teme krenuti s radom, samo ću prvotno upoznati učenike s pojmom autoportreta. Ukratko prikazujem tehniku gužvanja aluminijske folije, te modeliranja gipsanim trakama. Dajem jasne i kratke upute za rad u paru. Učenici će pomoću listova aluminijske folije jedan drugome lagano utisnuti foliju na lice kako bi dobili obris njihovih lica. Zatim će taj obris pažljivo postaviti na stol između kartonskih granica. Pripremljene izrezane gipsane trake će umakati u toplu vodu i postavljati ih na obris od aluminijske folije. Na taj način će modelirati svoj autoportret. Nakon što su napravili svoje plošno-istanjene mase, odložiti ćemo ih sa strane da se osuše.

Za vrijeme sušenja učeničkih radova, provest ću par aktivnosti. Prva će biti povezana sa osjetilima i samim autoportretom. Svi učenici će doći pred ploču te će se podijeliti u dvije skupine. Jednoj skupini ću postaviti povez na oči. Drugu skupinu učenika ću pomiješati te svakog učenika postaviti ispred jednog učenika s povezom. Njihov zadatak bit će opipati lice učenika ispred sebe i pokušati pogoditi tko je to. Zatim ću im prikazati različite fotografije lica koje prikazuju različite osjećaje. Nakon kratkog proučavanja analiziramo kako osjećaji dolaze na vidjelo na našim licima.

Zatim će učenici sjesti na svoja mjesta i poslušati pismo koje je Vincent pisao svom bratu. U pismo je pisao o svojem radu i djelima. Uslijedit će kratak razgovor o pismu i Vincentovim riječima.

Motivaciju za likovni pojam slikanja započeti ću ponavljanjem o bojama i kontrastima boja. Zatim ću prikazati osnovne i izvedene boje, koje će učenici trebati razvrstati u komplementarne kontraste. Uz pomoć Vincentovih reprodukcija uočavamo komplementarne kontraste. Proučavajući jednu reprodukciju prisjećamo se likovnog pojma kojeg smo koristili na prošloj radionici – tonova boja. Ukratko ponavljamo kako dobivamo tonove boja.

Učenici pripremaju pribor za oslikavanje svojih autoportreta – tempere, kistove, vodu, paletu. Izabiru jedan komplementarni kontrast te istiskuju te dvije boje na paletu. Zatim miješanjem bijele i crne boje s dvije izabrane boje dobivaju tonove tih boja.

Najavljujem drugi zadatak – oslikavanje autoportreta temperom, tonovima komplementarnog kontrasta na način da prikažemo osjećaje na licu. Naglašavam da nećemo prikazivati dijelove lica, već osjećaje apstraktnim oblicima – na primjer geometrijskim oblicima.

Za vrijeme rada u pozadini reproduciram nizozemsku instrumentalnu glazbu.

1. Završni dio:

Pri završetku slikanja, svaki obris lica ću postaviti na svoj stalak kako bi nastali autoportreti. Kao analizu radova, svaki će učenik odabrati jedan autoportret i pokušati opisati koji se osjećaji na njemu vide.

Za kraj će učenici dobiti zadatak, koji će moći dovršiti kod kuće. Svaki učenik dobit će list papira i upute za pisanje pisma Vincentu o svojim radovima na radionicama.

Također ću ja svakom učeniku udijeliti svoje simbolično pismo njima.

Plan ploče

- Plošno-istanjena masa
- Komplementarni kontrast
- Tonovi boja

Reprodukcije

Vincent van Gogh, Self-portrait 1889.

Vincent van Gogh, Cafe Terrace at Night 1888.

Vincent van Gogh, ~~The~~ night cafe in Arles, 1888.

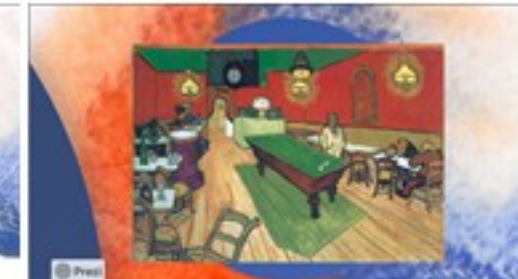

Vincent van Gogh, ~~Self~~-portrait, 1889.

Ispis slajdova

AUTOPORTRET

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je diplomski rad „Slikarstvo Vincenta van Gogha u nastavi Likovne kulture u primarnom obrazovanju” izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su navedeni u literaturi.

(vlastoručni potpis studenta)